

INTERNATIONAL STUDIES CENTER

STUDY PAPER

January 2022

อาเซียนในมุมมองของไต้หวัน

ASEAN in the Eyes of Taiwan

สิทธิพล เครือรัฐติกา
Siththiphon Kruarattikan

อาเซียนในมุมมองของไต้หวัน

ASEAN in the Eyes of Taiwan

สิทธิพล เครือรัฐติกา

Sitthiphon Kruarattikan

INTERNATIONAL STUDIES CENTER

อาเซียนในมุมมองของไต้หวัน

ASEAN in the Eyes of Taiwan

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ

พิมพ์ครั้งที่ 1 มกราคม 2565 จำนวน 500 เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท พี. เพรส จำกัด เลขที่ 129 สุขุมวิท 81 แขวงอ่อนนุช
เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร. 02 742 4754

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สิทธิพล เครือรัฐติกาล

อาเซียนในมุมมองของไต้หวัน.-- กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC)
กระทรวงการต่างประเทศ, 2565.

110 หน้า.

1. ไต้หวัน--ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ. I. ชื่อเรื่อง.

327.51249

ISBN 978-616-341-105-1

คำนำ

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center - ISC) ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สิทธิพล เครือรัฐติกาล วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้อนุญาตให้ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ จัดพิมพ์เอกสาร ศึกษาเรื่อง “อาเซียนในมุมมองของไต้หวัน” นี้ขึ้นเผยแพร่ โดยเป็นเล่มที่สองของ รองศาสตราจารย์ ดร. สิทธิพลฯ ในชุดเอกสารศึกษา (Study Paper) ของ ISC โดย ผู้เขียนได้พัฒนามาจากเอกสารเรื่อง “ไต้หวันกับช่วงปีเริ่มต้นของอาเซียน (ค.ศ. 1967-1978)” ใน พลเอกหญิง ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (บรรณาธิการ), 54 ปี การก่อตั้ง “อาเซียน” และปฏิกริยาจากโลกมหาอำนาจและเพื่อนบ้าน: มุมมองจาก เอกสารหอจดหมายเหตุต่างประเทศและนักวิชาการอาวุโส (ม.ป.ท.: โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้าและสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2464)

ในเอกสารชิ้นนี้ ผู้เขียนได้ศึกษานโยบายของไต้หวันต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ปี 1949 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เป้าหมายหลักของไต้หวันในยุค สงครามเย็น คือการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศค่ายโลกเสรี เช่น ฟิลิปปีนส์และ ไทย เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่อมาภายหลังจากที่ สหรัฐอเมริกาได้ถอนตัวจากสงครามเวียดนาม ไต้หวันได้พยายามสร้างความสัมพันธ์ กับอาเซียน แต่ปัญหาก็มีพวขาดำเนินการให้อาเซียนหันไปสร้างความร่วมมือกับสาธารณรัฐ ประชาชนจีน จนกระทั่งปัญหาก็มีพวขาดำเนินการให้อาเซียนหันไปสร้างความร่วมมือกับสาธารณรัฐ ประชาชนจีน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 1990 ด้วยการประกาศ “นโยบายมุงไต้หวัน” ในปี 1993 อย่างไรก็ดี การชูประเด็นเรื่องเอกราชโดยผู้นำไต้หวัน ในช่วงต่อๆ มา ได้ทำให้โอกาสของไต้หวันที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียนต้อง สะดุดตลงอีกครั้ง

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศหวังว่าผลงานชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองและนโยบายของไต้หวันที่จะสร้างความร่วมมือกับประเทศ สมาชิกอาเซียน ซึ่งเป็นโจทย์ที่ท้าทายสำหรับไต้หวัน トラบไคที่หลักการจีนเดียวยังคง เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินนโยบายของประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ต่อไป

สารบัญ

คำนำ	3
บทคัดย่อ	7
บทนำ	9
เป้าหมายด้านนโยบายต่อโลกภายนอกของไต้หวัน	
ช่วง ค.ศ. 1949 – 1969: การแสวงหาพันธมิตรทางทหาร	
เพื่อต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีน	11
ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	
ช่วงการก่อตั้งอาเซียนเมื่อ ค.ศ. 1967	17
มุมมองของไต้หวันต่ออาเซียนหลังจากสหรัฐอเมริกา	
ประกาศลัทธิกัสนเมื่อ ค.ศ. 1969	21
ความหวังของไต้หวันต่ออาเซียนหลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามเมื่อ ค.ศ. 1975	25
ปัญหากัมพูชาและความชะงักงันของความสัมพันธ์	
ระหว่างไต้หวันกับอาเซียนหลัง ค.ศ. 1978	32
“นโยบายมุงใต้” ของหลี่เต็งฮุย	
และการกระชับความสัมพันธ์กับอาเซียนในทศวรรษ 1990	36
ประชาธิปไตยในยุคของหลี่เต็งฮุยและเฉินสุยเปี่ยน การเผชิญหน้ากับจีน	
และปัญหาในความสัมพันธ์กับอาเซียนช่วง ค.ศ. 1995 - 2008	41
“การทูตที่ปฏิบัติได้” ของหม่าอิงจิวและความสัมพันธ์กับอาเซียน	
ช่วง ค.ศ. 2008 – 2016	48
“นโยบายมุงใต้ครั้งใหม่” ของไช้อิงเหวิน	
และทิศทางของความสัมพันธ์กับอาเซียนตั้งแต่ ค.ศ. 2016	53
ไต้หวันกับปัญหาทะเลจีนใต้	58
บทสรุป	65
ภาพ	66
ตาราง	67
ภาคผนวก	73
บรรณานุกรม	92

Abstract

The Study Paper portrays the overview of Taiwan's policy towards Southeast Asia since 1949. Taiwan until the mid-1980s put an emphasis on promoting anti-Communism and developing relations with free-world countries like the Philippines, South Vietnam, and Thailand. It also tried to cultivate relations with Indonesia in the hope that ASEAN under the latter's leadership would be a major force against Communism after the American withdrawal from the Vietnam War in the mid-1970s. With the end of the Cold War in the late 1980s, Taiwan shifted its focus to strengthening economic relations with ASEAN countries in order to expand its diplomatic space, with the launches of "Go-South Policy" and "New Southbound Policy" in 1993 and 2016 respectively. However, the One-China principle has rendered ASEAN countries careful in engaging Taiwan, especially whenever the cross-strait relations become tense.

Keywords: Taiwan; External Relations; ASEAN

* Sitthiphon Kruarattikan, Associate Professor, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

บทคัดย่อ

เอกสารศึกษานี้มุ่งฉายภาพนโยบายของไต้หวันต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ ค.ศ. 1949 ทั้งนี้ไต้หวันจนถึงกลางทศวรรษ 1980 มุ่งเน้นการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศโลกเสรีอย่างฟิลิปปินส์ เวียดนามใต้ และไทย รวมทั้งพยายามผูกมิตรกับอินโดนีเซียในฐานะผู้นำอาเซียนโดยหวังให้องค์การนี้เป็นพลังสำคัญในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์หลังสหรัฐอเมริกาถอนตัวจากสงครามเวียดนามในกลางทศวรรษ 1970 แต่เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดในปลายทศวรรษ 1980 ไต้หวันก็หันมาเน้นการกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในอาเซียนเพื่อขยายพื้นที่ทางการทูต ดูได้จากการประกาศ “นโยบายมั่งได้” และ “นโยบายมั่งได้ใหม่” เมื่อ ค.ศ. 1993 และ ค.ศ. 2016 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม หลักการจีนเดียวยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศในอาเซียนระมัดระวังในการดำเนินความสัมพันธ์กับไต้หวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อใดก็ตามที่สถานการณ์ข้ามช่องแคบไต้หวันเกิดความตึงเครียด

คำสำคัญ: ไต้หวัน; ความสัมพันธ์กับภายนอก; อาเซียน

เอกสารศึกษานี้พัฒนามาจาก สิทธิพล เครือรัฐติกาล, “ไต่ห้วงกับช่วงปีเริ่มต้นของอาเซียน (ค.ศ. 1967-1978),” ใน พลเอกหญิง ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (บรรณาธิการ), 54 ปี การก่อตั้ง “อาเซียน” และปฏิบัติการจากโลกมหาวินาศและเพื่อนบ้าน: มุมมองจากเอกสารจดหมายเหตุต่างประเทศและนักวิชาการอาวุโส (ม.ป.ท.: โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2564), 142-166.

บทนำ

ในช่วงวันที่ 25 กรกฎาคม ถึง 25 ตุลาคม ค.ศ. 2020 พิพิธภัณฑ์ศิลปกรรมไทเป (Taipei Fine Arts Museum) ได้จัดแสดงนิทรรศการภาพในหัวข้อ “ทิศใต้ที่เป็นความลับ: จากมุมมองสงครามเย็นสู่ทิศใต้ของโลกในสิ่งสะสมของพิพิธภัณฑ์” (The Secret South: From Cold War Perspective to Global South in Museum Collection) ซึ่งบางส่วนเป็นผลงานของศิลปินไต้หวันที่เดินทางเยือนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคสงครามเย็น เช่น ภาพวาดเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ในพระนครศรีอยุธยาของกัวเสวียหู (Kuo Hsueh-hu) ภาพวาดเรือพยาบาลบนแม่น้ำโขงในสงครามเวียดนามของหลิวฉีเหว่ย (Max Liu) ภาพวาดชายชาวประมงในฟิลิปปินส์ของสีเต๋อจิ้น (Shiy De-jinn) เป็นต้น (ดูภาพที่ 1)¹ ทั้งนี้คำอธิบายของพิพิธภัณฑ์ระบุว่า สถานะของไต้หวันใน “ทิศใต้ของโลก” (Global South) นั้นย้อนแย้งในตัวเอง เพราะแม้จะอยู่ในโลกที่กำลังพัฒนาอย่างเอเชีย แต่ด้วยบริบททางการเมืองหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ไต้หวันถูกกีดกันออกไปจากความเคลื่อนไหวทางการเมืองและวัฒนธรรม จนทำให้ “ทิศใต้ของโลก” กลายเป็นเรื่องที่ไกลตัวสำหรับชาวไต้หวัน² นิทรรศการดังกล่าวดูเหมือนจะช่วยเหลืออันภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และสอดคล้องกับรัฐบาลไต้หวันของประธานาธิบดีไช่อิงเหวิน (Tsai Ing-wen) ที่ประกาศใช้ “นโยบายมุ่งใต้ครั้งใหม่” (New Southbound Policy) เมื่อ ค.ศ. 2016

งานวิจัยนี้มุ่งฉายภาพพัฒนาการด้านนโยบายของไต้หวันต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ ค.ศ. 1949 จนถึงต้นทศวรรษ 2020 โดยชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายของไต้หวันในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และยึดคืนแผ่นดินใหญ่ทำให้ไต้หวันมุ่งกระชับความ

¹ ดูรายละเอียดของนิทรรศการได้ใน “The Secret South: From Cold War Perspective to Global South in Museum Collection,” Taipei Fine Arts Museum Press Release, July 24, 2020, https://www.tfam.museum/News/News_page.aspx?id=1425&ddlLang=en-us.

² Sherry Hsiao, “Exhibition explores Taiwan’s role in the ‘Global South’,” *Taipei Times*, July 28, 2020, 2, <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2020/07/28/2003740686>.

สัมพันธ์แบบทวิภาคีกับประเทศค่ายโลกเสรีอย่างฟิลิปปินส์ เวียดนามใต้ และไทยมากกว่าจะสนใจการรวมกลุ่มซึ่งไม่มีเป้าหมายด้านการทหารอย่างสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) หรือ อาเซียน (ASEAN) เมื่อ ค.ศ. 1967 จนกระทั่งสหรัฐอเมริกาถอนตัวจากสงครามเวียดนาม และเวียดนามได้ล่มสลายเมื่อ ค.ศ. 1975 และเกิดการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งแรก โดยอินโดนีเซียเป็นเจ้าภาพในปีถัดมา ใต้หวันจึงเริ่มสนใจอาเซียนอย่างจริงจังโดยหวังสร้างความร่วมมือเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ปัญหากัมพูชาหลัง ค.ศ. 1978 ก็ทำให้อาเซียนหันไปร่วมมือกับจีนและปิดโอกาสที่ใต้หวันจะพัฒนาความสัมพันธ์ดังกล่าว โอกาสของใต้หวันกลับมาในทศวรรษ 1990 เมื่อปัญหากัมพูชายุติลงและใต้หวันมองประเทศในอาเซียนว่าเป็นปลายทางการลงทุนที่สำคัญ จนนำไปสู่การประกาศ “นโยบายมุ่งใต้” (Go-South Policy) เมื่อ ค.ศ. 1993 เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และขยายพื้นที่ทางการทูต อย่างไรก็ตาม ท่าทีของจีนยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศในอาเซียนระมัดระวังในการดำเนินความสัมพันธ์กับใต้หวันตราบจนปัจจุบัน โดยเฉพาะในยามที่สถานการณ์ข้ามช่องแคบใต้หวันอยู่ในสภาวะตึงเครียด

เป้าหมายด้านนโยบายต่อโลกภายนอกของไต้หวัน ช่วง ค.ศ. 1949 – 1969: การแสวงหาพันธมิตรทางทหาร เพื่อต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีน

•

สาธารณรัฐจีน (Republic of China) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1912 หลังการปฏิวัติโค่นล้มราชวงศ์ชิงเมื่อเดือนตุลาคมของปีก่อนหน้า โดยมีนายแพทย์ ซุนยัตเซ็น (Sun Yat-sen) เป็นประธานาธิบดีเฉพาะกาลคนแรก และนับจาก ค.ศ. 1928 เป็นต้นมา สาธารณรัฐนี้อยู่ภายใต้การปกครองของพรรคกั๋วหมินตัง (Kuomintang) ที่มีเจียงไคเช็ค (Chiang Kai-shek) เป็นผู้นำและมีกรุงนานกิงเป็นเมืองหลวง จนกระทั่งเมื่อพรรคดังกล่าวพ่ายแพ้สงครามกลางเมืองต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนเมื่อ ค.ศ. 1949 เจียงไคเช็คจึงย้ายรัฐบาลไปยังไทเปบนเกาะไต้หวัน (อดีตอาณานิคมของญี่ปุ่นซึ่งกลับคืนสู่จีนเมื่อ ค.ศ. 1945) และยังคงชื่อสาธารณรัฐจีนเอาไว้ ขณะที่บนแผ่นดินใหญ่ เหมา เจ๋อตง (Mao Zedong) ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน (People's Republic of China) ที่กรุงปักกิ่ง และถือว่าไต้หวันเป็นเพียงมณฑลหนึ่งซึ่งจะต้องถูกนำกลับคืนสู่มาตุภูมิ

เป้าหมายสูงสุดของรัฐบาลเจียงไคเช็คบนเกาะไต้หวันหลัง ค.ศ. 1949 ก็คือการกลับไปยึดแผ่นดินใหญ่ ทำลายพรรคคอมมิวนิสต์จีน และสถาปนาการปกครองตามลัทธิไตรประชา (Three Principles of the People) ของนายแพทย์ซุนยัตเซ็นผู้เป็นบิดาแห่งชาติ ทั้งนี้เอกสารการประชุมสมัชชาระดับชาติของพรรคกั๋วหมินตัง ครั้งที่ 7, 8, 9 และ 10 เมื่อ ค.ศ. 1952, 1957, 1963 และ 1969 ตามลำดับ ล้วนจัดวางเรื่องดังกล่าวไว้เป็นภารกิจอันดับแรก³ ในมุมมองของประธานาธิบดีเจียงไคเช็คและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไต้หวัน ไทเปจึงเป็นเพียงเมืองหลวงชั่วคราว⁴ เฉกเช่นที่เขาย้าย

³ Milton J. T. Shieh, *The Kuomintang: Selected Historical Documents, 1894-1969* (Jamaica, NY: St. John's University Press, 1970), 249, 263, 281, 326.

⁴ ตัวอย่างเช่น บันทึกความทรงจำของซุนปี้ฉี (Sun Pi-chi) อดีตเอกอัครราชทูตไต้หวันประจำฟิลิปปินส์ซึ่งพิมพ์เผยแพร่เมื่อ ค.ศ. 1972 ก็ยังคงระบุว่ากรุงไทเปเป็นเมืองหลวงชั่วคราว ขณะที่ตัวเขาก็ไม่มีบ้านที่ถาวรและต้องล่องลอยอยู่กลางทะเลมาตั้งแต่ออกจากแผ่นดินใหญ่ ดูใน Patrick Pichi Sun, *Recollections of a Floating Life* (n.p.: n.p., 1972), 73, 161.

เมืองหลวงไปยังฉงชิ่งเพื่อหนีกองทัพญี่ปุ่นในช่วง ค.ศ. 1937 – 1945 การพัฒนาของไต้หวันโดยพรรคกั๋วหมินต๋งในทศวรรษ 1950 และ 1960 จึงมิได้เป็นไปเพื่อลงหลักปักฐานบนเกาะนี้ในระยะยาว แต่เพื่อเตรียมพร้อมในการรุกกลับ (counter-offensive) ไปยึดคืนแผ่นดินใหญ่ รวมทั้งให้ไต้หวันเป็น “มณฑลต้นแบบ” (model province) สำหรับการปกครองแผ่นดินใหญ่ในอนาคต ซึ่งประเด็นเหล่านี้ปรากฏชัดเจนในเอกสารการประชุมสมัชชาระดับชาติของพรรคครั้งที่ 8 เมื่อ ค.ศ. 1957⁵ จนกระทั่ง ค.ศ. 1969 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายที่เขابริหารไต้หวันในทางพฤตินัย เจียงไคเชกยังคงยืนยันในการให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ของญี่ปุ่นว่า นโยบายภายในและภายนอกของไต้หวันล้วนดำเนินไปเพื่อสนองเป้าหมายในการกำจัดเหมาเจ๋อตงและฟื้นฟูชาติ⁶

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น นโยบายต่อโลกภายนอกของไต้หวันเมื่อช่วง ค.ศ. 1949 – 1969 จึงมีจุดเน้น 3 ด้าน ด้านแรกคือ การรักษาสถานะผู้แทนจีนในสหประชาชาติและสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงเอาไว้ไม่ให้ตกเป็นของสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยใน *แถลงการณ์สมัชชาระดับชาติของพรรคกั๋วหมินต๋งครั้งที่ 7 (Manifesto of the Seventh National Congress of the Kuomintang)* เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1952 ระบุว่า รัฐบาลกั๋วหมินต๋งเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งสหประชาชาติ รักสันติภาพ และสนับสนุนปฏิบัติการเพื่อสันติภาพขององค์การดังกล่าว ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นสมาชิก ต่างจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ทำตัวเป็นภัยคุกคามต่อโลกด้วยการช่วยเหลือเหอในสงครามเกาหลีเมื่อ ค.ศ. 1950⁷ อย่างไรก็ตาม ปัญหาผู้แทนจีนกลายเป็นระเบียบวาระประจำปีในการประชุมสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติตลอดทศวรรษ 1950 และ 1960 และมีจำนวนประเทศสมาชิกลงมติสนับสนุนจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไต้หวันจึงรู้สึกไม่มั่นคงอยู่เสมอและต้องใช้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ (foreign aid) เป็นเครื่องมือระดมเสียงสนับสนุน โดยเฉพาะ

⁵ Shieh, *ibid.*, 264-265.

⁶ *President Chiang Kai-shek's Selected Speeches and Messages in 1969* (Taipei: Government Information Office, 1970), 20. เจียงไคเชกประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์เมื่อ ค.ศ. 1969 จนล้มป่วยเรื้อรังและเสียชีวิตในตำแหน่งประธานาธิบดีเมื่อ ค.ศ. 1975 ในช่วงดังกล่าว เจียงจิงกั๋ว (Chiang Ching-kuo) บุตรชายคนเดียวของเขาเป็นผู้รับผิดชอบงานส่วนใหญ่ โดยได้เป็นรองนายกรัฐมนตรีเมื่อ ค.ศ. 1969 และนายกรัฐมนตรีเมื่อ ค.ศ. 1972

⁷ Shieh, *ibid.*, 243.

บรรดาประเทศเกิดใหม่ในทวีปแอฟริกา จนนำไปสู่การตั้งโครงการที่ชื่อว่า Operation Vanguard เมื่อ ค.ศ. 1961 เพื่อช่วยเหลือประเทศเหล่านี้ด้านการเกษตรและการประมง และเมื่อถึง ค.ศ. 1970 ก็มีเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคของไต้หวันราว 700 คนประจำการอยู่ในทวีปดังกล่าวรวม 23 ประเทศ⁸

จุดเน้นด้านที่ 2 คือ การเป็นพันธมิตรกับผู้นำค่ายโลกเสรีอย่างสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคง เดิมเมื่อสิ้น ค.ศ. 1949 สหรัฐฯ พยายามหาช่องทางที่จะมีความสัมพันธ์อย่างปกติกับจีนเพื่อให้เกิดลัทธิติโต (Titoism) หรือประเทศคอมมิวนิสต์ที่เป็นอิสระจากสหภาพโซเวียตและยับยั้งการขยายอำนาจของสหภาพโซเวียตในตะวันออกไกล สหรัฐฯ จึงไม่ได้แสดงท่าทีที่จะช่วยไต้หวันหากจีนรุกราน แต่แล้วสงครามเกาหลีเมื่อกลางปีถัดมาทำให้สหรัฐฯ เกรงกลัวการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียมากยิ่งขึ้นและตัดสินใจเข้าโอบอุ้มรัฐบาลกั๋วหมินต๋งบนเกาะไต้หวัน⁹ ในทางเศรษฐกิจ สหรัฐฯ ให้ความช่วยเหลือแก่ไต้หวันช่วง ค.ศ. 1951 – 1965 เป็นมูลค่ารวม 1,482 ล้านดอลลาร์สหรัฐ¹⁰ ส่วนด้านการทหาร สหรัฐฯ ทำสนธิสัญญาความมั่นคงกับไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1954 และประธานาธิบดีดไวต์ ดี. ไอเซนฮาวร์ (Dwight D. Eisenhower) ก็เดินทางเยือนไทเปเมื่อ ค.ศ. 1960 ทั้งนี้แม้จะสนับสนุนปฏิบัติการต่างๆ ของไต้หวันเพื่อบ่อนทำลายจีน แต่สิ่งหนึ่งที่สหรัฐฯ ไม่สนับสนุนก็คือ แผนการของประธานาธิบดีเจียงไคเช็คที่จะบุกยึดแผ่นดินใหญ่ เพราะจะทำให้สหรัฐฯ ต้องเผชิญหน้าทางทหารโดยตรงกับจีน¹¹

⁸ สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล, *ไต้หวันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), 71.

⁹ Hsiao-ting Lin, *Accidental State: Chiang Kai-shek, the United States, and the Making of Taiwan* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2016), 8-9.

¹⁰ สิทธิพล และวรศักดิ์, *เรื่องเดียวกัน*, 70.

¹¹ John W. Garver, *The Sino-American Alliance: Nationalist China and American Cold War Strategy in Asia* (Armonk, NY: M. E. Sharpe, 1997), 283-284. งานชิ้นนี้ยังชี้ให้เห็นว่าความพยายามของสหรัฐอเมริกาที่จะหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าทางทหารโดยตรงกับจีน ทำให้สหรัฐฯ ไม่อนุญาตให้ไต้หวันส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลีและสงครามเวียดนาม รวมทั้งไม่เห็นด้วยที่ไต้หวันยังคงยึดครองเกาะจินเหมิน (Kinmen) หมู่เกาะหม่าจู่ (Matsu) ซึ่งอยู่ใกล้ชายฝั่งแผ่นดินใหญ่ของจีนเอาไว้

จุดเน้นด้านที่ 3 คือ การสร้างความร่วมมือกับประเทศค่ายโลกเสรีที่ดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์โดยมีจุดเน้นอยู่ที่ทวีปเอเชีย อันมีฐานมาจากแนวคิดเรื่อง “อุดมการณ์รวมกลุ่มเอเชีย” (Pan-Asianism) ของนายแพทย์ซุนยัตเซ็นซึ่งเสนอไว้เมื่อ ค.ศ. 1924 ว่า ชาวเอเชียควรร่วมมือกันขับไล่ลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก ซึ่งประธานาธิบดีเจียงไคเช็คได้นำแนวคิดนี้มาปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของสงครามเย็น¹² ดังปรากฏในเอกสารการประชุมสมัชชาระดับชาติของพรรคก๊กมินตั๋งครั้งที่ 8 เมื่อ ค.ศ. 1957 ว่า ได้หวนมุ่งแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคนิค การทูต และการทหารกับบรรดา “ชาติประชาธิปไตยของเอเชีย” เพื่อจัดลัทธิคอมมิวนิสต์¹³ และใน *แถลงการณ์สมัชชาระดับชาติของพรรคก๊กมินตั๋งครั้งที่ 9 (Manifesto of the Ninth National Congress of the Kuomintang)* เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน ค.ศ. 1963 ก็ระบุถึงความปรารถนาของไต้หวันที่จะเห็นประเทศโลกเสรีในเอเชียพัฒนาความร่วมมือให้กลายเป็นระบบความมั่นคงร่วมกัน (collective security system)¹⁴

ไต้หวันพยายามผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มแบบพหุภาคีระหว่างประเทศโลกเสรีในเอเชียมาตั้งแต่ ค.ศ. 1949 ดูได้จากในกลางปีนั้นก่อนย้ายรัฐบาลไปยังไทเป เจียงไคเช็คเดินทางเยือนฟิลิปปินส์และเกาหลีใต้เพื่อหารือกับผู้นำของทั้งสองประเทศในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่แล้วเมื่อถึง ค.ศ. 1954 ที่มีการก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Treaty Organization) หรือ ซีโต้ (SEATO) สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักรฯ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ไทย และฟิลิปปินส์ก็ได้เป็นสมาชิก ขณะที่ไต้หวันและเกาหลีใต้ถูกกันออกไป เนื่องจากการคัดค้านของสหราชอาณาจักรฯ ซึ่งรับรองรัฐบาลปักกิ่งมาตั้งแต่ ค.ศ. 1950¹⁵ ไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1955 จึงเรียกร้องให้สหรัฐฯ ร่วมมือกับไต้หวัน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น

¹² Hsieh Chiao Chiao, “Strategy for Survival: A Study of the Post-1949 Foreign Policy and External Relations of the Republic of China,” (PhD diss, University of Warwick, 1983), 258.

¹³ Shieh, *ibid.*, 264. คำว่า “ชาติประชาธิปไตย” (democratic nations of Asia) เป็นคำที่ไต้หวันใช้เรียกประเทศค่ายโลกเสรีที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ แม้ว่าหลายประเทศในค่ายดังกล่าวจะปกครองด้วยระบอบเผด็จการ

¹⁴ *Ibid.*, 273.

¹⁵ “China’s Position in the Free World,” *Free China Review*, June 1958.

เพื่อก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Asia Treaty Organization – NEATO)¹⁶ แต่ไม่สำเร็จ และเมื่อ ค.ศ. 1958 ก็เรียกร้องให้เพิ่มจำนวนสมาชิกของซีโต้และเปลี่ยนชื่อเป็นองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชีย (Asia Treaty Organization - ATO) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์¹⁷ แต่ก็ไม่สำเร็จอีกเช่นกัน

เมื่อสงครามเวียดนามทวีความรุนแรงขึ้นในกลางทศวรรษ 1960 ได้หันถึงกับเรียกร้องให้ยุบซีโต้และแทนที่ด้วยองค์การพันธมิตรใหม่ที่มีโครงสร้างการบังคับบัญชาทางทหารแบบองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization) หรือนาโต้ (NATO) โดยมีสหรัฐอเมริกาและบรรดาประเทศในตะวันออกไกลที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นสมาชิก¹⁸ ดังที่นิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* (*Free China Review*) ฉบับเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1965 ตีพิมพ์บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ *ซินเซิงเป้า* (*New Life Daily News*) ฉบับวันที่ 6 พฤษภาคมของปีนั้น ความว่า

เป็นความผิดพลาดของสหรัฐอเมริกาที่ไม่ให้ประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกก่อตั้งซีโต้เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1954 ซีโต้ซึ่งมีสมาชิกในเอเชียเพียง 3 ชาติ ได้แก่ ปากีสถาน ไทย และฟิลิปปินส์ ไม่ทำอะไรเลยเมื่อพวกคอมมิวนิสต์โจมตีลาว และตอนนี้ก็ไม่ทำอะไรที่จะป้องกันเวียดนามใต้และไทยจากการแทรกซึมของพวกคอมมิวนิสต์อินโดจีนยี่นั้นก็ข่มขู่มาเลเซียครั้งแล้วครั้งเล่า ส่วนกัมพูชาซึ่งปฏิเสธความคุ้มครองจากซีโต้ก็ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐฯ ... ฝรั่งเศสและปากีสถานก็คัดค้านนโยบายของสหรัฐฯ ต่อเวียดนามอย่างเปิดเผย ขณะที่สมาชิกซีโต้อย่างออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ก็อยู่ไกลจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ปั่นป่วน ส่วนสหราชอาณาจักรฯ ซึ่งสนับสนุนนโยบายของสหรัฐฯ ก็มีภาระหนักอยู่แล้วในการปกป้องสมาชิกของ

¹⁶ “Editorial Paragraphs: It’s Time for a NEATO/German Rearmament/We Want No Stalemate,” *Free China Review*, February 1955.

¹⁷ “SEATO or ATO,” *Free China Review*, January 1958.

¹⁸ “From the Editorial Page,” *Free China Review*, July 1965.

เครื่องจักรภาพและไม่อาจส่งทหารมารบกับเวียดนามได้ พวกเราเชื่อว่า
รัฐบาลอเมริกันควรพิจารณาอย่างจริงจังเกี่ยวกับข้อเสนอของ
ประธานาธิบดีเจียงไคเช็คในการก่อตั้งพันธมิตรใหม่¹⁹

แม้จะไม่ได้เป็นสมาชิกของซีโต้ แต่ไต้หวันก็มีโอกาสเข้าร่วมในกรอบความร่วมมือแบบพหุภาคีอื่นที่สำคัญในเอเชียช่วงทศวรรษ 1950 และ 1960 ได้แก่ (1) สันนิบาตต่อต้านคอมมิวนิสต์แห่งเอเชีย (Asian Peoples' Anti-Communist League – APA-CL) ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1954 โดยมีไต้หวัน เกาหลีใต้ เวียดนามใต้ ไทย ฟิลิปปินส์ ฮังการี มาเก๊า และหมู่เกาะริวกิวเป็นสมาชิก และนับจาก ค.ศ. 1956 ไต้หวันก็หวังใช้เวทีแห่งนี้ระดมเสียงสนับสนุนจากประเทศในเอเชียเพื่อแข่งขันกับการประชุมกลุ่มประเทศแอฟริกาและเอเชีย (Afro-Asian Conference) ที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซียเมื่อ ค.ศ. 1955 ซึ่งจีนเข้าร่วม²⁰ (2) สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชีย (Asian Parliamentarians' Union – APU) ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1965 โดยมีไต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ และไทยเป็นสมาชิก²¹ และ (3) คณะมนตรีเอเชียและแปซิฟิก (Asian and Pacific Council) หรือแอสแปค (ASPAC) ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1966 โดยมีไต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนามใต้ และไทยเป็นสมาชิก

ไต้หวันพยายามผลักดันให้กรอบความร่วมมือที่ตนเป็นสมาชิกทั้งหมดนี้มุ่งไปในด้านการทหาร แต่ไม่สำเร็จ ดังเช่นในการประชุมแอสแปคเมื่อ ค.ศ. 1966 ประเทศสมาชิกต่างไม่เห็นด้วยที่จะบรรจุเรื่องการประณามบทบาทของจีนในสงครามเวียดนาม และการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของจีนลงในแถลงการณ์สุดท้าย (final communiqué) ของการประชุมตามข้อเสนอของไต้หวัน²² หรือกล่าวได้ว่า กรอบความร่วมมือเหล่านี้ไม่

¹⁹ “From the Editorial Page,” *Free China Review*, June 1965.

²⁰ Hao Chen, “Resisting Bandung? Taiwan’s Struggle for ‘Representational Legitimacy’ in the Rise of the Asian Peoples’ Anti-Communist League, 1954-57,” *The International History Review* 43, no. 2 (2021): 244-263. ต่อมาเมื่อมีประเทศที่สนใจเข้าร่วมมากขึ้น ที่ประชุมสันนิบาตครั้งที่ 12 ณ กรุงโซลเมื่อ ค.ศ. 1966 จึงมีมติให้ก่อตั้งสันนิบาตต่อต้านคอมมิวนิสต์แห่งโลก (World Anti-Communist League - WACL) ควบคู่ไปด้วยและจัดประชุมพร้อมกัน

²¹ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นสหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชียและแปซิฟิก (Asian-Pacific Parliamentarians' Union - APPU) เมื่อ ค.ศ. 1980

²² Melvin Gurtov, “Taiwan in 1966: Political Rigidity, Economic Growth,” *Asian Survey* 7,

ตอบโต้ของไต้หวันที่จะสร้างพันธมิตรทางทหารกับประเทศในเอเชียเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เชนเจียนหง (Shen Chien-hung) เอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกา ช่วง ค.ศ. 1971-1978 เล่าถึงความผิดหวังของไต้หวันไว้ว่า

สาธารณรัฐจีนซึ่งถูกกันออกไปจากองค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในมติที่ได้เข้าร่วมแอสแปค เราเคยหวังว่านี่จะเป็นการรวมตัวอย่างเหนียวแน่นและขยายยิ่งขึ้นเพื่อต่อต้านประเทศคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในการประชุมระดับรัฐมนตรีทุกครั้ง ผู้แทนจากสาธารณรัฐจีนจะเสนอให้ออกแถลงการณ์ร่วมที่ใช้ถ้อยคำหนักแน่นเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ แต่ก็ถูกตีตกทุกครั้งโดยออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น รวมถึงมาเลเซียและไทยในบางครั้ง เพราะประเทศเหล่านี้ไม่ต้องการให้ปักกิ่งโกรธ มีเพียงเกาหลีใต้และเวียดนามใต้ซึ่งมีประสบการณ์กับพวกคอมมิวนิสต์ในประเทศของพวกเขาเท่านั้นที่สนับสนุนจุดยืนของสาธารณรัฐจีนในการประชุมระดับรัฐมนตรี²³

ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ช่วงการก่อตั้งอาเซียนเมื่อ ค.ศ. 1967

•

แม้ว่าหนึ่งในปัจจัยที่นำไปสู่การก่อตั้งอาเซียนเมื่อ ค.ศ. 1967 คือความหวาดกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะในยามที่การเมืองจีนเข้าสู่ยุคซ้ายจัดจนเกิดการปฏิวัติวัฒนธรรม (Cultural Revolution) ตั้งแต่ ค.ศ. 1966 ซึ่งทำให้นโยบายต่างประเทศของจีนดูก้าวร้าวยิ่งขึ้น²⁴ แต่ *ปณิญากรุงเทพ* (Bangkok Declaration) ที่ลงนามโดย

no. 1 (January 1967): 42.

²³ James C. H. Shen, *The U.S. & Free China: How the U.S. Sold Out its Ally* (Washington, D.C.: Acropolis Books, 1983), 43.

²⁴ Roger Irvine, "The Formative Years of ASEAN, 1967-1975," in *Understanding ASEAN*, ed. Alison Broinowski (Hong Kong: Macmillan, 1982), 15.

ผู้แทนของ 5 ประเทศซึ่งรวมก่อตั้งอาเซียนอันประกอบไปด้วย อับดุล ราซัค ฮุซเซน (Abdul Razak Hussein) รองนายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย อัดัม มาลิก (Adam Malik) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอินโดนีเซีย นาร์ซิโซ รามอส (Narciso Ramos) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของฟิลิปปินส์ เอส ราจารัตนัม (S. Rajaratnam) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสิงคโปร์ และพันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967 นั้นไม่มีข้อความที่ระบุถึงการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยระบุเพียงว่า อาเซียน “มุ่งส่งเสริมความร่วมมืออย่างแข็งขันและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคนิค และการบริหาร” โดยไม่กล่าวถึงความร่วมมือด้านการทหาร²⁵ อาเซียนจึงมิได้ตอบโจทย์ของได้หัวนึ่งที่มุ่งสร้างระบบพันธมิตรทางทหารเพื่อต่อต้านจีน อีกทั้งความล้มเหลวในการรวมกลุ่มของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ผ่านมาอย่างสมาคมอาสา (Association of South East Asia – ASA) และองค์การกลุ่มประเทศมาฟิลินโด (Maphilindo)²⁶ ทำให้อนาคตของอาเซียนดูไม่สดใสนัก และเมื่อสืบค้นนิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* ในช่วง ค.ศ. 1967 – 1974 ก็ไม่พบบทบรรณาธิการหรือบทวิเคราะห์เกี่ยวกับอาเซียน จนอาจกล่าวได้ว่าอาเซียนในช่วงเริ่มก่อตั้งมิได้อยู่ในความสนใจของรัฐบาลได้หัวนึ่ง

ในทางตรงกันข้าม ได้หัวนึ่งในทศวรรษ 1960 ให้ความสำคัญกับ 3 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ เวียดนามใต้ และไทย ซึ่งล้วนแต่มีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่จำนวนมาก เป็นพันธมิตรทางทหารของสหรัฐอเมริกา และมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับได้หัวนึ่ง²⁷ ฟิลิปปินส์สถาปนาความสัมพันธ์ดังกล่าวกับรัฐบาล

²⁵ “The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration, 1967),” in *Understanding ASEAN*, ibid., 271.

²⁶ สมาคมอาสาก่อตั้งโดยไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1961 ขณะที่องค์การกลุ่มประเทศมาฟิลินโดก่อตั้งโดยมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซียเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1963 การรวมกลุ่มทั้งสองถึงกาลอวสานเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1963 หลังเกิดข้อพิพาทระหว่างมาเลเซียกับฟิลิปปินส์เรื่องดินแดนซาบาห์

²⁷ สำหรับประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงทศวรรษ 1960 นั้น พม่า กัมพูชา และเวียดนามเหนือมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนมาตลอดหลังได้เอกราช ลาวมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับได้หัวนึ่งช่วงสั้นๆ เมื่อกลาง ค.ศ. 1962 ก่อนเปลี่ยนไปรับรองจีนในปลายปีเดียวกัน อินโดนีเซีย

กั๋วหมินตั๋งเมื่อ ค.ศ. 1947 และเป็นประเทศที่ใกล้ชิดที่สุดที่ไต้หวันจะใช้หลักภัยได้ โดยในการเยือนฟิลิปปินส์เมื่อกลาง ค.ศ. 1949 เจียงไคเช็คสอบถามความเป็นไปได้ที่จะนำทองคำมาเก็บไว้ที่ฟิลิปปินส์²⁸ และอาจถึงขั้นวางแผนตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในฟิลิปปินส์หากพรรคคอมมิวนิสต์จีนบุกยึดไต้หวัน²⁹ ความใกล้ชิดในทางภูมิศาสตร์ทำให้ตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำกรุงมะนิลาเป็นหนึ่งในตำแหน่งที่สำคัญที่สุดในอาเซียนกับการทูตของไต้หวัน³⁰ แม้รัฐบาลฟิลิปปินส์จะใช้มาตรการโอนธุรกิจเอกชนมาเป็นของรัฐ (nationalization) อยู่หลายครั้งซึ่งกระทบต่อคนเชื้อสายจีนและทำให้รัฐบาลกั๋วหมินตั๋งไม่พอใจ แต่ความสัมพันธ์โดยรวมนั้นใกล้ชิดกัน ประธานาธิบดีคาร์ลอส การ์เซีย (Carlos Garcia) เยือนไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1960 ส่วนรองประธานาธิบดีเฉินเฉิง (Chen Cheng) เยือนฟิลิปปินส์ตอบแทนเมื่อ ค.ศ. 1963 ขณะที่มูลค่าการค้าระหว่างสองฝ่ายในทศวรรษ 1960 ขยายตัวจาก 48.87 ล้านดอลลาร์สหรัฐเมื่อ ค.ศ. 1960 เป็น 350.31 ล้านดอลลาร์สหรัฐเมื่อ ค.ศ. 1969³¹ และไต้หวันเริ่มส่งเจ้าหน้าที่เทคนิคเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ฟิลิปปินส์เมื่อ ค.ศ. 1964 (ดูตารางที่ 1)

เวียดนามได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1955 ทั้งสองฝ่ายต่างประสบชะตากรรมเดียวกันคือ การแตกเป็นสองรัฐบาลที่เผชิญหน้ากัน ไต้หวันมองว่า การช่วยให้เวียดนามได้เข้มแข็งกว่าเวียดนามเหนือจะทำให้โลกสังคมนิยมอ่อนกำลังลงจนการยึดคืนแผ่นดินใหญ่นั่นง่ายขึ้น เวียดนามได้จึงเป็นประเทศแรกที่ไต้หวันส่งเจ้าหน้าที่เทคนิคไปให้ความช่วยเหลือเมื่อ ค.ศ. 1959 โดยมุ่งไปที่การจัดตั้ง

ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อ ค.ศ. 1967 แต่ไม่เปลี่ยนไปรับรองไต้หวัน มาเลเซียมีเพียงความสัมพันธ์ทางกงสุลกับไต้หวันตั้งแต่ ค.ศ. 1964 และสิงคโปร์ไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับทั้งจีนและไต้หวัน

²⁸ Kevin Peraino, *A Force So Swift: Mao, Truman, and the Birth of Modern China, 1949* (New York: Broadway Books, 2017), 167.

²⁹ Chen Jie, *Foreign Policy of the New Taiwan: Pragmatic Diplomacy in Southeast Asia* (Cheltenham: Edward Elgar, 2002), 60.

³⁰ Sun, *ibid.*, 146.

³¹ Kuo-hsiung Lee, "The Republic of China and Southeast Asia: More Than Economy," in *Foreign Policy of the Republic of China on Taiwan: An Unorthodox Approach*, ed. Yu San Wang (New York: Praeger, 1990), 83.

สหกรณ์ การเพาะปลูก การปศุสัตว์ และการชลประทาน³² เมื่อประธานาธิบดี
โง่ดึญเลียม (Ngo Dinh Diem) เยือนไต้หวันในปีถัดมา สื่อของทางการไต้หวันก็ระบุว่า
ไต้หวันและเวียดนามใต้ต่างมีการกิจต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และพิทักษ์ศาสนาของ
ขงจื้อ ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกันของเอเชีย³³ ในโอกาสนั้นประธานาธิบดีเลียม
ได้ขอความช่วยเหลือด้านสงครามการเมือง (political warfare) เพื่อต่อสู้กับลัทธิ
คอมมิวนิสต์จากประธานาธิบดีเจียงไคเช็ค ไต้หวันจึงส่งบุคลากรไปสอนเรื่องนี้แก่
เวียดนามใต้ในช่วง ค.ศ. 1961 - 1973³⁴ ต่อมารองประธานาธิบดีเฉินเฉิงเยียนตอบแทน
เวียดนามใต้เมื่อ ค.ศ. 1963 ส่วนประธานาธิบดีเหงียนวันเถียว (Nguyen Van Thieu)
ก็เยือนไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1969 และอีกครั้งเมื่อ ค.ศ. 1973 ทั้งนี้เมื่อ ค.ศ. 1967
เวียดนามใต้ถือเป็นคู่ค้าอันดับที่ 3 ของไต้หวันรองจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ด้วยมูลค่า
การค้า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากมูลค่าการค้ากับโลกภายนอกทั้งหมดของไต้หวัน
ในปีนั้น 1,495 ล้านดอลลาร์สหรัฐ³⁵

ไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลกั๋วหมินตั๋งเมื่อ ค.ศ. 1946
และเป็นด่านหน้า (frontline) สำหรับไต้หวันในการบุกมณฑลยูนนานเพื่อยึดคืน
แผ่นดินใหญ่³⁶ ไต้หวันจึงสนับสนุนทหารกั๋วหมินตั๋งที่อพยพจากมณฑลดังกล่าวมาอยู่
ทางภาคเหนือของไทยจนถึงสิ้นทศวรรษ 1960³⁷ ทั้งนี้ไทยซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์การสนธิ
สัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ ค.ศ. 1954 มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไต้หวัน
หลังการรัฐประหารของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา
และดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เมื่อ ค.ศ. 1957 โดยเมื่อปลาย ค.ศ. 1958
ไทยอนุญาตให้ไต้หวันและสหรัฐฯ เข้ามาใช้สนามบินเพื่อส่งอาวุธให้แก่กองกำลังต่อต้าน

³² สิทธิพล และวรศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, 71.

³³ "President Diem Visits Free China," *Free China Review*, February 1960.

³⁴ Thomas A. Marks, *Counterrevolution in China: Wang Sheng and the Kuomintang* (Oxon: Routledge, 2014), 198-210.

³⁵ "Economic milestones," *Free China Review*, June 1968.

³⁶ Chen, *ibid.*, 60.

³⁷ พันเอก (พิเศษ) กาญจนะ ประภาศวุฒิสรา, *ทหารจีนคณะชาติก็กมินตั๋งตกค้างทางภาคเหนือ
ประเทศไทย* (เชียงใหม่: สยามรัตนพันธ์, 2546), 126.

จีนในทิเบต³⁸ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินเยือนไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1963 ส่วนรองประธานาธิบดี เหยียนเจียกาน (Yen Chia-kan) ก็เยือนไทยเมื่อ ค.ศ. 1968 มูลค่าการค้าระหว่างสอง ฝ่ายในทศวรรษ 1960 ขยายตัวจาก 61.75 ล้านดอลลาร์สหรัฐเมื่อ ค.ศ. 1960 เป็น 362.16 ล้านดอลลาร์สหรัฐเมื่อ ค.ศ. 1969³⁹ และตั้งแต่ ค.ศ. 1969 เป็นต้นมา ไต้หวัน ก็เริ่มส่งเจ้าหน้าที่เทคนิคมาช่วยเหลือไทย (ดูตารางที่ 1) ซึ่งรวมถึงโครงการหลวงของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ที่มุ่งให้ประชาชนในเขตภูเขาทางภาคเหนือเลี้ยง ชีพด้วยการปลูกพืชแทนการปลูกฝิ่น⁴⁰

มุมมองของไต้หวันต่ออาเซียนหลังจากสหรัฐอเมริกา ประกาศลัทธิกัลลันเมื่อ ค.ศ. 1969

.

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียเกิดขึ้นหลังจากที่สหรัฐอเมริกาส่งทหารกว่า 500,000 นายไปสู้รบกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในสงครามเวียดนามตั้งแต่ ค.ศ. 1965 แต่ก็ไม่ได้ชัยชนะ อีกทั้งมีการประท้วงต่อต้านสงครามอย่างกว้างขวางในสังคมอเมริกัน ทำให้เมื่อต้น ค.ศ. 1968 ประธานาธิบดีลินดอน บี จอห์นสัน (Lyndon B. Johnson) สั่งหยุดทิ้งระเบิดเวียดนามเหนือและไม่ลงชิงตำแหน่งประธานาธิบดีอีกสมัยเพื่อแสดงความรับผิดชอบ ประธานาธิบดีคนใหม่คือ ริชาร์ด เอ็ม นิกสัน (Richard M. Nixon) ซึ่งเข้ารับตำแหน่งเมื่อต้น ค.ศ. 1969 ประกาศในเดือนกรกฎาคมของปีนั้นว่า สหรัฐฯ จะยังคงรักษาพันธะด้านความมั่นคงกับประเทศพันธมิตรเอาไว้ แต่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องทางทหารโดยตรง คำประกาศนี้ซึ่งเรียกกันว่า ลัทธิกัลลัน (Nixon Doctrine) เป็นสัญญาณว่าสหรัฐฯ จะเริ่มถอนตัวจากสงครามเวียดนาม

³⁸ Garver, *ibid.*, 173.

³⁹ Kuo-hsiung Lee, *ibid.*, 83.

⁴⁰ Sitthiphon Kruarattikan, "The Ties That Binds: King Bhumibol Adulyadej's Relations with Taiwan," in *Modern Taiwan and Southeast Asia*, ed. Jindai Taiwan yu Dongnanya Lunwenji Bianji Chuban Wei-yuanhui (Taipei: National Taiwan Library, 2019), 273-285.

จนทำให้ได้หวั่นกังวลว่าลัทธิคอมมิวนิสต์จะได้ชัยชนะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ดังบทความในหนังสือพิมพ์ *หมิ่นจูหัวนเป่า* (*Min Tsu Evening News*) ฉบับวันที่ 22
เมษายน ค.ศ. 1970 ที่ระบุว่า

ประธานาธิบดีนิกสันประกาศแผนการจะถอนทหารจากเวียดนามอีก
150,000 นายในปีหน้า นิกสันแจ้งว่ากองกำลังของศัตรูในเวียดนามนั้น
ลดจำนวนลงมากแล้ว ทว่าศัตรูยังไม่กลับไปเวียดนามเหนือ แต่ยังคงอยู่
เพื่อเตรียมทำสงครามครั้งใหม่ในลาวอีก 60,000 นาย และอีก 50,000 นาย
ยังอยู่ในกัมพูชา นิกสันบอกว่า “ถ้าศัตรูยังไม่เคลื่อนไหวยามากขึ้นจนเป็น
อันตรายต่อทหารของเราที่เหลืออยู่ในเวียดนาม ข้าพเจ้าก็ไม่ลังเล
ที่จะเพิ่มมาตรการอันเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเพื่อรับมือกับ
สถานการณ์” เขาพูดโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของทหารอเมริกัน
เท่านั้น และมองข้ามภัยคุกคามจากการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ใน
ลาวและกัมพูชา ต่อให้เขาประสบความสำเร็จในการลดความตึงเครียด
ของสงครามเวียดนาม แต่เขาจะช่วยให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด
บรรลุสันติภาพที่เป็นธรรมได้อย่างไร⁴¹

ได้หวั่นในปลายทศวรรษ 1960 ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดย
เรียกร้องให้ประเทศในเอเชียรวมกลุ่มทางทหารเพื่อแบ่งเบาภาระของสหรัฐอเมริกา
หนังสือพิมพ์ของทางการได้หวั่นอย่าง *ไชน่านิวส์* (*China News*) ฉบับวันที่ 26
พฤศจิกายน ค.ศ. 1968 และ *จงยางยื่อเป่า* (*Central Daily News*) ฉบับวันที่ 4 ธันวาคม
ของปีเดียวกันเรียกร้องให้ประเทศในเอเชียรวมตัวเป็นพันธมิตรโดยใช้ชื่อว่า องค์การ
สนธิสัญญาป้องกันแปซิฟิกและเอเชีย (Pacific and Asian Treaty Organization –
PATO) เพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์⁴² แม้ว่าในการให้สัมภาษณ์กับ
สถานีโทรทัศน์ของญี่ปุ่นในเดือนมีนาคมของปีถัดมา ประธานาธิบดีเจียงไคเช็คจะหันไป
ใช้คำว่า “ความร่วมมือ” (cooperation) แทนคำว่า “พันธมิตร” (alliance) โดยให้
เหตุผลว่าแต่ละประเทศในเอเชียมีสภาพการณ์แตกต่างกันหรือมีข้อจำกัดด้าน

⁴¹ “From the editorial page,” *Free China Review*, June 1970.

⁴² “From the editorial page,” *Free China Review*, January 1969.

รัฐธรรมนูญในการเข้าเป็นพันธมิตร เช่น กรณีของญี่ปุ่น⁴³ แต่ได้หวั่นก็ยังคงยืนยันว่า ต้องการให้ประเทศในเอเชียร่วมมือกันทางทหารมากขึ้น ดังเอกสารการประชุมสมัชชา ระดับชาติของพรรคกั๋วหมินตั๋งครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1969 ที่ระบุว่า พรรคมุ่งแสวงหาความร่วมมือจากมิตรประเทศเพื่อสร้าง “ระบบความมั่นคงแห่งภูมิภาค เอเชียและแปซิฟิก” (Asian and Pacific regional security system)⁴⁴

ในมุมมองของไต้หวัน อาเซียนซึ่งจำกัดอยู่แต่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่ใช่ องค์การที่ตอบโจทย์การสร้างระบบความมั่นคงแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก อีกทั้ง ประเทศสมาชิกก็กำลังขัดแย้งกันเอง โดยเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1968 มาเลเซีย กล่าวหาฟิลิปปินส์ว่าแอบฝึกกองกำลังชาวมุสลิมเพื่อบุกยึดรัฐซาบฮ์ (Sabah) และ ชู่เจกอนตัวจากอาเซียน ขณะที่ในเดือนเดียวกันสิงคโปร์ก็สั่งแบนคอนวิกโยอินชาว อินโดนีเซีย 2 นายในข้อหาก่อวินาศกรรม⁴⁵ ไต้หวันจึงฝากความหวังไว้กับสหภาพสมาชิก รัฐสภาเอเชีย และคณะมนตรีเอเชียและแปซิฟิก (แอสแปค) มากกว่าอาเซียน ดังที่ หนังสือพิมพ์ จงยางยื่อเป๋ว ฉบับวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 1968 ซึ่งเรียกร้องให้ประเทศใน เอเชียรวมตัวกันเป็นพันธมิตรระบุไว้ว่า

พวกคอมมิวนิสต์เกาหลีประกาศจะปลดแอกเกาหลีใต้ใน ค.ศ. 1970 ส่วนพวกคอมมิวนิสต์จีนก็ร่วมมือกับฝ่ายซ้ายในญี่ปุ่นปลุกระดมให้ กรรมกรและนักศึกษาออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านสหรัฐอเมริกาและ รัฐบาล ส่วนมาเลเซียก็ตัดสินใจถอนตัวจากสมาคมประชาชาติแห่ง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่สิงคโปร์ก็ไม่ลงรอยกับอินโดนีเซีย จึงได้แต่หวังว่าบรรดาองค์การของชาติในเอเชียอย่างสหภาพสมาชิก รัฐสภาเอเชีย และคณะมนตรีเอเชียและแปซิฟิกจะมีโครงการความ ร่วมมือที่ขยายตัวมากขึ้นเพื่อรักษาเอเชียเอาไว้⁴⁶

⁴³ *President Chiang Kai-shek's Selected Speeches and Messages in 1969*, 23.

⁴⁴ Shieh, *ibid.*, 328.

⁴⁵ Irvine, *ibid.*, 19-20.

⁴⁶ “From the editorial page,” *Free China Review*, January 1969.

ท่าทีของไต้หวันที่ไม่ฝากความหวังไว้กับอาเซียนเห็นได้ชัดหลังจากมาเลเซียเป็นเจ้าภาพการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอาเซียนเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1971 เพื่อประเมินสถานการณ์และแสวงหาจุดยืนร่วมกัน ซึ่งที่ประชุมได้มี *แถลงการณ์กรุงกัวลาลัมเปอร์ (Kuala Lumpur Declaration)* ซึ่งระบุให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality - ZOPFAN) และปราศจากการแทรกแซงจากมหาอำนาจภายนอก⁴⁷ ทั้งนี้ไต้หวันไม่เห็นด้วยกับแถลงการณ์นี้ที่ระบุว่า อาเซียนจะยึดมั่นในหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติตามแบบการประชุมบันดุงเมื่อ ค.ศ. 1955 ด้วยมองว่าจะปูทางไปสู่การผ่อนคลายความตึงเครียดกับจีน อีกทั้งแนวคิดเรื่องความเป็นกลางก็ขัดกับเป้าหมายของไต้หวันที่จะสร้างระบบความมั่นคงแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก หนังสือพิมพ์ *จงหยางยื่อเป้า* ฉบับวันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 1972 ได้เตือนว่า

สิ่งโคปรบอกว่าชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะประชุมกันเพื่อหารือเรื่องความสัมพันธ์ทางการทูตกับพวกคอมมิวนิสต์จีน เป่ย์ผิงนั้นอันตราย การเปลี่ยนแปลงนโยบายโดยประเทศใดประเทศหนึ่งย่อมเป็นอันตรายต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด มาเลเซียนั้นโน้มเอียงไปในทางที่จะให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลาง แต่อย่าหวังเป็นอันขาดว่าพวกคอมมิวนิสต์จีนจะเคารพความเป็นกลาง ... พวกคอมมิวนิสต์จีนคือที่มาแห่งความชั่วร้ายในเอเชีย ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ควรตระหนักถึงเจตนาอันแท้จริงของเป่ย์ผิง⁴⁸ ในเอเชียนั้นดุลแห่งอำนาจระหว่างประเทศเป็นเพียงภาพลวงตา มีเพียงการผนึกกำลังระหว่างชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้นที่จะสนองความจำเป็นในทางปฏิบัติ⁴⁹

⁴⁷ “Kuala Lumpur Declaration (ZOPFAN Declaration, 1971),” in *Understanding ASEAN*, ibid., 295.

⁴⁸ “เป่ย์ผิง” แปลว่า สันติภาพทางเหนือ เป็นชื่อที่รัฐบาลสาธารณรัฐจีนใช้เรียกกรุงปักกิ่งมาตั้งแต่ ค.ศ. 1928 และยังคงเรียกเช่นนี้หลังย้ายรัฐบาลไปยังเกาะไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1949

⁴⁹ “From the editorial page,” *Free China Review*, June 1972.

ความหวังของไต้หวันต่ออาเซียน หลังสิ้นสุดสงครามเวียดนามเมื่อ ค.ศ. 1975

.

ไต้หวันเข้าสู่ทศวรรษ 1970 พร้อมกับวิกฤตการณ์ด้านการทูตอันเนื่องมาจากการผ่อนคลายความตึงเครียด (détente) ระหว่างโลกเสรีกับโลกสังคมนิยม เริ่มจากการสูญเสียที่นั่งในสหประชาชาติให้แก่จีนเมื่อ ค.ศ. 1971 ตามด้วยการเยือนกรุงปักกิ่งของประธานาธิบดีนิกสันในปีถัดมา และสหรัฐอเมริกาได้ถอนตัวจากสงครามเวียดนามอย่างสมบูรณ์โดยลงนามในข้อตกลงปารีส (Paris Accords) เมื่อ ค.ศ. 1973 ซึ่งเปิดทางให้เวียดนามเหนือทำสงครามรวมชาติได้สำเร็จในเวลาอีก 2 ปีถัดมา ขณะเดียวกันประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างมาเลเซียก็เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อ ค.ศ. 1974 ตามด้วยฟิลิปปินส์และไทยเมื่อ ค.ศ. 1975 ซึ่งเป็นปีที่ประธานาธิบดีเจียงไคเชกถึงแก่อสัญกรรม และที่ร้ายแรงที่สุดก็คือ สหรัฐฯ ซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงของไต้หวันมาตลอดได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อ ค.ศ. 1979

แม้การรวมชาติจะยังคงเป็นเป้าหมายสูงสุดของรัฐบาลกั๋วหมินต๋งอยู่จนกระทั่งทศวรรษ 1990 แต่นับจากทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา ไต้หวันก็ปรับตัวให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ โดยเมื่อ ค.ศ. 1973 นายกรัฐมนตรีเจียงจิงกั๋ว (Chiang Ching-kuo) บุตรชายของประธานาธิบดีเจียงไคเชกประกาศนโยบายการทูตแบบใหม่ที่มุ่งสร้าง “ความสัมพันธ์ที่มีแก่นสาร” (substantive relations) กับประเทศต่างๆ บนฐานของการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยใช้ช่องทางที่หลากหลายและไม่จำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์ทางการทูต⁵⁰ หนึ่งในเป้าหมายของไต้หวันก็คือประเทศสมาชิกของอาเซียนที่ยังคงหวาดระแวงภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะหลังจากที่เวียดนามได้ กัมพูชา และลาวตกอยู่ภายใต้ลัทธิดั่งกล่าวเมื่อ ค.ศ. 1975 ดูได้จากพลเอก หวังเซิง (Wang Sheng) อธิบดีกรมสงครามการเมือง (General Political Warfare Department) กระทรวงกลาโหมของไต้หวัน ผู้เคยจัดการฝึกอบรมด้านการเมืองและจิตวิทยาเพื่อ

⁵⁰ “Document - Premier Chiang Ching-kuo’s oral administrative report to the first meeting of the 52nd session of the Legislative Yuan,” *Free China Review*, October 1973.

ต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้แก่เวียดนามใต้ได้เยือนไทยเมื่อ ค.ศ. 1975 และ 1982 อินโดนีเซียเมื่อ ค.ศ. 1975 ฟิลิปปินส์เมื่อ ค.ศ. 1979 และมาเลเซียเมื่อ ค.ศ. 1982 เพื่อหารือด้านความร่วมมือทางทหารและข่าวกรอง⁵¹

ข้อที่น่าสังเกตก็คือ เมื่อกลาง ค.ศ. 1975 ซึ่งไต้หวันไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปอีกต่อไปแล้วนั้น นิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* ได้ตีพิมพ์บทบรรณาธิการและบทวิเคราะห์เกี่ยวกับอาเซียนในฐานะองค์การระหว่างประเทศเป็นครั้งแรก กล่าวคือ หลังการประชุมระดับรัฐมนตรีของอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting) ครั้งที่ 8 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ในกลางเดือนพฤษภาคมของปีนั้น อาเซียนแสดงจุดยืนว่าไม่ปิดกั้นการรับเวียดนาม กัมพูชา และลาวเข้าเป็นสมาชิก นิตยสารดังกล่าวฉบับเดือนกรกฎาคมก็ตีพิมพ์บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ *ไชน่านิวส์* เพื่อเตือนอาเซียนเกี่ยวกับภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ว่า “คำเชิญใดๆ จากอาเซียนที่จะให้เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกลักษณะนี้ก็เหมือนเชิญเสือมาร่วมงานเลี้ยงอาหารค่ำ สำหรับเสือ คุณคืออาหารจานหลัก” (ดูภาคผนวก 1)⁵²

นอกจากนี้ ไต้หวันยังเตือนอาเซียนไม่ให้เข้าใจผิดว่าความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตจะช่วยสร้างดุลอำนาจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะอย่างไรเสียทั้งสองประเทศต่างมีเป้าหมายร่วมกันในการปฏิวัติโลก อาเซียนจึงควรแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต่างๆ เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อยู่ต่อไป นิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* ฉบับเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1975 ตีพิมพ์บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ *ซินเซิงเป่า* เดือนอาเชียนว่า

รายงานของสำนักข่าวต่างประเทศระบุว่า รัสเซียกับจีนแดงกำลังแข่งกันขยายอิทธิพลในเวียดนามและอาจขัดแย้งกัน ความหวังว่าสองประเทศนี้จะต่อสู้กันนั้นไม่เป็นความจริง โซเวียตกับจีนขัดแย้งกันมานานแล้วแต่ก็จำกัดขอบเขต เพราะมอสโกกับเปียงยางต่างมีความเข้าใจ

⁵¹ Hsiao-ting Lin, “Taiwan’s Cold War in Southeast Asia,” Cold War International History Project e-Dossier no. 70 (April 2016), <https://www.wilsoncenter.org/publication/taiwans-cold-war-southeast-asia>. เอกสารเกี่ยวกับการเดินทางเยือนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของพลเอก หวังเจิง ปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่สถาบันฮูเวอร์ (Hoover Institution) ในสหรัฐอเมริกา

⁵² “From the editorial page,” *Free China Review*, July 1975.

ร่วมกันและผนึกกำลังกันเพื่อเป้าหมายในการทำให้ทั้งโลกเป็นคอมมิวนิสต์ การด่าทอกันอย่างรุนแรงผ่านการโฆษณาชวนเชื่อของทั้งสองฝ่ายนั้นมีจุดประสงค์เพื่อให้ฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์อ่อนกำลังลงและเป็นการหลอกลวงโลกเสรี สหรัฐอเมริกากำลังคิดเรื่องแนวเส้นป้องกันใหม่ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกหลังการล่มสลายของกัมพูชาและเวียดนามใต้ ประเทศคอมมิวนิสต์ทั้งสองจึงคงจะเลิกต่อสู้กันแล้วหันมาเผชิญหน้ากับสหรัฐฯ ... เราไม่ควรหลีกเลี่ยงความจริงแล้วปล่อยให้สถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เลวร้ายลงโดยหวังว่าพวกคอมมิวนิสต์จะฆ่ากันเอง อนาคตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะสดใสหากอาเซียนร่วมมือกับประเทศเสรีในเอเชียและแปซิฟิก หากปล่อยให้พวกคอมมิวนิสต์มีอิสระที่จะทำอะไรก็ได้ อาเซียนก็จะตกเป็นเป้าหมายถัดไป⁵³

แม้ได้หวั่นจะไม่เห็นด้วยที่อาเซียนแสดงท่าทีเป็นมิตรกับเวียดนาม แต่ในกลางทศวรรษ 1970 ก็เกิดเหตุการณ์สำคัญ 3 เหตุการณ์ในประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งเป็นที่พอใจของได้หวั่น เหตุการณ์แรกคือ การที่ไทยยังรักษาข้อตกลงด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกาเอาไว้ แม้จะขอให้ทหารอเมริกันออกจากไทยให้หมดภายใน ค.ศ. 1976 ส่วนฟิลิปปินส์ยังคงอนุญาตให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพอากาศคลาร์ก (Clark Air Base) และฐานทัพเรือที่อ่าวซูบิก (Subic Bay) ต่อไปได้ ซึ่งได้หวั่นมองว่าทั้งหมดนี้จะช่วยประกันสันติภาพและความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่นิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* ฉบับเดือนมกราคม ค.ศ. 1976 ได้ตีพิมพ์บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ *จงห่วยื่อเป่่า* ฉบับวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1975 ความว่า

พวกเราตั้งใจให้เห็นฟิลิปปินส์และไทยจัดวางความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาให้เหมาะสม ส่วนอินโดนีเซียและมาเลเซียก็ยกระดับความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ความเป็นกลางและการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดจะไม่ช่วยให้เกิดสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคแห่งนี้ ความเป็นกลางไม่อาจเกิดขึ้นได้ในยามที่ประเทศมหาอำนาจแข่งขันกัน ส่วนการ

⁵³ Ibid.

ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดซึ่งนำไปสู่การลดกำลังรบนั้นเท่ากับเปิดโอกาสให้
ผู้รุกรานตะครุบเหยื่อได้ภายในครั้งเดียว⁵⁴

เหตุการณ์ถัดมาคือ การประชุมสุดยอดอาเซียนที่เกาะบาหลี (Bali Summit) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1976 โดยเป็นครั้งแรกที่จัดประชุมในระดับหัวหน้ารัฐบาล และถือเป็นความสำเร็จเชิงจิตวิทยาเพราะแสดงให้เห็นถึงความเป็นปึกแผ่นและการฟื้นฟูพลัง (revitalization) ของอาเซียนหลังจากไม่มีพัฒนาการที่สำคัญมาตั้งแต่ก่อตั้ง⁵⁵ แม้ว่าข้อตกลงจากที่ประชุมไม่ว่าจะเป็น สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia - TAC) และ ปฏิญญาวาด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord) จะยังคงผลักดันให้อาเซียนเป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง รวมทั้งกำหนดให้ความร่วมมือด้านความมั่นคงเป็นเรื่องที่แต่ละประเทศต้องตกลงกันเองโดยไม่อยู่ในกรอบของอาเซียน⁵⁶ ซึ่งขัดกับความประสงค์ของเจ้าภาพอย่างประธานาธิบดีซูฮาร์โต (Suharto) ที่ต้องการให้อาเซียนร่วมมือกันด้านการทหาร แต่การยอมถอยของเขาทำให้การประชุมลุล่วงไปได้จนเขาได้รับการยอมรับว่าเป็น “ที่หนึ่งในหมู่ผู้ที่เท่าเทียมกัน” (the first among equals) ของบรรดาผู้นำอาเซียน และกรุงจาการ์ตาก็กลายเป็นที่ตั้งสำนักงานเลขาธิการอาเซียน⁵⁷

ได้หันพัฒนาความสัมพันธ์กับอินโดนีเซียมาระยะหนึ่งแล้วหลังประธานาธิบดีซูฮาร์โตตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนเมื่อ ค.ศ. 1967 ดูได้จากการตั้งสำนักงานผู้แทนระหว่างกันเมื่อ ค.ศ. 1971 ต่อมาในช่วงวิกฤตการณ์น้ำมัน (Oil Crisis) เมื่อ ค.ศ. 1973 อินโดนีเซียก็ขายน้ำมันดิบแก่ไต้หวัน และเมื่อถึง ค.ศ. 1976 ไต้หวันก็เริ่มให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคแก่อินโดนีเซีย (ดูตารางที่ 1) อัดัม มาลิก รัฐมนตรีว่าการ

⁵⁴ “From the editorial page,” *Free China Review*, January 1976.

⁵⁵ David Irvine, “Making Haste Less Slowly: ASEAN from 1975,” in *Understanding ASEAN*, *ibid.*, 51.

⁵⁶ “Declaration of ASEAN Concord (1976),” in *Understanding ASEAN*, *ibid.*, 279-282.

⁵⁷ Barry Desker, “The 1976 Bali Summit: ASEAN Shifts Gears,” in *50 Years of ASEAN and Singapore*, eds. Tommy Koh, Sharon Li-Lian Seah, and Li Lin Chang (Singapore: World Scientific, 2017), 32-33.

กระทรวงการต่างประเทศของอินโดนีเซียเยือนไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1973, 1974 และ 1977 โดยทุกครั้งได้พบเหยียนเจียงก้าน รองประธานาธิบดีผู้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีต่อจาก เจียงไคเชกเมื่อ ค.ศ. 1975⁵⁸ ส่วนนายกรัฐมนตรีเจียงจิงกั๋วก็มองว่าความสัมพันธ์กับอินโดนีเซียเป็นตัวอย่างของ “ความสัมพันธ์ที่มีแก่นสาร” ระหว่างไต้หวันกับประเทศต่างๆ โดยไม่ต้องมีความสัมพันธ์ทางการทูต⁵⁹ ปัจจุบันดังกล่าวประกอบกับการที่อินโดนีเซียหลัง ค.ศ. 1975 ยังคงปฏิเสธที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน โดยมองว่าจีนอยู่เบื้องหลังความพยายามก่อรัฐประหารในอินโดนีเซียเมื่อ ค.ศ. 1965 สนับสนุนบรรดาพรรคคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นภัยคุกคามในระยะยาวมากกว่าเวียดนาม⁶⁰ ทำให้ไต้หวันมีความหวังที่จะเห็นประเทศสมาชิกอาเซียนภายใต้การนำของอินโดนีเซียร่วมมือกันด้านความมั่นคงเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์มากขึ้น

เหตุการณ์สุดท้ายคือ การรัฐประหารในไทยเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 โดยอ้างภัยคุกคามจาก “จักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์” และการแต่งตั้งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ผู้ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างสุดโต่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ โดยในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ 1 ธันวาคมของปีนั้น เขาเรียกร้องให้สร้างองค์การพันธมิตรทางทหารเพื่อต่อต้านลัทธิดังกล่าว โดยเชิญชวนให้อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์เข้าร่วม ซึ่งจะครอบคลุมประเทศในอาเซียนมากกว่าองค์การเดิมอย่างซีโต้ซึ่งมีเพียงไทยและฟิลิปปินส์ ต่อมาเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1977 นายสมักร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และนายวัฒนา เขียววิมล สมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินของไทยได้กล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมสันนิบาตต่อต้านคอมมิวนิสต์แห่งเอเชียที่ไทเป⁶¹ โดยนายสมักรได้พบนายกรัฐมนตรีเจียงจิงกั๋ว ซึ่งเท่ากับ

⁵⁸ President Yen Chia-kan's Cultural Relics, collection no. 006-030204-00026-006, 006-030204-00039-010, and 006-030205-00063-009, Academia Historica, Taipei.

⁵⁹ หลินเสี่ยวถิง, *เจียงจิงกั๋วเดอะไต้หวันสื่อได้: จงหัวหมินกั๋ววี่เหล่งจ้านเซี่ยเตอะไถวัน (ยุคไต้หวันของเจียงจิงกั๋ว: สาธารณรัฐจีนกับไต้หวันในสงครามเย็น)* (ซินไถเป่: หยวนจู่เหวินฮว่า, 2021), 311.

⁶⁰ Justus M. van der Kroef, “Normalizing Relations with China: Indonesia's Policies and Perceptions,” *Asian Survey* 26, no. 6 (August 1986): 909-934.

⁶¹ Secretariat, Asian Peoples' Anti-Communist League, *Proceedings: 23rd APACL Conference, Taipei, Republic of China, April 18-22, 1977, Theme: Save Asia -Through*

เป็นการพบกันระหว่างรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่⁶² และนายธานินทร์ก็บอกกับวอร์เรน คริสโตเฟอร์ (Warren Christopher) ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ของสหรัฐอเมริกาซึ่งเยือนไทยเมื่อเดือนกรกฎาคมของปีนั้นว่า นโยบายจีนเดียวเป็นเรื่อง ง่ายและเขาจะหาทางกลับไปรับรองรัฐบาลได้หัวน⁶³ เหตุการณ์ทั้งหมดนี้ล้วนเป็น สัญญาณที่ดีสำหรับได้หัวน ดังที่นิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* ฉบับเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1977 ตีพิมพ์บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ *จงยางยื่อเป้า* โดยมองพัฒนาการของอาเซียน ในทางบวกว่า

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประชุมกันเมื่อไม่นาน มานี้เพื่อหารือเกี่ยวกับปัญหาด้านความมั่นคง อินโดนีเซียได้เรียกร้อง การเสียสละผลประโยชน์แห่งชาติบางส่วนเพื่อส่งเสริมการป้องกัน ภูมิภาค ส่วนนายกรัฐมนตรีธานินทร์ของไทยก็แสดงความหวังว่า อาเซียนจะกลายเป็นองค์การป้องกันร่วม ... สมาชิกของอาเซียนกำลัง เสริมสร้างความเข้มแข็งทางทหารและทำลายความหวังของพวก คอมมิวนิสต์⁶⁴

ได้หัวนเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศในกลุ่ม อาเซียนหลายครั้งในครึ่งหลังของทศวรรษ 1970 บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัด กิจกรรมส่วนใหญ่ก็คือ หางลิ่ว (Han Lih-wu) อดีตเอกอัครราชทูตประจำไทยและ ฟิลิปปินส์ช่วง ค.ศ. 1956 – 1964 และ ค.ศ. 1964 – 1968 ตามลำดับ อีกทั้งยังเป็นผู้ ประสานงานกับมาเลเซียจนสถาปนาความสัมพันธ์ทางกงสุลเมื่อ ค.ศ. 1964⁶⁵ หลัง

Anti-Communist Unity (Taipei: Secretariat, APACL, 1977), 8.

⁶² President Chiang Ching-kuo's Cultural Relics, collection no. 005-030206-00069-014, Academia Historica, Taipei.

⁶³ นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ต่อจีนและได้หัวนได้ใน สิทธิพล เครือรัฐ ตีกาล, *ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยากในช่วงต้นของความสัมพันธ์ ทางการทูต (ค.ศ. 1975-1978)* (กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2563), 28-38.

⁶⁴ "From the editorial page," *Free China Review*, May 1977.

⁶⁵ Embassy Taipei, "Former Prime Minister Tunku Abdul Rahman's Visit to Taiwan," WikiLeaks Cable: 1977TAIPEI04977_c, dated August 16, 1977, <https://wikileaks.org/>

เกษียณจากอาชีพนักการทูตเมื่อ ค.ศ. 1972 ก็ได้เป็นผู้อำนวยการสถาบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Institute of International Relations) ณ ไทเปในปีนั้น และก่อตั้ง Asia and the World Forum เมื่อ ค.ศ. 1976 เพื่อสร้างเครือข่ายนักวิชาการนานาชาติ อันจะทดแทนความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไต้หวันกับประเทศต่างๆ ที่ขาดสะบั้นลง ตลอดทศวรรษ 1970 และในปีถัดมาเขายังได้รับตำแหน่งเลขาธิการสันนิบาตต่อต้านคอมมิวนิสต์แห่งเอเชียอีกด้วย⁶⁶

บุคคลสำคัญจากมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทยหลายคนไปเยือนไต้หวันในช่วง ค.ศ. 1977 - 1978 โดยเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1977 สมาคมรัฐศาสตร์จีน (Chinese Political Science Association) ซึ่งมีทางลี้ภัยเป็นประธานได้เชิญอดีตนายกรัฐมนตรี ตุนกู อับดุล ระฮ์มาน (Tunku Abdul Rahman) ของมาเลเซียมากล่าวสุนทรพจน์โดยมีเนื้อหาว่า อาเซียนควรร่วมมือกันเพื่อสร้างความมั่นคงร่วมกันในภูมิภาค และมาเลเซียควรร่วมมือกับไต้หวันให้มากขึ้น แม้ว่าความกลัวภัยคอมมิวนิสต์ทำให้ต้องสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน ทั้งนี้เขาได้พบประธานาธิบดีเหียนเจียงกาน (ตุลาคมพว) ⁶⁷ ต่อมาเมื่อเดือนพฤศจิกายนของปีเดียวกัน มีการประชุมวิชาการที่ไทเปในหัวข้อ “อาเซียนกับเอเชียตะวันออก” (ASEAN and East Asia) โดยมีบุคคลสำคัญจากประเทศในอาเซียนเข้าร่วม เช่น อี้ดี อานัก อากง กติ อากง (Ide Anak Agung Gde Agung) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอินโดนีเซีย ซึ่งขณะนั้นเป็นที่ปรึกษาพิเศษของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดังกล่าว นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล อดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอนและอดีตเลขาธิการซีโต้ และอาร์ตูโร โตเลนติโน (Arturo Tolentino) อดีตประธานวุฒิสภาและเอกอัครราชทูตผู้แทนพิเศษของฟิลิปปินส์⁶⁸ และเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1978 พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียน ก็ไปร่วมงานสัมมนาเรื่อง “เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือกับอาเซียน” (Northeast Asia

plusd/cables/1977TAIPEI04977_c.html.

⁶⁶ P. Van de Meerssche, *A Life to Treasure: The Authorized Biography of Han Lih-wu* (London: Sherwood Press, 1987), 127-134.

⁶⁷ Embassy Taipei, “Former Prime Minister Tunku Abdul Rahman’s Visit to Taiwan,” *ibid.*

⁶⁸ “Friends from ASEAN,” *Free China Review*, February 1978.

and ASEAN) จัดโดย Asia and the World Forum ที่ไทเป และได้พบนายกรัฐมนตรี ซุนยฺหฺนฺเสวียน (Sun Yun-suan)⁶⁹

ปัญหากัมพูชาและความชะงักงันของความสัมพันธ์ระหว่าง ไต้หวันกับอาเซียนหลัง ค.ศ. 1978

•

ความพยายามของไต้หวันในการพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียนมาสะดุดลงเมื่อ Deng Xiaoping ผู้นำคนใหม่ของจีนเยือนไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ เมื่อช่วงวันที่ 5-14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1978 เขาแลกเปลี่ยนทัศนะด้านความมั่นคงกับผู้นำของประเทศเหล่านี้ และแสดงถึงความกังวลต่อการขยายอำนาจของเวียดนาม ซึ่งลงนามเป็นพันธมิตรทางทหารกับสหภาพโซเวียตเมื่อวันที่ 4 ของเดือนนั้น และในเดือนถัดมาเมื่อเวียดนามส่งทหารเข้าล้อมล้า่งรัฐบาลเขมรแดง (Khmer Rouge) ที่นำโดยพลพต (Pol Pot) แล้วสถาปนารัฐบาลใหม่ที่นำโดยเฮง สัมริน (Heng Samrin) ขึ้นที่กรุงพนมเปญ อาเซียนกับจีนก็มีผลประโยชน์ร่วมกันในการต่อต้านเวียดนามและสหภาพโซเวียต ปัจจัยดังกล่าวประกอบกับการที่จีนยุติการต่อสู้ทางชนชั้นภายในประเทศ และเริ่มปฏิรูปเศรษฐกิจในเดือนเดียวกัน ทำให้จีนหยุดส่งออกการปฏิวัติไปยังต่างประเทศ หรือกล่าวได้ว่าหลัง ค.ศ. 1978 ภัยคุกคามหลักในมุมมองของอาเซียนนั้นไม่ใช่จีน แต่เป็นเวียดนาม ประเทศสมาชิกของอาเซียนจึงเลือกที่จะกระชับความสัมพันธ์กับจีนโดยระมัดระวังการติดต่อกับไต้หวัน

แม้กระนั้น ไต้หวันภายใต้เจียงจิงกั๋วซึ่งรับตำแหน่งประธานาธิบดีต่อจากเหียนเจียงก้านเมื่อ ค.ศ. 1978 ยังคงถือว่าประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการดำเนิน “ความสัมพันธ์ที่มีแก่นสาร” โดยระบุไว้อย่างชัดเจนในรายงานที่นายกรัฐมนตรีซุนยฺหฺนฺเสวียนเสนอต่อสภานิติบัญญัติ (Legislative Yuan) เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1980⁷⁰ รวมทั้งพยายามชี้ให้อาเซียนเห็นว่า จีนมีเป้าหมายระยะยาวในการ

⁶⁹ “Events from day to day,” *Free China Review*, February 1979.

⁷⁰ “Documents: Premier Sun Yun-suan’s oral report on administration to the first meeting of the 66th session of the Legislative Yuan,” *Free China Review*, November 1980.

ยึดครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเมื่อปลาย ค.ศ. 1981 ชุนยฺนเสวียนไปเยือนอินโดนีเซียซึ่งยังไม่ฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน และสื่อของทางการไต้หวันก็เรียกร้องให้ประเทศอื่นๆ ในอาเซียนดูตัวอย่างประธานาธิบดีซูฮาร์โตที่กล้าต้อนรับผู้นำจากไต้หวัน ดังปรากฏในนิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* ฉบับเดือนมกราคม ค.ศ. 1982 ความตอนหนึ่งว่า

การเยือนอินโดนีเซียของนายกรัฐมนตรีชุนยฺนเสวียนเป็นความก้าวหน้าครั้งสำคัญ เขาได้รับการต้อนรับในฐานะเพื่อนผู้มีภารกิจเพื่อสันติภาพ หวังว่าเมื่อเวลาผ่านไปสักพัก ประเทศอื่นๆ ในอาเซียนจะตอบรับการเปิดตัวครั้งใหม่นี้ในลักษณะเดียวกัน ... อาเซียนและประเทศกลุ่มอื่นๆ ในโลกกำลังจะรู้ว่าพวกคอมมิวนิสต์จีนนั้นไม่มีอะไรจะมอบให้นอกจากการแทรกซึม การบ่อนทำลาย และการครองความเป็นใหญ่ที่ไม่ได้ตีไปกว่าสหภาพโซเวียต⁷¹

อย่างไรก็ตาม ตลอดยุคของประธานาธิบดีเจียงจิงกั๋วซึ่งปิดฉากลงเมื่อเขาถึงแก่อสัญกรรมเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1988 หัวหน้ารัฐบาลของประเทศในอาเซียนที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ต่างหลีกเลี่ยงที่จะต้อนรับบุคคลระดับสูงจากไต้หวัน รวมทั้งหลีกเลี่ยงการเยือนไต้หวัน บุคคลสำคัญของไทยที่เยือนไต้หวันในทศวรรษ 1980 มีแต่พระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งเป็นการเยือนส่วนพระองค์และประธานรัฐสภา⁷² ขณะที่นายกรัฐมนตรีมาฮาดีร์ โมฮามัด (Mahathir Mohamad) ของมาเลเซียแม้จะเยือนไต้หวันถึง 3 ครั้งในช่วง ค.ศ. 1984 - 1987 แต่ก็อยู่แต่ในสนามบินเพื่อไม่ให้เกิดปัญหากับจีน⁷³ การกระทำอันท้าทายเกิดขึ้นในกรณีของฟิลิปปินส์เมื่อ

⁷¹ "Commentary: Visit to Indonesia," *Free China Review*, January 1982.

⁷² พระบรมวงศานุวงศ์ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (ขณะทรงเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร) เมื่อ ค.ศ. 1984 และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อ ค.ศ. 1987 ขณะที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงแวะพักที่สนามบินกรุงเทพระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนินเยือนญี่ปุ่นเมื่อ ค.ศ. 1983 โดยมีเจ้าหน้าที่ระดับสูงมาต้อนรับ ส่วนประธานรัฐสภา ได้แก่ ร้อยโท จารุบุตร เรืองสุวรรณ เมื่อ ค.ศ. 1983 และศาสตราจารย์อุกฤษ มงคลนาวิน เมื่อ ค.ศ. 1984

⁷³ Chen Jie, *ibid.*, 68.

รองประธานาธิบดีซัลวาดอร์ ลอเรล (Salvador Laurel) เยือนไต้หวันเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1987 หลังจากนั้นในปีเดียวกัน รัฐมนตรีหลายคนของไต้หวันก็เยือนฟิลิปปินส์จนจีนเรียกเอกราชของไต้หวันว่า "การกระทำที่ผิดกฎหมาย" รวมทั้งจะลดความสัมพันธ์เหลือเพียงระดับอุปทูต⁷⁴ ส่วนบรูไนซึ่งได้เอกราชและเป็นสมาชิกของอาเซียนเมื่อต้น ค.ศ. 1984 แม้จะไม่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนจนถึง ค.ศ. 1991 แต่ทั้งสองฝ่ายก็ปฏิบัติต่อกันเสมือนมีความสัมพันธ์ทางการทูต โดยจีนส่งโทรเลขแสดงความยินดีที่บรูไนได้เอกราช ส่วนสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนก็ทรงส่งโทรเลขแสดงความยินดีในวันชาติของจีนเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1984⁷⁵ นอกจากนี้ สำนักงานของประเทศในอาเซียน ณ ไทเปช่วงปลายทศวรรษ 1970 ต่อต้นทศวรรษ 1980 ก็ใช้ชื่อที่ไม่แสดงสถานะผู้แทนรัฐบาลอย่างชัดเจน (ดูตารางที่ 2) ทำให้ที่ระมัดระวังของประเทศในอาเซียนสอดคล้องกับที่มีผู้วิเคราะห์ข้อจำกัดของความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับอาเซียนในยุคของเจียงจิงกั๋วไว้ว่า

ตัวแปรที่อาจจะสำคัญที่สุดที่ทำให้ประเทศในอาเซียนไม่กล้าสร้างความคุ้นเคยให้แก่จีนในประเด็นไต้หวันก็คือ ประเทศเหล่านี้คือพันธมิตรทางการทูตของจีนในกรณีกัมพูชา ความขัดแย้งในอินโดจีนคือประเด็นความมั่นคงหลักของภูมิภาคในขณะนั้น และเป็นจุดเน้นในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอาเซียน ประเทศในภูมิภาคนี้จึงให้น้ำหนักกับเรื่องนี้มากกว่าประโยชน์ที่ได้จากความสัมพันธ์กับไทเป⁷⁶

ข้อยกเว้นคือ สิงคโปร์ ซึ่งแม้จะไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไต้หวัน แต่ก็ไม่ได้สถาปนาความสัมพันธ์กับจีนจนกระทั่งหลังจากอินโดนีเซียฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลปักกิ่งเมื่อ ค.ศ. 1990 ด้วยเกรงจะทำให้ประธานาธิบดีซูฮาร์โตเข้าใจผิดว่า สิงคโปร์อยู่ใต้อิทธิพลของจีน นายกรัฐมนตรีลีควานยิว (Lee Kuan Yew) สานสัมพันธ์

⁷⁴ Chen Hurng-yu, "Taiwan's Economic Relations with Southeast Asia," in *Taiwan in the Asia-Pacific in the 1990s*, ed. Gary Klintworth (St. Leonards, NSW: Allen & Unwin, 1994), 131.

⁷⁵ เขียน จีระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีน* (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), 323.

⁷⁶ Chen Jie, *ibid.*, 66.

กับไต้หวันได้โดยไม่กระทบกระทั่งกับจีน เขาอธิบายกับนายกรัฐมนตรีฮว่ากั๋วเฟิง (Hua Guofeng) ระหว่างเยือนกรุงปักกิ่งครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1976 ว่า สิงคโปร์ยึดถือหลักการจีนเดียวควบคู่กับความจริงที่ว่าสองฝั่งช่องแคบต่างมีรัฐบาลเป็นของตนเอง⁷⁷ เขาอนุญาตให้ไต้หวันตั้งสำนักงานการค้าในสิงคโปร์โดยใช้ชื่อว่า “คณะผู้แทนการค้าแห่งสาธารณรัฐจีน” เมื่อ ค.ศ. 1969 (ดูตารางที่ 2) และเริ่มเยือนไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1973 โดยเมื่อสิ้นทศวรรษถัดมาเขาก็เยือนไต้หวันแล้วถึง 21 ครั้ง⁷⁸ รวมทั้งส่งทหารไปฝึกในไต้หวันโดยใช้ชื่อว่า “ปฏิบัติการแสงดาว” ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ตามด้วยการเปิดสำนักงานที่ไทเปโดยใช้ชื่อว่า “สำนักงานผู้แทนการค้าสิงคโปร์” เมื่อ ค.ศ. 1979 (ดูตารางที่ 3)

ในครึ่งหลังของทศวรรษ 1980 สิงคโปร์เป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่ต้อนรับการเยือนของบุคคลระดับนายกรัฐมนตรีหรือสูงกว่าจากไต้หวัน ได้แก่ นายกรัฐมนตรีอวี๋กั๋วหัว (Yu Kuo-hwa) เมื่อ ค.ศ. 1987 และประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุย (Lee Teng-hui) เมื่อ ค.ศ. 1989 แต่หลีกเลี่ยงความเอิกเกริกซึ่งจะทำให้จีนไม่พอใจ เช่น ไม่ให้ระดับองชาติไต้หวัน ไม่ให้มีทหารกองเกียรติยศ และให้เรียกหลี่เต็งฮุยว่า “ประธานาธิบดีจากไต้หวัน” (แทนที่จะเรียกว่า “ประธานาธิบดีของไต้หวัน”) เป็นต้น⁷⁹ ซึ่งฝ่ายไต้หวันก็เข้าใจเรื่องนี้เป็นอย่างดี และในยามที่ต้องต้อนรับการเยือนของนายกรัฐมนตรีลีควานยิวทางการไต้หวันจะใช้รหัสแทนว่า “ปฏิบัติการอาคันตุกะหมายเลข xx” และให้สื่อคนำเสนอข่าว⁸⁰ เซียชีเมียว (Seah Chee Meow) ศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์เรียกความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า “วิถีแห่งมวยจีน” (taichi way) กล่าวคือทั้งสองเป็นคู่มือมวยที่ใกล้ชิดกัน แต่ก็ไม่ทำให้ฝ่ายตรงข้ามบาดเจ็บ อีกทั้งการฝึกยังทำให้ทั้งคู่แข็งแรงและไวเนื้อเชื้อใจกันมากขึ้น⁸¹ ความสามารถในการประคับประคองความสัมพันธ์กับทั้งไต้หวันและจีนทำให้เมื่อถึง ค.ศ. 1993 สิงคโปร์ได้เป็นสถานที่จัดประชุมระหว่างสมาคมเพื่อความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบไต้หวัน (Association for Relations

⁷⁷ สิทธิพล และวรศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, 115.

⁷⁸ “Relations The Taichi Way,” *Free China Review*, May 1989.

⁷⁹ สิทธิพล และวรศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, 112.

⁸⁰ ช่งฉู่อวี (ผู้ล่า) และฟางผิงเฉิง (ผู้เรียบเรียง), *เจียงจิงกั๋วมีซูเป่าเก้ว* (รายงานจากเลขานุการของเจียงจิงกั๋ว) (ไถเป่ย์: ชางโจวซูป่าน, 2018), 55.

⁸¹ “Relations The Taichi Way,” *ibid.*

Across the Taiwan Straits – ARATS) กับมูลนิธิเพื่อการแลกเปลี่ยนข้ามช่องแคบ (Straits Exchange Foundation – SEF) ซึ่งเป็นหน่วยงานตัวแทนของจีนและไต้หวัน ตามลำดับ

“นโยบายมุงใต้” ของหลี่เต็งฮุย และการกระชับความสัมพันธ์กับอาเซียนในทศวรรษ 1990

•

โฉมหน้าใหม่ของไต้หวันในความสัมพันธ์กับอาเซียนเริ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1988 ในยุคของประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุยซึ่งเน้น “การทูตสัมฤทธิ์ผลนิยม” (pragmatic diplomacy) อันหมายถึง การใช้ช่องทางที่ไม่เป็นทางการเพื่อสานสัมพันธ์ส่วนตัวกับบุคคลสำคัญที่จะส่งอิทธิพลทางบวกต่อรัฐบาลและมติมหาชนในประเทศต่างๆ อันจะช่วยให้ไต้หวันไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยวในเวทีโลก⁸² และเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการกับประเทศในอาเซียน ไต้หวันในยุคของหลี่เต็งฮุยจึงไม่แสดงความโกรธเคืองเมื่ออินโดนีเซียและสิงคโปร์ฟื้นฟูและสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนตามลำดับ เมื่อ ค.ศ. 1990 แต่กลับเคารพการตัดสินใจบนพื้นฐานของผลประโยชน์ของประเทศเหล่านี้ ดังที่เฟรดริก เฉียน (Fredrick Chien) หรือเฉียนฟู (Chien Foo) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไต้หวันให้สัมภาษณ์เมื่อเดือนกันยายนของปีนั้นว่า

เรายังคงกระชับความสัมพันธ์แบบทวิภาคีระหว่างเรากับอินโดนีเซียและสิงคโปร์อยู่ต่อไป เราไม่ได้พบกับความสูญเสียเปล่า เพราะอินโดนีเซียและสิงคโปร์ต่างพูดอย่างชัดเจนว่าต้องการมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับเราต่อไป เพียงแต่ไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูต การที่สาธารณรัฐจีนและพวกคอมมิวนิสต์จีนต่างยึดมั่นใน “จีนเดียว” เหมือนกัน และสหประชาชาติก็รับรองพวกคอมมิวนิสต์จีนทำให้อินโดนีเซียและสิงคโปร์จำต้องมีสัมพันธ์กับพวกคอมมิวนิสต์จีน นอกจากนี้อินโดนีเซียและสิงคโปร์ก็ไม่ต้องการถูกโดดเดี่ยวในประชาคมระหว่างประเทศ ในเมื่อพวกคอมมิวนิสต์จีนมีที่นั่งในคณะ

⁸² Lee Teng-hui, *The Road to Democracy: Taiwan's Pursuit of Identity* (Tokyo: PHP Institute, 1999), 95-96.

มนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ อินโดนีเซียและสิงคโปร์ก็ต้อง
พึ่งพาปักกิ่งในการจัดการกับปัญหาของภูมิภาคอย่างกัมพูชาและ
เวียดนาม ทั้งสองจึงต้องมีความสัมพันธ์กับแผ่นดินใหญ่⁸³

ความสนใจที่ได้หันในยุคของประธานาธิบดีหลี่เติงฮุยมีต่ออาเซียนดูได้จาก
การตั้งกองทุนความร่วมมือและพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (International
Economic Cooperation and Development Fund) ในปีแรกที่หลี่เติงฮุยขึ้นสู่อำนาจ
เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและเทคโนโลยีแก่ประเทศกำลังพัฒนา และเมื่อถึง
ค.ศ. 1993 ได้หันก็ให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่ชาติต่างๆ ไปแล้วถึง 300 ล้านดอลลาร์
โดยประมาณครั้งหนึ่งจัดสรรให้แก่ประเทศสมาชิกของอาเซียน⁸⁴ นอกจากนี้ความ
ก้าวหน้าด้านบูรณาการทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อตกลงเพื่อก่อตั้งเขตการค้า
เสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area - AFTA) เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1992 ดูจะ
เป็นโอกาสในการขยายพื้นที่ทางการทูตของไต้หวัน หลี่เติงฮุยจึงประกาศนโยบายต่อ
ภูมิภาคนี้ที่เรียกว่า “นโยบายมุงไต้หวัน” เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1993

เจียงปิงคุน (Chiang Pin-kung) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจของไต้หวัน
ให้สัมภาษณ์กับนิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1995 ว่า นโยบายมุง
ไต้หวันเกิดจากบรรยากาศการลงทุนในไต้หวันที่แย่งลงในช่วง ค.ศ. 1987 – 1988 เพราะค่า
เงินเหรียญไต้หวันเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30 รวมทั้งราคาหุ้นและอสังหาริมทรัพย์ก็สูงขึ้นมาก
จนอาจเกิดเศรษฐกิจฟองสบู่ ผู้ผลิตในกิจการที่ใช้แรงงานเข้มข้นจึงย้ายฐานการลงทุน
ไปยังจีนหลังจากรัฐบาลไต้หวันยอมให้พลเมืองไปลงทุนในแผ่นดินใหญ่ได้เมื่อ ค.ศ. 1990
แต่การพึ่งพาเงินทางเศรษฐกิจมากเกินไปถือเป็นความเสี่ยงสำหรับไต้หวัน รัฐบาลไต้หวัน
จึงประกาศนโยบายมุงไต้หวันเพื่อชักจูงให้พลเมืองไปลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็น
อีกหนึ่งทางเลือก และเนื่องจากไต้หวันลงทุนในไทยและมาเลเซียมากเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว
(ดูตารางที่ 4) นโยบายมุงไต้หวันจึงให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับอีก 3 ประเทศ ได้แก่

⁸³ Daniel A. Mica and J. Terry Emerson (eds.), *Opportunity and Challenge: A Collection of statements, interviews and personal profiles of Dr. Fredrick F. Chien* (Tempe, AZ: Arizona Historical Foundation, Hayden Library, and Arizona state University, 1995), 16.

⁸⁴ Lien Chan, *Heading for the 21st Century* (Taipei: Government Information Office, 1994), 84-85.

อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสมาชิกใหม่ของอาเซียนเมื่อ ค.ศ. 1995 อย่างเวียดนาม⁸⁵ (ดูภาคผนวก 3) แน่นนอนว่านอกจากจะเล็งเห็นสถานะผู้นำอาเซียนและท่าทีที่ระแวดระวังเงินมาตลอดของประธานาธิบดีซูฮาร์โตแล้ว ได้หัวนยังมองด้วยว่าอินโดนีเซียเหมาะกับการลงทุน นิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์* ช่วงกลางทศวรรษ 1990 วิเคราะห์ว่า แม้จะมีจุดอ่อนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบราชการที่ไร้ประสิทธิภาพ แต่จุดแข็งของอินโดนีเซียคือแรงงานมากและค่าแรงถูก ราคาที่ดินไม่แพง และมาตรการจูงใจทางภาษี⁸⁶ ขณะที่ฟิลิปปินส์แม้จะมีค่าแรงสูงกว่าอินโดนีเซีย แต่จุดแข็งก็คือประชากรที่รู้ภาษาอังกฤษ ชุมชนและเครือข่ายนักธุรกิจเชื้อสายจีนขนาดใหญ่ และเสถียรภาพทางการเมือง หลังเข้าสู่ยุคของประธานาธิบดีฟิเดล รามอส (Fidel Ramos) เมื่อ ค.ศ. 1992⁸⁷ ส่วนประเทศสังคมนิยมอย่างเวียดนามก็เริ่มเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจตามนโยบายโดยเม้ย (Doi Moi) ตั้งแต่ ค.ศ. 1986 พร้อมด้วยแรงงานราคาถูก ซึ่งทำให้ได้หัวนเข้าไปลงทุนที่นั่นในช่วง ค.ศ. 1988 – 1991 เป็นมูลค่าถึง 700 ล้านดอลลาร์ จนเป็นชาติผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดของเวียดนามในขณะนั้น⁸⁸ ความสนใจของได้หัวนต่ออาเซียนเห็นได้ชัดในสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีเลียนจ้าน (Lien Chan) เมื่อวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 1994 ความตอนหนึ่งว่า

สาธารณรัฐจีนเชื่อว่าความสัมพันธ์กับประเทศในอาเซียนนั้นสำคัญ นักธุรกิจได้หัวนได้รับการส่งเสริมให้ไปลงทุนในประเทศกลุ่มอาเซียนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าและเศรษฐกิจ อันที่จริงได้หัวนกับชาติในอาเซียนมีสิ่งที่จะเติมเต็มกันและกันได้เป็นอย่างดีในด้านสภาพการผลิต ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากร ตลาด กำลังคน และที่ดิน อีกทั้งการมีชุมชนจีนขนาดใหญ่ก็เป็นตัวเชื่อมที่จำเป็น และยังในอนาคตสมาชิกอาเซียนจะก่อตั้งเขตการค้าเสรี สาธารณรัฐจีนก็ยังคงควรเข้าไปตั้งฐานและด่านหน้าของการผลิตเสียแต่เนิ่นๆ เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าโดยรวมของเรา⁸⁹

⁸⁵ “Solving Problems is Our Job,” *Free China Review*, September 1995.

⁸⁶ “Indonesia: Balancing Act,” *Free China Review*, September 1995.

⁸⁷ “Philippines: Back in Business,” *Free China Review*, September 1995.

⁸⁸ “Investing in the Neighborhood,” *Free China Review*, February 1993.

⁸⁹ Lien Chan, *ibid.*, 82-83.

การลงทุนของไต้หวันที่เพิ่มขึ้นในอาเซียน ประกอบกับการคลี่คลายของปัญหา
กัมพูชาซึ่งยึดโยงอาเซียนกับจีนเข้าด้วยกันทำให้ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ต่อต้น
ทศวรรษ 1990 ประเทศในภูมิภาคนี้ปรับเปลี่ยนท่าทีต่อไต้หวันให้ยืดหยุ่นมากขึ้น ไม่ว่า
จะเป็นการเปลี่ยนชื่อสำนักงานผู้แทนที่ไทเปให้เป็นทางการ การอนุญาตให้ไต้หวัน
เปลี่ยนชื่อสำนักงานผู้แทนในอาเซียนให้เป็นทางการ การตั้งสำนักงานใหม่ระหว่าง
ไต้หวันกับเวียดนาม (ดูตารางที่ 2 และ 3) และการที่บุคคลสำคัญในรัฐบาลของประเทศ
ในอาเซียนเริ่มกล้าเยือนไต้หวันมากขึ้น เช่น นายกรัฐมนตรีมาฮาดีร์ โมฮามัด เมื่อเดือน
กรกฎาคม ค.ศ. 1988 ซึ่งครั้งนี้ออมออกจากสนามบินไปพบกับนักธุรกิจในไทเป⁹⁰
นายพิชัย รัตตกุล รองนายกรัฐมนตรีของไทยซึ่งเข้าพบประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุยเมื่อเดือน
พฤศจิกายน ค.ศ. 1990⁹¹ เบ. เจ. ฮาบีบี (B. J. Habibie) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
วิจัยและเทคโนโลยีของอินโดนีเซีย (ต่อมาเป็นประธานาธิบดี) ซึ่งเยือนไต้หวันรวม 3 ครั้ง
ในช่วง ค.ศ. 1991 – 1996⁹² เป็นต้น

ขณะเดียวกัน ผู้นำระดับประมุขแห่งรัฐและหัวหน้ารัฐบาลของไต้หวัน
ก็เดินทางเยือนประเทศในอาเซียนเพื่อกระชับความสัมพันธ์โดยอ้างว่าเป็นการพักผ่อน
ในช่วงวันหยุด หรือที่เรียกกันว่า “การทูตวันหยุดพักผ่อน” (vacation diplomacy)
และมีข้ออ้างสังเกตว่าหลายประเทศในภูมิภาคนี้เริ่มกล้าต้อนรับการเยือนของผู้นำของ
ไต้หวันเฉกเช่นที่สิงคโปร์ทำมาแล้วในทศวรรษก่อนหน้า นายกรัฐมนตรีเหลียนจ้านเยียน
สิงคโปร์และมาเลเซียในช่วงเทศกาลปีใหม่มื่อต้น ค.ศ. 1994 โดยได้พบอดีตนายก
รัฐมนตรีลีควานยิว นายกรัฐมนตรีโก๊ะจ๊กตง (Koh Chok Tong) และนายกรัฐมนตรี
มาฮาดีร์ โมฮามัด และชัยชนะทางการเมืองครั้งใหญ่ของไต้หวันก็เกิดขึ้นในช่วงวันที่
9 – 16 กุมภาพันธ์ของปีนั้นเมื่อประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุย พร้อมด้วยเฉียนฟู รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และวินเซนต์ เซียว (Vincent Siew) หรือเซียวว่านฉาง

⁹⁰ Chen Jie, *ibid.*, 143.

⁹¹ President Lee Teng-hui's Cultural Relics, collection no. 007-030207-00007-031, Academia Historica, Taipei.

⁹² Samuel C.Y. Ku, “The Changing Political Economy of Taiwan’s and China’s Relations with Southeast Asia: A Comparative Perspective,” in *China and Southeast Asia: Global Changes and Regional Challenges*, eds. Ho Khai Leong and Samuel C.Y. Ku (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2005), 266.

(Siew Wan-chang) ประธานสภาการวางแผนและพัฒนาเศรษฐกิจ (Council for Economic Planning and Development) เดินทางเยือนฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และไทย โดยได้พบประธานาธิบดีฟีเดล รามอส ณ อ่าวซูบิก ประธานาธิบดีซูฮาร์โต ณ เกาะบาหลี่ และนายมารุต บุนนาค ประธานรัฐสภาของไทยซึ่งนำเขาไปเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต

จีนแสดงความไม่พอใจต่อ “การทูตวันหยุดพักผ่อน” ของประธานาธิบดีหลี่ เต็งฮุยอย่างชัดเจน โดยเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1994 อู่เจี้ยนหมิน (Wu Jianmin) โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของจีนได้เตือนล่วงหน้าว่า การที่ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนยอมต้อนรับผู้นำได้หวั่นไหวในรูปแบบใดก็ตาม ย่อมส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์กับจีนอย่างแน่นอน⁹³ ต่อมาเมื่อหลี่เต็งฮุยเสร็จสิ้นการเยือนแล้ว จีนก็ยกเลิกกำหนดการเยือนฟิลิปปินส์และไทยของคณะกรรมการการต่างประเทศแห่งสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ (National People’s Congress – NPC) ขณะที่ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และไทยต่างแสดงจุดยืนในการต้อนรับผู้นำได้หวั่น จีซัส โซสัน (Jesus Sison) โฆษกทำเนียบประธานาธิบดีฟิลิปปินส์ระบุว่า การเยือนครั้งนี้เน้นไปที่การค้า และการลงทุน และการที่คณะผู้แทนจากสภาของจีนยกเลิกการเยือนฟิลิปปินส์นั้น อาจเป็นเพราะพวกเขาไม่ชอบอากาศร้อนชื้น ส่วนอาลี อาลาตัส (Ali Alatas) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอินโดนีเซียระบุว่านี่คือการเยือนแบบส่วนตัว ขณะที่นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยยืนยันว่าไม่มีประเด็นทางการเมืองในการเยือนครั้งนี้⁹⁴ ทั้งหมดนี้แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ฟื้นตัวขึ้นระหว่างไต้หวันกับประเทศในอาเซียนแม้จะปราศจากความสัมพันธ์ทางการทูต สอดคล้องกับที่มันักวิชาการสรุปว่า

ใน ค.ศ. 1975 สาธารณรัฐจีนที่ไต้หวันได้สูญเสียพันธมิตรทางการทูต
แห่งสุดท้ายในภูมิภาค และคงไว้เพียงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอัน

⁹³ “China lashes at Taiwan’s ‘vacation diplomacy’,” February 7, 1994, UPI Archives, <https://www.upi.com/Archives/1994/02/07/China-lashes-at-Taiwans-vacation-diplomacy/4724760597200/>.

⁹⁴ William Branigin, “Diplomacy by Taiwan Upsets China,” *The Washington Post*, February 19, 1994, <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1994/02/19/diplomacy-by-taiwan-upsets-china/af2b5b4b-b1b8-4bee-a25e-ea601a97a546/>.

น้อยนิดกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่สิ่งต่างๆ เริ่มเปลี่ยนไปในกลางทศวรรษ 1980 และตลอดทศวรรษ 1990 การค้าและการลงทุนของไต้หวันก็เพิ่มขึ้นมาก ซึ่งแสดงให้เห็นพัฒนาการของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งกับหลายประเทศในภูมิภาค และเป็นการวางรากฐานอันมั่นคงเพื่อสร้างโอกาสใหม่ๆ ในการปรับปรุงความสัมพันธ์ทางการเมือง ในทศวรรษ 1990 ไต้หวันซึ่งอยู่อย่างโดดเดี่ยวทางการเมือง ทูตจึงเริ่มมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้นกับประเทศหลักๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนกลายเป็นยุคทองแห่งสัมพันธภาพ⁹⁵

ประชาธิปไตยในยุคของหลี่เติงฮุยและจินสุยเปียน การเผชิญหน้ากับจีน และปัญหาในความสัมพันธ์กับอาเซียน ช่วง ค.ศ. 1995 - 2008

•

ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับอาเซียนที่ฟื้นตัวขึ้นในครั้งแรกของทศวรรษ 1990 ต้องพบอุปสรรคจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ปัจจัยแรกคือ ความตึงเครียดข้ามช่องแคบไต้หวันในครั้งหลังของทศวรรษ 1990 อันเป็นผลจากพัฒนาการของประชาธิปไตยในไต้หวันหลัง ค.ศ. 1987 ที่เปิดพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ “คนในมณฑล” (เป็นเสียงเหริน) หรือผู้ที่มีบรรพชนอพยพมาจากจีนก่อนไต้หวันตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นเมื่อ ค.ศ. 1895 ต่างจากยุคของสองพ่อลูกตระกูลเจียงที่อำนาจเป็นของ “คนนอกมณฑล” (ว่าเสียงเหริน) หรือคนจีนที่อพยพมายังไต้หวันหลังสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ประธานาธิบดีหลี่เติงฮุยซึ่งเป็น “คนในมณฑล” จึงมุ่งขยายฐานสนับสนุนทางการเมืองโดยเชิดชูอัตลักษณ์ความเป็นไต้หวัน⁹⁶ ความตึงเครียดเริ่มขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1995

⁹⁵ Samuel C.Y. Ku, “Beyond Diplomacy: The Political Economy of Taiwan’s Relations with Southeast Asia,” in *Taiwan’s Political Re-Alignment and Diplomatic Challenges*, ed. Wei-chin Lee (Cham: Palgrave Macmillan, 2020), 272.

⁹⁶ Murray A. Rubinstein, “Political Taiwanization and Pragmatic Diplomacy: The Eras of Chiang Ching-kuo and Lee Teng-hui, 1971-1994,” in *Taiwan: A New History*, ed. Murray A. Rubinstein (Oxon: Routledge, 2015), 470.

ด้วยสุนทรพจน์ของหลี่เต๋งฮุยในโอกาสเยือนสหรัฐอเมริกาเพื่อรับปริญญาเกียรตินิยมชั้นดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยคอร์เนลที่ระบุว่า ชาวไต้หวันต้องการประชาธิปไตย และการรวมชาติกับจีนต้องเกิดขึ้นภายใต้ระบอบดังกล่าวเท่านั้น ไม่ใช่ภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังจะล่มสลาย⁹⁷ และเมื่อถึงเดือนสิงหาคมของปีเดียวกัน เขาประกาศลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีต่ออีกสมัยใน ค.ศ. 1996 ซึ่งจะเป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนครั้งแรก ต่างจากเดิมที่เลือกโดยสภาแห่งชาติ (National Assembly) ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็น “คนนอกมณฑล” จีนซึ่งมองความเคลื่อนไหวของหลี่เต๋งฮุยว่าเป็นการแบ่งแยกดินแดนจึงซ่อมรบชู้ไต้หวัน 2 ครั้งเมื่อช่วงเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1995 จนถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 1996 แต่หลี่เต๋งฮุยก็ชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนสูงถึงร้อยละ 54 และมั่นใจที่จะทำหายจีนมากขึ้น ดังที่ต่อมาเขากล่าวเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1999 ว่าความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบควรเป็น “ความสัมพันธ์แบบรัฐต่อรัฐในลักษณะพิเศษ” (special state-to-state relationship) เพราะต่างฝ่ายต่างมีรัฐบาลเป็นของตนเอง⁹⁸

วิกฤตการณ์ช่องแคบไต้หวันช่วง ค.ศ. 1995 – 1996 ทำให้ประเทศในอาเซียนจำต้องแสดงจุดยืนเข้าข้างจีนซึ่งเป็นประเทศใหญ่และมีความสำคัญต่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก นายกรัฐมนตรีรักษาการ โมฮามัด กล่าวโทษว่าไต้หวันเป็นฝ่ายยั่วยุให้จีนโกรธ ขณะที่ผู้นำของไทยอย่างนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีและหม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้เป็นอดีตเอกอัครราชทูตประจำกรุงปักกิ่งคนแรกกล่าวตรงกันเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1996 ว่า การซ่อมรบที่ช่องแคบไต้หวันเป็นกิจการภายในของจีน⁹⁹ มีเพียงอดีตนายกรัฐมนตรีลีควงยิวที่กล้าเรียกร้องอย่างเปิดเผยไม่ให้จีนใช้กำลังกับไต้หวัน แต่นับจากวิกฤตการณ์ดังกล่าวจนถึงสิ้นสุดสมัยของประธานาธิบดีหลี่เต๋งฮุยเมื่อ ค.ศ. 2000 เขาก็งดเยือนไต้หวันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหากับจีน¹⁰⁰ และในการประชุมสุดยอดผู้นำจีน-อาเซียน (China-ASEAN Summit) ครั้งแรกที่กรุงกัวลาลัมเปอร์เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1997

⁹⁷ “Always in My Heart,” *Free China Review*, August 1995.

⁹⁸ “Interview of Taiwan President Lee Teng-hui with *Deutsche Welle* radio,” July 9, 1999, New Taiwan, Ilha Formosa website, <https://www.taiwandc.org/nws-9926.htm>.

⁹⁹ Chen Jie, *ibid.*, 91-92.

¹⁰⁰ สิทธิพล และวรศักดิ์, *เรื่องเดียวกัน*, 122-123.

ก็มีแถลงการณ์ร่วมซึ่งระบุว่าอาเซียนยึดมั่นในนโยบายจีนเดียว¹⁰¹ ถือเป็นครั้งแรกที่สมาชิกของอาเซียนแสดงจุดยืนดังกล่าวร่วมกันในนามขององค์การ

ปัจจัยถัดมาที่เป็นอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับอาเซียนก็คือ การทะยานขึ้นของจีนในทางเศรษฐกิจตั้งแต่ ค.ศ. 1990 การเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization – WTO) ของจีนเมื่อ ค.ศ. 2001 และการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ASEAN-China Free Trade Area) ในปีถัดมา ทั้งนี้ เมื่อ ค.ศ. 1999 มูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนกับจีนก็แซงหน้ามูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนกับไต้หวัน (ดูตารางที่ 5) และเมื่อถึง ค.ศ. 2004 มูลค่าการลงทุนของจีนในอาเซียนก็แซงหน้ามูลค่าการลงทุนของไต้หวันในอาเซียน (ดูตารางที่ 6) อาเซียนจึงเล็งเห็นผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับจีนมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้จากไต้หวัน ขณะที่สมาชิกใหม่ของอาเซียนอย่างลาวและพม่าเมื่อ ค.ศ. 1997 และกัมพูชาเมื่อ ค.ศ. 1999 ล้วนรับรองรัฐบาลปักกิ่งมาตั้งแต่ได้เอกราชและต้องพึ่งพาแรงสนับสนุนทางการเมืองและเศรษฐกิจจากจีนเป็นอย่างสูงหลังสิ้นสุดสงครามเย็น ทั้งนี้ในกรณีของกัมพูชา ไต้หวันเคยสานสัมพันธ์กับสมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์ (Norodom Ranariddh) นายกรัฐมนตรีคนที่ 1 จากพรรคพุนซินเปก (FUNCINPEC) จนเปิดสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปที่กรุงพนมเปญได้สำเร็จเมื่อ ค.ศ. 1994 และเขามิ่งเฮียน (Khau Meng Hean) รองผู้ว่าราชการกรุงพนมเปญซึ่งใกล้ชิดกับสมเด็จพระองค์นั้นก็เยือนไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1995 แต่แล้วหลังจากฮุนเซน (Hun Sen) นายกรัฐมนตรีคนที่ 2 จากพรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party) ก่อรัฐประหารโค่นล้มนายกรัฐมนตรีคนที่ 1 เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1997 เขาก็สั่งปิดสำนักงานดังกล่าวโดยระบุว่า ไต้หวันช่วยเหลือพรรคพุนซินเปกในการจัดซื้ออาวุธ¹⁰² เหตุการณ์นี้ทำให้จีนหัน

¹⁰¹ “Joint Statement of the Meeting of Heads of State/Government of the Member States of ASEAN and the President of the People’s Republic of China Kuala Lumpur, Malaysia, 16 December 1997,” ASEAN website, https://asean.org/?static_post=joint-statement-of-the-meeting-of-heads-of-stategovernment-of-the-member-states-of-asean-and-the-president-of-the-people-s-republic-of-china-kuala-lumpur-malaysia-16-december-1997&fbclid=IwAR1nPE74ALqumcPc5pOqv_GyvoEowS3Zh-Gl0pnjwA36ui0u-980iq8UX8vl.

¹⁰² Julio A. Jeldres, “Cambodia’s Relations with China: A Steadfast Friendship,” in

มาไว้วางใจสูงเกินมากกว่าฝ่ายกษัตริย์นิยมและเพิ่มความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่กัมพูชา

ด้วยปัจจัยที่กล่าวมานี้ แม้ว่าในครึ่งหลังของทศวรรษ 1990 ได้หันยังคงสานสัมพันธ์กับอาเซียนตามนโยบายมุ่งได้ โดยรองประธานาธิบดีเหียนจ่านเยียนมาเลเซียและสิงคโปร์เมื่อต้น ค.ศ. 1998 ส่วนนายกรัฐมนตรีเซียว่านฉาง ก็เยือนอินโดนีเซียฟิลิปปินส์ และมาเลเซียในเวลาไล่เลี่ยกันเพื่อเสนอความช่วยเหลือแก่ประเทศเหล่านี้ หลังเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินเมื่อ ค.ศ. 1997 ขณะที่หนังสือของประธานาธิบดีลีเติงฮุยเมื่อ ค.ศ. 1999 ก็ระบุว่า อาเซียนยังคงมีศักยภาพที่จะเติบโตทางเศรษฐกิจ และได้หันต้องการเป็นสมาชิกอาเซียน¹⁰³ แต่ความตึงเครียดข้ามช่องแคบไต้หวันและความสำคัญทางเศรษฐกิจที่จีนมีต่ออาเซียนมากขึ้นทำให้ประเทศในภูมิภาคนี้ติดต่อกับไต้หวันอย่างระมัดระวังยิ่งขึ้น นายกรัฐมนตรีโก๊ะจ๊กตง และนายกรัฐมนตรีมาฮาดีร์ โมฮามัดหยุดแหวะที่ไต้หวันเพื่อพบกับเซียว่านฉาง เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1997 โดยอยู่แต่ในอาคารสนามบินเท่านั้น ส่วนนายกรัฐมนตรีของไทยทั้งพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และนายชวน หลีกภัย ต่างปฏิเสธการเข้าหาของรัฐบาลไต้หวัน และที่ชัดเจนที่สุดก็คือเมื่อมหาวิทยาลัยแห่งฟิลิปปินส์ (University of the Philippines) มีคำริจะมอบปริญญาเกิตติมศักดิ์แก่ลีเติงฮุยใน ค.ศ. 1999 โดมิงโก ลิม โซซอน จูเนียร์ (Domingo Lim Siazon Jr.) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของฟิลิปปินส์ก็แถลงว่าไม่อนุญาตให้ลีเติงฮุยเข้าประเทศ¹⁰⁴

นโยบายมุ่งได้ของประธานาธิบดีลีเติงฮุยได้รับการสานต่อโดยเฉินชุยเปียน (Chen Shui-bian) จากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้า (Democratic Progressive Party - DPP) ซึ่งชนะการเลือกตั้งจนได้เป็นประธานาธิบดีเมื่อ ค.ศ. 2000 แต่การดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในอาเซียนหลังจากนั้นก็ประสบความยากลำบากยิ่งขึ้นด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ปัจจัยแรกคือ ความตึงเครียดข้ามช่องแคบไต้หวันที่เพิ่มขึ้นเพราะเฉินชุยเปียนประกาศชัดเจนเรื่องการผลักดันให้ไต้หวันเป็นเอกราชในทางนิตินัย

Cambodia: Progress and Challenges since 1991, eds. Pou Sothirak, Geoff Wade, and Mark Hong (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2012), 86-89.

¹⁰³ Lee Teng-hui, *ibid.*, 153.

¹⁰⁴ Chen Jie, *ibid.*, 161-162.

(de jure independence) และการถอดอัตลักษณ์จีนออกจากสังคมไต้หวัน (De-Sinicization) จนสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติของจีนตอบโต้ด้วยการออก *รัฐบัญญัติต่อต้านการแบ่งแยกดินแดน (Anti-Secession Law)* เพื่อปรามไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 2005 สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ประเทศในอาเซียนต้องระมัดระวังในการติดต่อกับไต้หวันอย่างมาก ปัจจัยถัดมาคือ การที่พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าเพิ่งได้เป็นรัฐบาลครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 2000 ทำให้พรรคไม่มีสายสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำทางการเมือง นักธุรกิจ และชุมชนจีนโพ้นทะเลของประเทศในอาเซียน ต่างจากพรรคก๊กมินตั๋งซึ่งเป็นรัฐบาลมาเกินครึ่งศตวรรษ การที่เฉินสุยเปี่ยนปฏิเสธหลักการจีนเดียวและมุ่งถอดอัตลักษณ์จีนออกจากสังคมไต้หวันทำให้เขาห่างเหินกับชุมชนจีนโพ้นทะเล อีกทั้งเขาเปลี่ยนจุดเน้นของคำว่า “กิจการจีนโพ้นทะเล” (เฉียวอู่ หรือ overseas Chinese affairs) จากชาวจีนโพ้นทะเลที่มีจำนวนมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไปเป็นชาวไต้หวันโพ้นทะเล ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา¹⁰⁵ และปัจจัยสุดท้ายก็คือ รัฐบาลของเฉินสุยเปี่ยนไม่ใส่ใจกระทรวงการต่างประเทศของตนเอง โดยมองว่าบุคลากรในกระทรวงนี้ใกล้ชิดกับพรรคก๊กมินตั๋ง รัฐบาลของเขาจึงดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศโดยไม่หารือกับนักการทูตผู้มีประสบการณ์จนก่อความเสียหายต่อความสัมพันธ์กับประเทศในอาเซียน¹⁰⁶

สิ่งที่สร้างความไม่พอใจให้แก่ประเทศในอาเซียนก็คือ การที่ประธานาธิบดีเฉินสุยเปี่ยนไม่ดำเนินการทูตแบบเสียบๆ แต่กลับพยายามส่งผู้นำระดับสูงมาเยือนและประโคมข่าวว่าเป็นความสำเร็จด้านการทูต อันจะทำให้คะแนนนิยมภายในประเทศของเขาเพิ่มขึ้น (ดูภาคผนวก 4) ประเทศเหล่านี้ซึ่งไม่ต้องการมีปัญหากับจีนจึงหลีกเลี่ยงการต้อนรับผู้นำระดับสูงจากไต้หวัน โดยหลังจากรองประธานาธิบดีแอนเน็ตต์ หลีว (Annette Lu) หรือ หลีวซิวเหลียน (Lu Hsiu-lien) เสร็จสิ้นการเยือนอินโดนีเซียเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2002 หนังสือพิมพ์ของไต้หวันที่สนับสนุนเฉินสุยเปี่ยนอย่าง *ไทเปไทมส์ (Taipei Times)* ก็ประโคมข่าวว่านางได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากรองประธานาธิบดีฮัมซะห์ ฮาซ (Hamzah Haz) รวมทั้งได้พบนักการเมืองและนักธุรกิจ

¹⁰⁵ Chen Jie, “Taiwan’s Diplomacy in Southeast Asia: Still Going-South?,” in *China and Southeast Asia: Global Changes and Regional Challenges*, 255.

¹⁰⁶ Samuel C.Y. Ku, *ibid.*, 269-270.

จำนวนมากในอินโดนีเซียจนเป็นความสำเร็จทางการทูต¹⁰⁷ ทำให้เมื่อเงินส่วยเปียจะเยือนอินโดนีเซียในปลายปีเดียวกัน รัฐบาลอินโดนีเซียก็ไม่อนุญาตให้เขาเข้าประเทศ ส่วนรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร ก็ไม่อนุญาตให้เจียงปิงคุน รองประธานสภานิติบัญญัติมาเยือนไทยเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2003 โดยระบุว่า ไทยยึดมั่นในนโยบายจีนเดียวและมีความสัมพันธ์กับไต้หวันในทางเศรษฐกิจเท่านั้น¹⁰⁸ ขณะที่เมื่อเดือนพฤษภาคมของปีเดียวกัน นายกรัฐมนตรีฮุนเซ็นปฏิเสธคำขอของไต้หวันที่จะกลับมาเปิดสำนักงานผู้แทนอีกครั้งโดยกล่าวว่า “ผมพูดแล้วพูดอีกว่าจะติดต่อกับไทเปเฉพาะด้านการค้า การท่องเที่ยว และการลงทุน แต่ตอนนี้ก็มีคนพยายามขอเปิดสำนักงานของไต้หวันในกรุงพนมเปญเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ผมขอพูดสั้นๆ ว่า ‘ไม่’ เราสนับสนุนนโยบายจีนเดียวเท่านั้น”¹⁰⁹ ต่อมาเมื่อ ค.ศ. 2006 กระทรวงมหาดไทยของกัมพูชาถึงกับกำหนดให้พลเมืองไต้หวันที่จะจดทะเบียนสมรสกับพลเมืองกัมพูชาต้องขอใบรับรองการเป็นพลเมืองจีนจากสถานทูตจีนประจำกรุงพนมเปญ¹¹⁰

การทูตของประธานาธิบดีเงินส่วยเปียสร้างความเสียหายต่อความสัมพันธ์กับหลายประเทศในอาเซียนซึ่งรวมถึงสิงคโปร์ที่ใกล้ชิดกับไต้หวันมานานหลายทศวรรษ แม้ว่าอดีตนายกรัฐมนตรีลีควานยิวจะกลับไปเยือนไต้หวันอย่างเงียบๆ อีกเมื่อ ค.ศ. 2000 และ ค.ศ. 2002 แต่ความสัมพันธ์ก็ตกต่ำลงอย่างมากตั้งแต่ ค.ศ. 2004 เมื่อรองนายกรัฐมนตรีลีเซียนลุง (Lee Hsien Loong) ซึ่งเป็นบุตรชายของเขาเยือนไต้หวันเมื่อเดือนกรกฎาคมและขอให้รัฐบาลไต้หวันงดการเสนอข่าว แต่ไต้หวันกลับประโคมข่าวจนจีนไม่พอใจและทำให้เขาต้องถอยหลังขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อเดือนถัดมาว่า สิงคโปร์ยึดมั่นในนโยบายจีนเดียวและจะไม่รับรองเอกราชของไต้หวันอย่างเด็ดขาด ต่อมาในการ

¹⁰⁷ Tzou Jing-wen, “Lu’s trip a stab in Jiang Zemin’s back,” *Taipei Times*, August 20, 2002, <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2002/08/20/0000164885>.

¹⁰⁸ “Thai government requests Vice Speaker P. K. Chiang of the Legislative Yuan to postpone scheduled visit to Thailand,” January 22, 2003, Ministry of Foreign Affairs website, https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1329&s=32338.

¹⁰⁹ Thet Sambath and Porter Barron, “Hun Sen Says Taiwan Can’t Reopen Office,” *The Cambodia Daily*, May 13, 2003, <https://english.cambodiadaily.com/news/hun-sen-says-taiwan-cant-reopen-office-27533/>.

¹¹⁰ Julio A. Jeldres, *ibid.*, 89.

ประชุมสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติเมื่อเดือนตุลาคมของปีเดียวกัน จอร์จ โยว (George Yeo) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสิงคโปร์กล่าวสุนทรพจน์ว่า ความเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชของไต้หวันเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก มาร์ค เฉิน (Mark Chen) หรือเฉินถังซาน (Chen Tang-shan) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไต้หวันจึงออกมาตอบโต้ว่า สิงคโปร์เป็นประเทศเล็กเท่าเศษขี้มูกที่ชอบ “จับกระโปก” ของจีน¹¹¹ หลังเหตุการณ์ครั้งนี้สื่อมวลชนก็ไม่มีเยินไต้หวันจนสิ้นยุคของเฉินสุยเปี่ยน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบไต้หวันที่ตั้งเครียดขึ้นในยุคของเฉินสุยเปี่ยนส่งผลทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับอาเซียนมากเพียงใด ดังที่มีผู้สรุปไว้ว่า

วิวัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างปักกิ่งกับไทเปมีอิทธิพลต่อท่าทีของรัฐบาลในภูมิภาคนี้ที่มีต่อไทเป บรรยากาศของความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบที่ดีขึ้นจะทำให้รัฐบาลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ติดต่อกับไทเปง่ายขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากมีวิกฤตเกิดขึ้นระหว่างปักกิ่งกับไทเป ก็จะไม่มีการประเทศใดในอาเซียนที่กล้าเข้าข้างไทเป เว้นแต่จะแสดงความเห็นอกเห็นใจเป็นการส่วนตัวดังที่เคยเกิดขึ้นในช่วงวิกฤตเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1996 และหากถูกบังคับให้แสดงจุดยืน รัฐบาลของประเทศในอาเซียนก็อาจจะประสานเสียงกันพูดว่า “จีนเดียว” โดยเป็นอื่นไปไม่ได้ ในแง่ในยุคของเฉินสุยเปี่ยนจึงอาจเป็นช่วงเวลาที่เราร้ายที่สุดสำหรับรัฐบาลของประเทศในอาเซียนในการจัดการกับไทเป¹¹²

การวางตัวออกห่างจากไต้หวันและเข้าข้างจีนของประเทศในอาเซียนทำให้เมื่อถึงกลางทศวรรษ 2000 ไต้หวันแสดงความสนใจต่ออาเซียนน้อยลง และหันไปสนใจกรอบความร่วมมือในภูมิภาคที่ตนเข้าร่วมตั้งแต่ ค.ศ. 1991 อย่างความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation) หรือเอเปค (APEC) เป็นหลัก ดังบทความใน *ไต้หวันปริทัศน์* (Taiwan Review) ฉบับเดือนตุลาคม ค.ศ. 2005 ซึ่งระบุว่า

¹¹¹ สติพิล และวรงค์ดี, เรื่องเดียวกัน, 126-127.

¹¹² Chen Jie, “Taiwan’s Diplomacy in Southeast Asia: Still Going-South?,” 251.

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) กำลังเติบโตขึ้นและครอบคลุมประเด็นต่างๆ มากขึ้นกว่าแต่ก่อน สมาคมอันประกอบด้วยสมาชิก 10 ชาตินี้กำลังมีอิทธิพลมากขึ้นจนบางครั้งกลายเป็นเวทีการเจรจาในประเด็นพหุภาคีแทนที่เอเปก เดิมอาเซียนตั้งขึ้นมาส่วนหนึ่งก็เพื่อคานากับอิทธิพลของจีน แต่ปัจจุบันกลุ่มนี้กลับไปใกล้ชิดกับพี่ใหญ่อย่างจีน เช่นเมื่อเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา จีนกับอาเซียนได้ก่อตั้งเขตการค้าเสรี นอกจากนี้อาเซียนดูจะเป็นกลุ่มปิดมากขึ้นและคงจะไม่รับไต้หวันเป็นสมาชิก เอเปกจึงยังคงเป็นเส้นชีวิตสำหรับไต้หวันในการเชื่อมกับนานาชาติ¹¹³

“การทูตที่ปฏิบัติได้” ของหม่าอิงจิว และความสัมพันธ์กับอาเซียนช่วง ค.ศ. 2008 – 2016

•

การเลือกตั้งประธานาธิบดีในไต้หวันเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2008 จบลงด้วยชัยชนะของหม่าอิงจิว (Ma Ying-jeou) จากพรรคกั๋วหมินตั่งซึ่งประกาศนโยบายที่เรียกว่า “การทูตที่ปฏิบัติได้” (viable diplomacy) เดวิด หลิน (David Lin) หรือหลินหย่งเล่อ (Lin Yung-lo) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไต้หวันในช่วง ค.ศ. 2012 - 2016 อธิบายว่า นโยบายนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (1) การปรับปรุงความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบด้วยการหยุดยั้งทางการทูต (diplomatic truce) อันหมายถึง การเลิกแข่งขันกับจีนเพื่อแสวงหาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ และ (2) การขยายความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ และเพิ่มการมีส่วนร่วมของไต้หวันในประชาคมระหว่างประเทศ¹¹⁴ ทั้งนี้เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2008 มีการประชุมระหว่างสมาคมเพื่อความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบไต้หวัน กับมูลนิธิเพื่อการแลกเปลี่ยนข้ามช่องแคบอีกครั้ง หลังเว้นว่างไปหลัง ค.ศ. 1998 โดยทั้งสองฝ่ายเน้นย้ำหลักการจีนเดียวตามที่ตกลงกันไว้ในการประชุมที่ฮ่องกงเมื่อ ค.ศ. 1992 หรือที่เรียกว่า “ฉันทามติ 1992” (1992

¹¹³ “Trade Secrets on Display,” *Taiwan Review*, October 2005.

¹¹⁴ “Viable Approach to Diplomacy,” *Taiwan Review*, April 2016.

Consensus)¹¹⁵ และเมื่อถึงสิ้นเดือนธันวาคมของปีเดียวกัน ประธานาธิบดีหูจิ่นเทา (Hu Jintao) ของจีนก็ประกาศว่าจะไม่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของไต้หวันในองค์การระหว่างประเทศ หากเรื่องดังกล่าวไม่นำไปสู่การเกิด “สองจีน” หรือ “หนึ่งจีน หนึ่งไต้หวัน”¹¹⁶ ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2010 ไต้หวันและจีนยังลงนามในกรอบข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Cooperation Framework Agreement – ECFA) เพื่อลดอุปสรรคด้านการค้าและบริการระหว่างกันอีกด้วย

ความตึงเครียดข้ามช่องแคบไต้หวันที่ลดลงตั้งแต่กลาง ค.ศ. 2008 ได้รับการตอบรับทางบวกจากบรรดารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศในอาเซียนซึ่งออกแถลงการณ์ร่วมที่สิงคโปร์เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 2008 ว่าอาเซียนยินดีที่ความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น¹¹⁷ และแถลงการณ์นี้ทำให้ไต้หวันมั่นใจที่จะกระชับความสัมพันธ์กับอาเซียนซึ่งเป็นองค์การที่ก้าวหน้าไปมากตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ไม่ว่าจะเป็นการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) ตั้งแต่ ค.ศ. 1994 ตามด้วยกรอบความร่วมมือกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ที่เรียกว่าอาเซียนบวกสาม (ASEAN Plus Three) ตั้งแต่ ค.ศ. 1997 และพัฒนาเป็นอาเซียนบวกหก (ASEAN Plus Six) โดยมีออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดียเข้ามาเพิ่มในปลายทศวรรษ 2000 ซึ่งก่อให้เกิดประชาคมเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ฟรานซิสโก โอว (Francisco Ou) หรือโอวหงเหลียน (Ou Hung-lian) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไต้หวันกล่าวเมื่อวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 2008 ว่า ไต้หวันต้องการทำข้อตกลงการค้าเสรีกับอาเซียนในฐานะองค์การเพื่อไม่ให้ตกขบวนไปจากบูรณาการทางเศรษฐกิจในภูมิภาค¹¹⁸

¹¹⁵ สารสำคัญของ “ฉันทามติ 1992” ก็คือ การที่ทั้งจีนและไต้หวันยังคงเป้าหมายในการรวมชาติเอาไว้ แม้ว่าต่างฝ่ายต่างยังตกลงกันไม่ได้ในรายละเอียด เพราะคำว่า “จีนเดียว” ในมุมมองของจีนหมายถึง ไต้หวันมีสถานะเป็นเพียงเขตบริหารพิเศษของ “สาธารณรัฐประชาชนจีน” ตรงข้ามกับไต้หวัน ที่เรียกร้องให้เคารพข้อเท็จจริงที่ว่าตนคือรัฐบาลแห่ง “สาธารณรัฐจีน” ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ ค.ศ. 1912

¹¹⁶ สิทธิพล และวรศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, 47-48.

¹¹⁷ “2008 Joint Communiqué of the 41st ASEAN Ministerial Meeting (July 21, 2008),” in National University of Singapore’s Center of Law website, <https://cil.nus.edu.sg/database/cil/2008-joint-communique-of-the-41st-asean-ministerial-meeting/>.

¹¹⁸ “Foreign Ministry seeks to enhance ASEAN relations,” September 19, 2008, Taiwan

หรือที่ประธานาธิบดีหม่าอิงจิวกล่าวชัดเจนเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ. 2009 ว่า เขาต้องการให้อาเซียนบวกสามขยายเป็นอาเซียนบวกสี่ (ASEAN Plus Four) โดยเพิ่มไต้หวันเข้าไปด้วย¹¹⁹ และต่อมาเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 2010 จ้าวเจี้ยนหมิน (Chao Chien-min) รัฐมนตรีช่วยว่าการสภากิจการแผ่นดินใหญ่ (Mainland Affairs Council) ก็เรียกร้องสิทธิของไต้หวันที่จะเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก¹²⁰

ในเวลาเดียวกัน ไต้หวันก็ตระหนักดีว่าการชักจูงใจให้อาเซียนในฐานะองค์การยอมรับตนเป็นคู่เจรจา (dialogue partner) นั้นเป็นเรื่องยากและจะต้องเผชิญกับเสียงคัดค้านจากจีน เนื่องจากที่ผ่านมาคู่เจรจาของอาเซียนล้วนแต่เป็นประเทศเอกราชหรือองค์การระหว่างประเทศที่สมาชิกเป็นประเทศเอกราช รองประธานาธิบดีวินเซนต์ เซียว กล่าวเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ. 2008 ว่าไต้หวันต้องเข้าหาอาเซียนด้วยทัศนคติแบบสมถะถวิลนิยาม ทั้งนี้ถ้ารัฐบาลปักกิ่งขัดขวางไม่ให้ไต้หวันร่วมมือกับอาเซียนในฐานะองค์การ ไต้หวันก็มีทางเลือกโดยจะเจรจากับข้อตกลงทางเศรษฐกิจแบบทวิภาคีกับแต่ละประเทศในอาเซียน¹²¹ เป้าหมายทางการทูตของประธานาธิบดีหม่าอิงจิวก็คือเพื่อนเก่าอย่างสิงคโปร์ซึ่งมีท่าทีทางบวกต่อการกลับคืนสู่อำนาจของพรรคกั๋วหมินต๋ง อดีตนายกรัฐมนตรีลีควินยิวกล่าวเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2008 ว่า ความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบไต้หวันที่ดีขึ้นจะทำให้สิงคโปร์พัฒนาความร่วมมือกับไต้หวันได้มากขึ้น¹²² เขาเยือนไต้หวันอีกครั้งเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2011 หลังจากเว้นว่างไป 9 ปี และเมื่อถึงเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2013 ทั้งสองฝ่ายลงนามในเอกสารที่ชื่อว่า *ข้อตกลงระหว่างสิงคโปร์กับเขตศุลกากรอิสระไต้หวัน เฝิงหู จินเหมิน และหม่าจู้ว่าด้วยการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ (Agreement between Singapore and the Separate Customs*

Today website, <https://www.taiwantoday.tw/index.php>.

¹¹⁹ “Ma pushes for closer ASEAN ties,” December 17, 2009, Taiwan Today website, <https://www.taiwantoday.tw/index.php>.

¹²⁰ “MAC calls for Taiwan’s inclusion in regional forum,” August 27, 2010, Taiwan Today website, <https://www.taiwantoday.tw/index.php>.

¹²¹ “ROC needs better ties with regional alliance,” October 23, 2008, Taiwan Today website, <https://www.taiwantoday.tw/index.php>.

¹²² สิทธิพล และวรศักดิ์, เรื่องเดียวกัน, 129-130.

Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen and Matsu on Economic Partnership) หรือแอสเทป (ASTEP) ตามด้วยการเยือนสิงคโปร์ของหม่าอิงจิวเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2015 เพื่อไว้อาลัยต่อการถึงแก่กรรมของลีกวนยิว โดยถือเป็นประธานาธิบดีของไต้หวันถัดจากจากหลี่เต็งฮุยที่เยือนสิงคโปร์ขณะดำรงตำแหน่ง และหม่าอิงจิวก็เยือนอีกครั้งเมื่อสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางจัดการประชุมระหว่างเขากับประธานาธิบดีสีจิ้นผิง (Xi Jinping) ของจีนในเดือนพฤศจิกายนของปีเดียวกัน

ไต้หวันพยายามนำเอาตัวอย่างของความสำเร็จในการกระชับความสัมพันธ์กับสิงคโปร์โดยไม่เกิดข้อพิพาทกับจีนมาจุดไฟให้ประเทศอื่นๆ ในอาเซียนทำข้อตกลงกับตนในลักษณะเดียวกัน รวมทั้งเรียกร้องให้อาเซียนยอมรับการมีส่วนร่วมของไต้หวันในภูมิภาคนี้ให้มากขึ้น บทความใน *ไต้หวันปริทัศน์* ฉบับเดือนมกราคม ค.ศ. 2014 แสดงความหวังว่าข้อตกลงทางเศรษฐกิจกับสิงคโปร์จะช่วยบูรณาการไต้หวันเข้ากับอาเซียนบวกหก รวมทั้งเพิ่มโอกาสของไต้หวันในการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership - RCEP) ซึ่งริเริ่มโดยที่ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่เกาะบาหลีเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2011 และความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership - TPP) ซึ่งต่อยอดมาจากข้อตกลงทางเศรษฐกิจที่ลงนามโดยสิงคโปร์ บรูไน ซิลี และนิวซีแลนด์เมื่อ ค.ศ. 2005¹²³

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบไต้หวันก็เริ่มเกิดปัญหาอีกครั้งหลังการประท้วงในไต้หวันเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2014 ที่เรียกว่า ขบวนการดอกทานตะวัน (Sunflower Movement) เพื่อต่อต้านกรอบข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลพรรคกั๋วมินตั่งทำกับจีน โดยมีผู้เข้าร่วมกว่า 500,000 คน จินจิงส่งจางจื่อจวิน (Zhang Zhijun) ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการไต้หวันแห่งคณะมุขมนตรี (Taiwan Affairs Office of the State Council) มาหารือกับเจ้าหน้าที่ของไต้หวันเมื่อเดือนมิถุนายนของปีนั้น ผลปรากฏว่าเขาเผชิญกับการประท้วงตลอด 4 วันที่อยู่ในไต้หวัน โดยเฉพาะในภาคใต้ซึ่งเป็นฐานเสียงของพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าที่สนับสนุนเอกราชของไต้หวัน¹²⁴ และนับจากนั้นจนสิ้นสุดยุคของประธานาธิบดีหม่าอิงจิวเมื่อกลาง

¹²³ “Building on Success,” *Taiwan Review*, January 2014.

¹²⁴ “Bloody protest erupts as Chinese minister visits Kaohsiung,” June 27, 2014,

ค.ศ. 2016 ก็ไม่มีความคืบหน้าเพิ่มเติมในการทำข้อตกลงทางเศรษฐกิจระหว่างไต้หวัน กับอินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์เลย แม้ว่าเมื่อ ค.ศ. 2014 จะมีการจัดทำ รายงานศึกษาความเป็นไปได้เสร็จเรียบร้อยแล้วโดยคณะทำงานระหว่างไต้หวันกับ ประเทศเหล่านี้ หรือเท่ากับว่าความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบที่เสื่อมลงจากขบวนการ ดอกทานตะวันได้กลายเป็นอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับอาเซียน¹²⁵

สิ่งที่พอจะนับได้ว่าเป็นความก้าวหน้าในความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับ ประเทศสมาชิกอาเซียนในยุคของประธานาธิบดีหม่าอิงจี้ ได้แก่ (1) การที่ *ไต้หวัน พาโนรามา (Taiwan Panorama)* นิตยสารรายเดือนของกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งตีพิมพ์มาตั้งแต่ ค.ศ. 1976 ได้เพิ่มฉบับภาษาไทย เวียดนาม และอินโดนีเซียตั้งแต่ เดือนธันวาคม ค.ศ. 2015 ซึ่งต่างจากเดิมที่มีเพียงภาษาจีน อังกฤษ และญี่ปุ่น อันแสดงถึงความต้องการของรัฐบาลไต้หวันที่จะสื่อสารไปยังผู้อ่านในอาเซียนให้มากขึ้น (2) การเปิดสำนักงานเศรษฐกิจและการค้าไทเปในอินโดนีเซียอีกแห่งที่เมืองสุราบายา เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2015 (3) การยกระดับความสัมพันธ์กับพม่าซึ่งเข้าสู่ยุค กึ่งประชาธิปไตยตั้งแต่ ค.ศ. 2011 โดยเปิดสภาพัฒนาการค้าต่างประเทศของไต้หวัน (Taiwan External Trade Development Council – TAITRA) ที่เมืองย่างกุ้งเมื่อ เดือนธันวาคม ค.ศ. 2013 ตามด้วยสำนักงานการค้าของพม่าที่ไทเปเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2015 และสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมไทเปที่เมืองย่างกุ้งเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2016 และ (4) การปรับปรุงความสัมพันธ์กับกัมพูชาโดยยื่นเรื่องขอเปิดสภา พัฒนาการค้าต่างประเทศของไต้หวันที่กรุงพนมเปญเมื่อ ค.ศ. 2009 แม้ในช่วงแรก นายกรัฐมนตรีฮุนเซนจะปฏิเสธโดยอ้างนโยบายจีนเดียว¹²⁶ แต่การลงทุนของไต้หวันใน กัมพูชาอย่างต่อเนื่องในช่วง ค.ศ. 1994 – 2012 จำนวน 298 โครงการ รวมมูลค่า 935 ล้านดอลลาร์สหรัฐทำให้ในที่สุดรัฐบาลกัมพูชาก็อนุมัติคำขอเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.

Taiwan News website, <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/2514790>.

¹²⁵ Jing Bo-jiun, “Taiwan and Southeast Asia: Opportunities and Constraints of Continued Engagement,” *Maryland Series in Contemporary Asian Studies* 2016, no. 2, 41.

¹²⁶ “MOFA corrects Cambodia on Taiwan’s status,” August 12, 2010, Taiwan Today website, <https://taiwantoday.tw/news.php?unit=2&post=1351>.

2014¹²⁷ อย่างไรก็ตามจนถึงปัจจุบัน (ค.ศ. 2021) ไต้หวันยังคงไม่มีสำนักงานผู้แทนรัฐบาลที่ทำหน้าที่เสมือนสถานทูตในกัมพูชาและลาว

“นโยบายมุงไต้หวันใหม่” ของไชอิงเหวิน และทิศทางของความสัมพันธ์กับอาเซียนตั้งแต่ ค.ศ. 2016

•

ผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีของไต้หวันเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2016 ปรากฏว่า ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าของไชอิงเหวินได้ชัยชนะและประกาศ “นโยบายมุงไต้หวันใหม่” เมื่อเดือนสิงหาคมของปีนั้นเพื่อกระชับความสัมพันธ์กับเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ต่อมาเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายนของปีเดียวกัน ประธานาธิบดีไชอิงเหวินกล่าวสุนทรพจน์ในเวทีสนทนาไต้หวัน-อาเซียน (Taiwan-ASEAN Dialogue) ที่ไทเปต่อหน้าแขกรับเชิญอย่างนายสุรินทร์ พิธสุวรรณ อดีตเลขาธิการอาเซียน รวมทั้งบรรดาสมาชิกรัฐสภาและนักวิชาการจากประเทศในอาเซียน โดยแสดงความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียน ความตอนหนึ่งว่า

นับตั้งแต่การก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1967 อาเซียนเติบโตจนมีสมาชิก 10 ประเทศและมีประชากรรวมกันกว่า 600 ล้านคน ปัจจุบันอาเซียนคือ คู่ค้าและตลาดส่งออกที่ใหญ่เป็นอันดับสองของไต้หวัน นอกจากนี้เรื่อง เศรษฐกิจและการค้าแล้ว ยังมีการแลกเปลี่ยนอย่างน่าประทับใจ ระหว่างประชาชนอีกด้วย ยกตัวอย่างเมื่อปีที่แล้ว ร้อยละ 40 ของ นักศึกษาต่างชาติในไต้หวันก็มาจากประเทศในอาเซียน สิ่งทีกล่าวนี้นี้ถือเป็นพื้นฐานอันแข็งแกร่งสำหรับเราที่จะยกระดับความร่วมมือระหว่างไต้หวันกับอาเซียน เรากำลังบูรณาการทรัพยากรภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ที่รอบด้านกับชาติต่างๆ ในอาเซียน รวมทั้งบูรณาการกับตลาดในภูมิภาคทั้งหมดด้วย¹²⁸

¹²⁷ “Taiwan gets green light to open trade center in Cambodia,” *Taipei Times*, July 17, 2014, 3, <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2014/07/17/2003595311>.

¹²⁸ “President Tsai’s remarks at Taiwan-ASEAN Dialogue,” November 15, 2016, Office

เจมส์ หวง (James Huang) หรือหวงจื่อฟาง (Huang Chih-fang) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศซึ่งรับตำแหน่งผู้อำนวยการคนแรกของสำนักงานนโยบายมุ่งใต้แห่งสำนักประธานาธิบดีอธิบายความแตกต่างระหว่าง “นโยบายมุ่งใต้” ของอดีตประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุย กับ “นโยบายมุ่งใต้ครั้งใหม่” ของประธานาธิบดีไช่อิงเหวินว่า นโยบายเดิมเน้นการดึงดูดให้ธุรกิจของไต้หวันไปลงทุนยังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีค่าแรงถูกกว่าไต้หวันแต่เพียงฝ่ายเดียว ขณะที่นโยบายใหม่เน้นการพัฒนาผู้มีความรู้ ศักยภาพสูงและการแลกเปลี่ยนแบบสองทาง¹²⁹ ทั้งนี้ในด้านเศรษฐกิจ กระทรวงเศรษฐกิจของไต้หวันเตรียมงบประมาณประจำปี ค.ศ. 2017 จำนวน 1,000 ล้านดอลลาร์ไต้หวัน (หรือ 30.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) สำหรับโครงการหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์อาเซียน (ASEAN Strategic Partnership Program) และโครงการอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจับคู่ธุรกิจ การส่งเสริมการลงทุน การคัดเลือกผู้มีความรู้ ศักยภาพสูง และการลงนามบันทึกความเข้าใจกับกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ¹³⁰ ส่วนด้านการติดต่อระหว่างประชาชน ไต้หวันก่อตั้งเวทีอู๋ซาน (Yushan Forum) ตามชื่อของภูเขาที่สูงที่สุดในไต้หวันเพื่อใช้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเยาวชน องค์กรนอกภาครัฐ และหน่วยงานคลังสมอง โดยประชุมครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 2017 และในปีถัดมาได้ก่อตั้งมูลนิธิเพื่อการแลกเปลี่ยนไต้หวัน-เอเชีย (Taiwan-Asia Exchange Foundation - TAEF) เพื่อเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดประชุมเวทีอู๋ซานประจำปี รวมทั้งผ่อนคลายกฎระเบียบเกี่ยวกับการขอวีซ่าเข้าไต้หวันของพลเมืองในอาเซียนอีกด้วย

แม้ประธานาธิบดีไช่อิงเหวินจะยืนยันในการให้สัมภาษณ์แก่นักข่าวจากอินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทยเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม ค.ศ. 2017 ว่า นโยบายมุ่งใต้ครั้งใหม่เน้นเรื่องเศรษฐกิจและการค้า โดยไม่มีนัยทางภูมิรัฐศาสตร์¹³¹ แต่ในความเป็นจริงนโยบายนี้ดำเนินไปพร้อมกับการจัดวางบทบาทของไต้หวันให้เข้ากับยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก (Indo-Pacific Strategy) ของ

of the President website, <https://english.president.gov.tw/NEWS/5022>.

¹²⁹ “Strategy for Shared Prosperity,” *Taiwan Review*, September 2016.

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ “President Tsai’s opening statement in interview with journalists from India, Indonesia, Malaysia, the Philippines, Singapore, and Thailand,” May 5, 2017, Office of the President website, <https://english.president.gov.tw/NEWS/5132>.

ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) แห่งสหรัฐอเมริกาซึ่งชนะการเลือกตั้งในปีเดียวกับไชอิงเหวิน โดยเมื่อวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 2018 ไชอิงเหวินกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมสุดยอดหน่วยงานคลังสมองเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Think-tank Summit) ที่ไทเปว่า ไต้หวันยินดีร่วมมือกับนานาประเทศเพื่อส่งเสริมเสรีภาพและประชาธิปไตยอันเป็นหัวใจของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก และยุทธศาสตร์ดังกล่าวสำคัญต่อการต้านภัยคุกคามทางทหารจากจีน¹³² ต่อมาเมื่อประธานาธิบดีสีจิ้นผิงกล่าวสุนทรพจน์ในเช้าวันที่ 2 มกราคม ค.ศ. 2019 เรียกร้องให้สองฝั่งช่องแคบรวมชาติกันโดยยึดถือ “ฉันทามติ 1992” ไชอิงเหวินก็แถลงในบ่ายวันเดียวกันว่า ไต้หวันไม่ยอมรับฉันทามติที่จะนำไปสู่การรวมชาติแบบ “หนึ่งประเทศ สองระบบ” (One Country, Two Systems) และจีนควรยอมรับการมีอยู่ของ “สาธารณรัฐจีน” บนเกาะไต้หวัน¹³³ และหลังจากประธานาธิบดีโจ ไบเดน (Joe Biden) แห่งสหรัฐฯ เข้ารับตำแหน่งเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2021 ไชอิงเหวินก็แสดงความยินดีและย้ำว่าสหรัฐฯ คือพันธมิตรของไต้หวันที่ยึดถือเสรีภาพและประชาธิปไตยเป็นคุณค่าร่วมกัน¹³⁴ ขณะที่ไบเดนออกแถลงการณ์ที่ทำเนียบขาวร่วมกับนายกรัฐมนตรีโยชิฮิเดะ ซูงะ (Yoshihide Suga) ของญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 16 เมษายนของปีนั้นว่า สหรัฐฯ และญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับสันติภาพและเสถียรภาพของช่องแคบไต้หวัน¹³⁵

ยุทธศาสตร์ต่อโลกภายนอกของประธานาธิบดีไชอิงเหวินทำให้จีนไม่พอใจ จนนำไปสู่ความตึงเครียดข้ามช่องแคบไต้หวันและอวสานของการหยุดยั้งทางทหารที่จะ

¹³² “President Tsai eyes expanded Indo-Pacific role for Taiwan,” October 1, 2018, Taiwan Today website, <https://www.taiwantoday.tw/index.php>.

¹³³ “President Tsai issues statement on China’s President Xi’s “Message to Compatriots in Taiwan”,” January 2, 2019, Office of the President website, <https://english.president.gov.tw/News/5621>.

¹³⁴ “President Tsai congratulates US President Biden and Vice President Harris on their inauguration,” January 21, 2021, Office of the President website, <https://english.president.gov.tw/NEWS/6097>.

¹³⁵ “U.S.- Japan Joint Leaders’ Statement: “U.S. – JAPAN GLOBAL PARTNERSHIP FOR A NEW ERA”,” April 16, 2021, The White House website, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/16/u-s-japan-joint-leaders-statement-u-s-japan-global-partnership-for-a-new-era/>.

เห็นได้ว่าในยุคของอดีตประธานาธิบดีหม่าอิงจิว ไต้หวันสูญเสียพันธมิตรทางการทูตไปเพียงประเทศเดียวคือ แคมเบีย เมื่อ ค.ศ. 2013 ซึ่งเป็นความต้องการของแคมเบียมากกว่าจีน ดังจะเห็นได้ว่าจีนไม่ฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับแคมเบียจนกระทั่งทราบข่าวความปราชัยของพรรคกัวหมินต้งในการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อต้น ค.ศ. 2016¹³⁶ ตรงข้ามกับยุคของไช่อิงเหวินที่ได้หันต้องสูญเสียพันธมิตรทางการทูตมากถึง 7 ประเทศ ได้แก่ เฮาตูเมและปรินซิปี ปานามา สาธารณรัฐโดมินิกัน เอลซัลวาดอร์ คิริบาตี หมู่เกาะโซโลมอน และนิการากัว ซึ่งกรณีของปานามาถือเป็นการสูญเสียพันธมิตรทางการทูตที่เก่าแก่ที่สุดเนื่องจากมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่ ค.ศ. 1912 อันเป็นปีแรกของสาธารณรัฐจีน ทำให้เมื่อสิ้น ค.ศ. 2021 ไต้หวันเหลือพันธมิตรทางการทูตเพียง 14 ประเทศ นอกจากนี้จีนยังกดดันไม่ให้ประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับตนยกระดับความสัมพันธ์กับไต้หวันอีกด้วย ดังเช่นเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2021 เมื่อทราบข่าวว่าลิทัวเนียอนุญาตให้ไต้หวันจัดตั้ง “สำนักงานผู้แทนไต้หวันประจำลิทัวเนีย” (Taiwanese Representative Office in Lithuania) แทนที่จะใช้คำว่า “ไทเป” เหมือนสำนักงานผู้แทนของไต้หวันในประเทศส่วนใหญ่ จีนก็ตอบโต้โดยเรียกเอกอัครราชทูตประจำกรุงวิลนีอุสกลับประเทศ ขณะที่หนังสือพิมพ์ *โกลบอลไทมส์* (Global Times) ของทางการจีนประณามลิทัวเนียว่าเป็นสุนัขรับใช้สหรัฐอเมริกา และจะต้องชดเชยอย่างสาสมกับการละเมิดกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ¹³⁷

แรงกดดันทางการทูตของจีนต่อไต้หวันในยุคของประธานาธิบดีไช่อิงเหวินทำให้ประเทศในอาเซียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของนโยบายมุ่งใต้ครั้งใหม่เลือกที่จะถนอมความสัมพันธ์กับจีน นายกรัฐมนตรีมาฮาดีร์ โมฮามัด ให้สัมภาษณ์แก่นิตยสาร *เทียนเซี่ย* (CommonWealth) ของไต้หวันเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2018 ว่า เขายึดมั่นในนโยบายจีนเดียว แม้จะเชื่อว่าไต้หวันต้องการแยกตัวจากจีน และเรื่องนี้เป็นปัญหภายใน

¹³⁶ แคมเบียเคยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนมาแล้วเมื่อ ค.ศ. 1974 ก่อนจะเปลี่ยนไปสถาปนาความสัมพันธ์กับไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 1995

¹³⁷ Hu Xijin, “Lithuania will pay the price for making radical moves on the Taiwan question,” *Global Times*, August 10, 2021, <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1231087.shtml>.

ระหว่างสองฝ่ายซึ่งมาเลเซียจะไม่เกี่ยวข้อง¹³⁸ ส่วนนายกรัฐมนตรีลีเซียนลุงก็กล่าวเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2021 ว่า แม้จีนจะจำกัดพื้นที่ทางการทูตของไต้หวัน แต่จีนคงไม่ใช้กำลังกับไต้หวันง่ายๆ เว้นเสียแต่ถูกยั่วให้โกรธ¹³⁹ ซึ่งการกล่าวเช่นนี้เท่ากับเตือนไต้หวันและสหรัฐอเมริกาให้ระมัดระวังการแสดงท่าทีต่อจีน ขณะที่จุดยืนของบางประเทศในอาเซียนก็เข้าข้างจีนอย่างชัดเจนจนไต้หวันไม่พอใจ ดังเช่นเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2017 ไต้หวันประท้วงการที่กัมพูชาส่งตัวผู้ต้องหาสัญชาติไต้หวันรวม 4 คนในคดีฉ้อโกงทางโทรศัพท์ให้แก่จีน¹⁴⁰ และเมื่อพม่ากับจีนออกแถลงการณ์ร่วมในโอกาสที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงเยือนกรุงเนปีดอว์เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2020 ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งระบุว่าไต้หวันคือส่วนหนึ่งของ “สาธารณรัฐประชาชนจีน” ไต้หวันก็ประท้วงว่าแถลงการณ์นี้บั่นทอนอำนาจอธิปไตยของ “สาธารณรัฐจีน, ไต้หวัน”¹⁴¹ นอกจากนี้ไต้หวันยังตกขบวนไปจากข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่าง RCEP ที่ลงนามไปแล้วโดยบรรดาสมาชิกอาเซียน จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์รวม 15 ประเทศเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2020 อีกด้วย ทั้งที่เรื่องดังกล่าวเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของนโยบายมุ่งใต้ครั้งใหม่ สอดคล้องกับที่มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า

ไต้หวันยังคงเผชิญกับสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศที่ยากลำบาก และต้องคิดนโยบายอย่างสร้างสรรค์เพื่อการมีปฏิสัมพันธ์กับบรรดาหุ้นส่วน แต่ก็ต้องทำอย่างไม่เป็นทางการ เน้นอนว่าการมีปฏิสัมพันธ์อย่างเจียบๆ และไม่เป็นทางการนั้นลดทอนศักดิ์ศรีของไต้หวัน

¹³⁸ “Malaysia’s New Prime Minister Talks about China-Taiwan Relations,” May 18, 2018, *CommonWealth Magazine* website, <https://english.cw.com.tw/article/article.action?id=1949>.

¹³⁹ “PM Lee Hsien Loong at the Aspen Security Forum,” August 3, 2021, Prime Minister’s Office Singapore website, <https://www.pmo.gov.sg/Newsroom/PM-Lee-Hsien-Loong-at-the-Aspen-Security-Forum>.

¹⁴⁰ “Taiwan protests against Cambodia sending Taiwanese fraud suspects to China,” July 27, 2017, Reuters website, <https://www.reuters.com/article/us-cambodia-china-taiwan-idUSKBN1AC0D1>.

¹⁴¹ “Taiwan not part of China as claimed by Myanmar, Beijing: MOFA,” January 19, 2020, Taiwan News website, <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3860575>.

แต่วิธีการนี้ก็ยังคงจำเป็นและดูเหมือนว่ารัฐบาลของไต้หวันก็เข้าใจเรื่องนี้ดี นอกเหนือไปจากจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น เราไม่ควรหลงคิดไปว่า ประเทศอื่นๆ จะตั้งใจมีปฏิสัมพันธ์กับไต้หวันเป็นทุนเดิมโดยอัตโนมัติ เพราะที่จริงแล้วความตั้งใจดังกล่าวนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ไทเปควบคุม ไม่ได้ ซึ่งก็คือความเข้าใจของโลกที่มีต่อจีน¹⁴²

ไต้หวันกับปัญหาทะเลจีนใต้

.

ปัญหาทะเลจีนใต้เป็นข้อพิพาทด้านเขตแดนซึ่งมีผู้อ้างกรรมสิทธิ์ทับซ้อนกัน มากที่สุดในโลกถึง 6 ฝ่าย ได้แก่ จีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน และไต้หวัน โดยครอบคลุมหมู่เกาะ 4 แห่ง ได้แก่ (1) นานซา (Nansha) หรือสแปรตลีย์ (Spratly) (2) ซีซา (Shisha) หรือพาราเซล (Paracel) (3) จงซา (Chungsha) ซึ่งประกอบไปด้วย แนวปะการังแมคเคลสฟิลด์ (Macclesfield Bank) และแนวสันดอนสการ์โบโรห์ (Scarborough Shoal) และ (4) ตงซา (Tungsha) หรือปราตัส (Pratas) ความเกี่ยวข้องของ ไต้หวันนั้นสืบย้อนไปตั้งแต่ยุคที่ประธานาธิบดีเจียงไคเช็คยังปกครองแผ่นดินใหญ่ของ จีน กล่าวคือ เมื่อ ค.ศ. 1946 รัฐบาลกั๋วหมินต๋งรับหมู่เกาะเหล่านี้คืนจากญี่ปุ่นซึ่งแพ้ สงครามโลกครั้งที่ 2 และทำแผนที่ซึ่งมีเส้นประคล้ายตัวยู (U) รวม 11 เส้นล้อมหมู่เกาะ เหล่านี้รวมทั้งเกาะไหหลำและเกาะไต้หวันเอาไว้ เพื่อบ่งบอกว่าหมู่เกาะในวงล้อมของ เส้นนี้เป็นของสาธารณรัฐจีน ทั้งนี้รัฐบาลกั๋วหมินต๋งยังคงเส้นดังกล่าวไว้หลังย้ายรัฐบาล ไปไทเป โดยตั้งแต่ ค.ศ. 1956 ได้ส่งทหารไปประจำการอย่างต่อเนื่องใน 2 จุด ได้แก่ เกาะตงซา (ส่วนหนึ่งของหมู่เกาะตงซา) อยู่ห่างจากไต้หวันไปทางตะวันตกเฉียงใต้ราว 400 กิโลเมตร ซึ่งทั้งจีนและไต้หวันต่างอ้างอำนาจอธิปไตย และเกาะไทผิง (Taiping) หรืออิตู อาบา (Itu Aba) อยู่ห่างจากไต้หวันไปทางตะวันตกเฉียงใต้ราว 1,600 กิโลเมตร โดยเป็นเกาะขนาดใหญ่ที่สุดและเกาะเดียวในหมู่เกาะนานซาที่มีน้ำจืดซึ่งจีน ไต้หวัน เวียดนาม และฟิลิปปินส์ต่างอ้างอำนาจอธิปไตย ต่อมาเมื่อถึง ค.ศ. 1979 รัฐบาลไต้หวัน

¹⁴² J. Micheal Cole, *Cross-Strait Relations Since 2016: The End of the Illusion* (Oxon: Routledge, 2020), 146.

ก็ประกาศขยายทะเลอาณาเขต (territorial sea) จาก 3 ไมล์ทะเลเป็น 12 ไมล์ทะเล และประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (exclusive economic zone) 200 ไมล์ทะเล

แม้จะอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ แต่ในทางปฏิบัติได้หัวนช่วงทศวรรษ 1950 ถึงทศวรรษ 1980 ยังไม่มีนโยบายที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับพื้นที่นี้อาจเป็นเพราะได้หัวนไม่ต้องการให้เรื่องดังกล่าวกระทบต่อความสัมพันธ์กับคู่พิพาทอย่างเวียดนามใต้และฟิลิปปินส์ซึ่งเป็นพันธมิตรสำคัญของไต้หวันในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ อีกทั้งยังเป็นไปได้ว่าการที่รัฐบาลจีนใหม่หลัง ค.ศ. 1949 ยืนยันความชอบธรรมของเส้นประคล้ายตัวยูบนแผนที่ของรัฐบาลกั๋วหมินตั๋งทำให้ไต้หวันมองว่า ความเคลื่อนไหวของจีนในทะเลจีนใต้จะทำให้จำนวนประเทศที่อ้างอำนาจอธิปไตยลดน้อยลง ซึ่งเป็นผลดีในทางอ้อมต่อไต้หวัน ดูได้จากเมื่อ ค.ศ. 1974 ไต้หวันยอมให้เรือรบของจีนแล่นผ่านน่านน้ำของตนเพื่อไปยึดหมู่เกาะชีจาจากเวียดนามใต้ หรือต่อมาเมื่อ ค.ศ. 1988 ไต้หวันก็ยอมให้เรือรบของจีนแวะพักที่เกาะไท่ผิงเพื่อเติมเสบียงในปฏิบัติการบุกยึดส่วนหนึ่งของหมู่เกาะน่านซาที่เรียกว่า แนวปะการังใต้จอห์นสัน (Johnson South Reef) จากเวียดนาม¹⁴³

การเกิด อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea) หรือ UNCLOS เมื่อ ค.ศ. 1982 และการที่คู่พิพาทในทะเลจีนใต้ทยอยลงนามในอนุสัญญาดังกล่าว ได้แก่ ฟิลิปปินส์เมื่อ ค.ศ. 1984 เวียดนามเมื่อ ค.ศ. 1994 ตามด้วยมาเลเซีย บรูไน และจีนเมื่อ ค.ศ. 1996 ทำให้ไต้หวันในยุคของประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุยซึ่งไม่สามารถลงนามในอนุสัญญานี้เนื่องจากไม่ใช่สมาชิกสหประชาชาติเริ่มแสดงท่าทีอย่างจริงจังมากขึ้นที่จะยืนยันการมีอำนาจอธิปไตยของตนเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ดังปรากฏในเอกสารของรัฐบาลที่ชื่อว่า *แนวทงนโยบายสำหรับทะเลจีนใต้ (Policy Guidelines for the South China Sea)* เมื่อ ค.ศ. 1993 ซึ่งระบุว่า เมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ กฎหมายระหว่าง

¹⁴³ John J. Tkacik, Jr., “Removing the Taiwan Stone from Asia’s Great “Go” Game: Thoughts on Taiwan’s Geographic and Demographic Role in Asia-Pacific Security,” in *National Identity and Economic Interest: Taiwan’s Competing Options and Their Implications for Regional Stability*, ed. Peter C. Y. Chow (New York: Palgrave Macmillan, 2012), 257.

ประเทศ และข้อเท็จจริงอื่นๆ แล้ว หมู่เกาะหนานซา ซีชา จงซา และตงซาเป็นดินแดนของ “สาธารณรัฐจีน”¹⁴⁴ และต่อมาเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1995 ทหารไต้หวันได้ยิงขู่เรือสัญชาติเวียดนามที่แล่นเข้ามาบริเวณเกาะไท่ผิง อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเดือนธันวาคม ค.ศ. 1999 กระทรวงกลาโหมของไต้หวันได้เปลี่ยนเจ้าหน้าที่ประจำการที่เกาะไท่ผิงและเกาะตงซาจากนาวิกโยธินเป็นหน่วยยามฝั่ง และโอนอำนาจการปกครองสองเกาะนี้จากกระทรวงดังกล่าวไปยังเทศบาลนครเกาสง ซึ่งเฉิงเจี้ยนเหริน (Cheng Chien-jen) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นอ้างว่าเพื่อแสดงออกถึงความต้องการของไต้หวันที่จะแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้อย่างสันติ¹⁴⁵ แต่ในอีกมุมหนึ่ง การเปลี่ยนสถานะจากเกาะที่อยู่ภายใต้การยึดครองทางทหารมาเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองโดยพลเรือนก็ช่วยให้การอ้างอำนาจอธิปไตยของไต้หวันมีน้ำหนักมากขึ้น

หลังจากการลงนามใน ปฏิญญาว่าด้วยแนวปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (*Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea*) โดยจีนและประเทศสมาชิกอาเซียนเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ไต้หวันซึ่งตระหนักว่าตนถูกกีดกันออกไปจากกลไกการแก้ปัญหาในระดับพหุภาคีจึงยิ่งแสดงจุดยืนเรื่องอำนาจอธิปไตยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ควบคู่กับการแสดงออกว่าต้องการแก้ไขปัญหาอย่างสันติ การสร้างลานบินยาวประมาณ 1,200 เมตรบนเกาะไท่ผิงจึงเริ่มขึ้นเมื่อ ค.ศ. 2005 จนแล้วเสร็จเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2007 และประธานาธิบดีเฉินสุยเปี่ยนก็เยือนเกาะดังกล่าวเพื่อทำพิธีเปิดเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ของปีถัดมา โดยมีเรือรบและเรือดำน้ำไปอารักขาอย่างละ 2 ลำ นับเป็นประธานาธิบดีคนแรกของไต้หวันที่ย้อนหมู่เกาะหนานซา ซึ่งในโอกาสนั้นเขาได้เสนอ “ความคิดริเริ่มสแปรตลีย์” (Spratly Initiative) เพื่อเรียกร้องให้คู่พิพาทพักเรื่องอำนาจอธิปไตยไว้ชั่วคราวและหันมาปกป้องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในบริเวณดังกล่าว¹⁴⁶ สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ การที่เฉินสุยเปี่ยนจากพรรค

¹⁴⁴ Mu-Min Chen, “Taiwan and the South China Sea,” in *Routledge Handbook of Contemporary Taiwan*, ed. Gunter Schubert (Oxon: Routledge, 2016), 501.

¹⁴⁵ Ibid., 503.

¹⁴⁶ Ko Shu-ling, “Chen Shui-bian defends his visit to Taiping Island,” *Taipei Times*, February 4, 2008, 3, <http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2008/02/04/2003400181>.

ประชาธิปไตยก้าวหน้ามุ่งถอดอัตลักษณ์จีนออกจากสังคมได้วันทำให้เขาไม่นำประวัติศาสตร์จีนมาใช้เพื่ออ้างอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ต่อไป โดยในระหว่างเดือนหมู่เกาะตงซาเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2005 เขากล่าวว่าได้วันจะแก้ปัญหาข้อพิพาททางทะเลโดยยึดกฎหมายระหว่างประเทศและการสร้างแนวปฏิบัติร่วมกัน¹⁴⁷ และเอกสารของรัฐบาลกัวหมินต้งที่ชื่อว่า *แนวทงนโยบายสำหรับทะเลจีนใต้* ซึ่งอ้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์ก็ถูกระงับใช้ในปีนั้น

ได้วันแสดงจุดยืนเรื่องทะเลจีนใต้อย่างชัดเจนอีกครั้งในทศวรรษ 2010 เมื่อคู่พิพาทอย่างเวียดนามและฟิลิปปินส์เคลื่อนไหวอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2012 สมัชชาแห่งชาติของเวียดนามได้ออกกฎหมายทะเลซึ่งระบุว่ามีหมู่เกาะซีซาและหนานซาเป็นของเวียดนาม โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2013 ทำให้กระทรวงการต่างประเทศของได้วันออกมาประท้วง¹⁴⁸ ตามด้วยในเดือนเดียวกันที่ฟิลิปปินส์ยื่นเรื่องต่อศาลอนุญาโตตุลาการถาวร (Permanent Court of Arbitration) ที่กรุงเฮกเพื่อคัดค้านการอ้างอำนาจอธิปไตยและเขตเศรษฐกิจจำเพาะของจีนในทะเลจีนใต้ซึ่งทับซ้อนกับตน อีกทั้งระบุว่าเกาะไต้หวันที่ได้วันยึดครองอยู่นั้นเป็นเพียงโขดหิน เรื่องทั้งหมดนี้ทำให้ได้วันไม่พอใจและปรับปรุงสิ่งก่อสร้างบนเกาะไต้หวัน รวมทั้งซ่อมรบบที่เกาะนี้เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2014 ทั้งนี้ได้วันยังคงแสดงจุดยืนว่าต้องการแก้ปัญหาอย่างสันติ โดยเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2015 ประธานาธิบดีหม่าอิงจิวได้เสนอ “ความริเริ่มสันติภาพทะเลจีนใต้” (South China Sea Peace Initiative) ซึ่งระบุว่า แม้อำนาจอธิปไตยจะเป็นเรื่องที่ประนีประนอมไม่ได้ แต่ได้วันก็ยินดีเจรจากับคู่พิพาทเพื่อการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน¹⁴⁹

ความกังวลของได้วันเพิ่มขึ้นอีกหลังจากคณะอนุญาโตตุลาการวินิจฉัยเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2015 ว่าตนมีอำนาจอพิจารณาคดีที่ฟิลิปปินส์ยื่นเรื่องเข้ามา

¹⁴⁷ Chiu Yu-Tzu, “Chen travels to the disputed Pratas Islands,” *Taipei Times*, July 29, 2005, 3, <http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2005/07/29/2003265485>.

¹⁴⁸ “Taiwan protests Vietnam law that claims South China Sea islands,” January 3, 2013, Taiwan News website, <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/2112474>.

¹⁴⁹ “Ma proposes South China Sea Peace Initiative,” May 26, 2015, Taiwan Today website, <https://taiwantoday.tw/news.php?unit=2&post=3659>.

ประธานาธิบดีหม่าอิงจี้จึงเยือนเกาะไท่ผิงเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2016 เพื่อแสดงจุดยืนของไต้หวันโดยกล่าวว่า “สถานการณ์ทางการทูตของเรานั้นยากลำบาก เรื่องทะเลจีนใต้นั้นเราอยากจะหาทางพูดคุย แต่ก็ไม่มีที่ให้ทำแบบนั้น นี่จึงเป็นเวลาที่เหมาะสมกับการเยือน หากไม่ไปตอนนี้ก็คงสายเกินไป”¹⁵⁰ ผลปรากฏว่าเวียดนามและฟิลิปปินส์ต่างไม่พอใจกับการเยือนครั้งนี้ ตรงข้ามกับจีนที่ให้ความเห็นว่าตนกับไต้หวันมีหน้าที่ร่วมกันปกป้องอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลจีนใต้¹⁵¹ เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าการที่หม่าอิงจี้จากพรรคก๊กมินตั๋งยึดมั่นในหลักการจีนเดียวตาม “ฉันทามติ 1992” ทำให้สองฝั่งช่องแคบสนับสนุนกันและกันอย่างเปิดเผยในเรื่องทะเลจีนใต้ และเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศของไต้หวันเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2016 ซึ่งเป็นเดือนสุดท้ายในการดำรงตำแหน่งของหม่าอิงจี้ก็กลับมาใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนที่สืบย้อนไปได้เกือบ 2,000 ปีเพื่ออ้างอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้¹⁵² หลังจากที่หยุดอ้างไปในช่วงที่พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าเป็นรัฐบาล

ปัญหาทะเลจีนใต้กลายเป็นประเด็นร้อนทันทีที่ประธานาธิบดีไช่อิงเหวินจากพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าเข้ารับตำแหน่งเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2016 เพราะเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคมของปีนั้น คณะอนุญาโตตุลาการตัดสินให้ฟิลิปปินส์ชนะคดีที่ยื่นเรื่องไว้ตั้งแต่ ค.ศ. 2013 จนโฆษกประจำสำนักประธานาธิบดีของไต้หวันต้องออกมาคัดค้านคำตัดสินในวันเดียวกัน¹⁵³ และเมื่อถึงวันที่ 19 ของเดือนนั้น ไช่อิงเหวินก็เสนอหลักการ 4 ข้อเพื่อแก้ปัญหาทะเลจีนใต้ ได้แก่ (1) การยึดหลักกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายทะเล (2) การเปิดโอกาสให้ไต้หวันเข้าร่วมเวทีระดับพหุภาคี (3) การยึดหลักเสรีภาพในการเดินเรือและเดินอากาศในบริเวณที่เป็นข้อพิพาท

¹⁵⁰ J. R. Wu, “Taiwan president says visit to disputed island was to promote peace,” January 28, 2016, Reuters website, <https://www.reuters.com/article/us-taiwan-south-chinasea-idUSKCN0V600J>.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² *Peace in the South China Sea, National Territory Secure Forever: Position Paper on ROC South China Sea Policy* (Taipei: Ministry of Foreign Affairs, 2016), 4-11.

¹⁵³ Stacy Hsu, “Government rejects South China Sea ruling,” *Taipei Times*, July 13, 2016, 1, <http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2016/07/13/2003650919>.

และ (4) การสงวนจุดต่างและส่งเสริมการพัฒนาาร่วมกันในพื้นที่ทะเลจีนใต้¹⁵⁴ สิ่งที่ใช้ชิงเหวินเหมือนกับอดีตประธานาธิบดีเฉินสุยเปี่ยนก็คือ การไม่ยอมรับหลักการจีนเดียวตาม “ฉันทมติ 1992” และไม่นำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนมาอ้างอำนาจอธิปไตยของไต้หวันเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้โดยหันไปอ้างกฎหมายระหว่างประเทศเป็นหลัก ดังที่เธอกกล่าวในนิทรรศการครบรอบ 70 ปีของการรับหมู่เกาะในทะเลจีนใต้คืนจากญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 2016 ว่า “ข้าพเจ้าขอย้ำอีกครั้งว่ารัฐบาลมุ่งพิทักษ์อำนาจอธิปไตยทางดินแดนในทะเลจีนใต้ และยืนยันสิทธิอันชอบธรรมทั้งปวงเหนือ่านน้ำที่เกี่ยวข้องโดยสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายทะเล เราจะไม่ยอมสละอำนาจอธิปไตยและสิทธิที่เป็นของเราตามกฎหมาย”¹⁵⁵ และเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2018 ไต้หวันก็ซ้อมรบที่เกาะไท่ผิงอีกครั้ง ทำให้โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนามออกมาระบุว่า ไต้หวันละเมิดอำนาจอธิปไตยของเวียดนามและสร้างความตึงเครียดในทะเลจีนใต้¹⁵⁶

แม้จะไม่เปลี่ยนแปลงจุดยืนด้านอำนาจอธิปไตยนับจาก ค.ศ. 1946 แต่ให้เห็นได้ว่าไต้หวันตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ได้ยื่นข้อเสนोजี่จะเจรจากับอาเซียนหรือคู่พิพาทในทะเลจีนใต้เพื่อแก้ไขปัญหา ทว่าข้อเสนอดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองเนื่องจากประเทศเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนและมองว่าจีนเป็นคู่พิพาทที่กำหนดความเป็นไปในทะเลจีนใต้ได้มากกว่าไต้หวัน ปัญหาทะเลจีนใต้จึงยังคงก่อความระคายเคืองในความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับประเทศในอาเซียนอยู่เป็นระยะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับฟิลิปปินส์และเวียดนามซึ่งอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะไท่ผิงที่ไต้หวันปกครอง

¹⁵⁴ “The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of China (Taiwan) states the following position related to ROC sovereignty over the South China Sea Islands,” July 14, 2020, Ministry of Foreign Affairs website, https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1328&s=93674.

¹⁵⁵ “President Tsai attends exhibition commemorating 70th anniversary of recovery of South China Sea Islands,” December 9, 2016, Office of the President website, <https://english.president.gov.tw/News/5036>.

¹⁵⁶ Duncan DeAeth, “Vietnam protests Taiwan military drills on Taiping Island in S. China Sea,” August 24, 2018, Taiwan News website, <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3513913>.

อยู่ และส่งผลทางลบต่อเป้าหมายด้านนโยบายของไต้หวันที่จะสานสัมพันธ์กับประเทศ
ในอาเซียนเพื่อขยายพื้นที่ของตนในเวทีโลก อย่างไรก็ตาม ไต้หวันคงไม่ยุติการอ้างอำนาจ
อธิปไตยเหนือหมู่เกาะเหล่านี้ไปง่ายๆ เพราะการทำเช่นนั้นเท่ากับละทิ้งมรดกของ
“สาธารณรัฐจีน” จนอาจเกิดปัญหาทางการเมืองภายในและความตึงเครียดข้ามช่องแคบ
ไต้หวัน รวมทั้งจะยังลดความสำคัญของไต้หวันในสายตาของอาเซียนลงไปอีก การยืนยัน
เรื่องอำนาจอธิปไตยต่อไปจึงน่าจะเป็นหนทางที่ดีที่สุดในมุมมองของไต้หวัน เพราะ
ปัญหาทะเลจีนใต้จะจบลงไม่ได้ตราบที่ไต้หวันซึ่งครอบครองเกาะที่ใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะ
หนานชายังคงถูกกีดกันออกไปจากการเจรจาแก้ไขเพื่อปัญหา

บทสรุป

ในยุคสงครามเย็น เป้าหมายหลักของไต้หวันต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศค่ายโลกเสรีอย่างฟิลิปปินส์ เวียดนามใต้ และไทยเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ขณะที่อาเซียนซึ่งถือกำเนิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1967 โดยไม่มีวัตถุประสงค์ด้านการทหารนั้นไม่อยู่ในความสนใจของไต้หวัน ต่อมาในกลางทศวรรษ 1970 เมื่อสหรัฐอเมริกาถอนตัวจากสงครามเวียดนาม ไต้หวันจึงเริ่มสนใจที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียนโดยหวังให้ประเทศสมาชิกตระหนักถึงภัยคุกคามจากจีน แต่แล้วปัญหากัมพูชาหลัง ค.ศ. 1978 ก็ทำให้อาเซียนหันไปร่วมมือกับจีนเพื่อต่อต้านเวียดนามและสหภาพโซเวียต จนกระทั่งเมื่อสงครามเย็นและปัญหากัมพูชาสิ้นสุดลงในต้นทศวรรษ 1990 ไต้หวันในยุคของประธานาธิบดีหลี่เต็งฮุยจึงได้โอกาสพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศในอาเซียนด้วยการประกาศนโยบายมุ่งใต้เมื่อ ค.ศ. 1993

อย่างไรก็ตาม การที่นโยบายมุ่งใต้เป็นส่วนหนึ่งของ “การทูตสัมฤทธิ์ผลนิยม” ที่ไต้หวันใช้เพื่อขยายพื้นที่ทางการทูตย่อมทำให้เกิดความหวาดระแวงและความไม่พอใจจากจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การซ้อมรบของจีนเพื่อข่มขู่ไต้หวันเมื่อช่วง ค.ศ. 1995 – 1996 ทำให้ประเทศในอาเซียนตระหนักว่า การทำให้ประเทศที่เป็นหุ้นส่วนด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจของอาเซียนอย่างจีนขุ่นเคืองเรื่องชาตินิยมนั้นเป็นการได้ไม่คุ้มเสีย โอกาสของไต้หวันที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียนจึงสะดุดลงอีกครั้ง และต่อเนื่องถึงทศวรรษ 2000 ที่ประธานาธิบดีเฉินสุยเปี่ยนพยายามชูประเด็นเรื่องเอกราชของไต้หวันจนทำให้อาเซียนต้องยิ่งรักษาระยะห่าง ดังนั้นโจทย์ที่ท้าทายสำหรับนโยบายมุ่งใต้ครั้งใหม่ของประธานาธิบดีไช่อิงเหวินซึ่งประกาศใช้ตั้งแต่ ค.ศ. 2016 ก็คือ ทำอย่างไรไต้หวันจึงจะสามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับอาเซียนควบคู่ไปกับการเชิดชูอัตลักษณ์ความเป็นไต้หวัน โดยไม่ทำให้จีนขุ่นเคืองจนอาเซียนต้องถอยห่างจากไต้หวันดังเช่นที่เป็นมา

ภาพที่ 1

ภาพวาดเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์ของกัวเสี่ยวเหว่ ค.ศ. 1955
เรือพยาบาลบนแม่น้ำโขงในสงครามเวียดนามของหลิวฉีเหว่ ค.ศ. 1967
และชายชาวประมงในฟิลิปปินส์ของซีเต๋อจิ้น ค.ศ. 1975

郭雪湖・臺灣・〈大城遺跡（泰國）〉・1955・ 膠彩・紙・67×68公分・郭雪湖家族收藏・ 臺北市立美術館提供。 Kuo Hsueh Hu, Taiwan, <i>Ayutthaya Ruins</i>, 1955, gouache on paper, 67 × 68 cm, Kuo Hsueh Hu Family Collection. Courtesy of Taipei Fine Arts Museum.	
劉其偉・臺灣・〈停泊在湄公河上的醫務船（越戰）〉・1967・水彩・紙・24×31公分・臺北 市立美術館藏。 Liu Max C.W., Taiwan, <i>The Medical Ship Anchored in the Mekong River</i>, 1967, watercolor on paper, 24 × 31 cm, Taipei Fine Arts Museum Collection	
席德進・臺灣・〈菲律賓漁夫〉・1975・油彩・ 畫布・101.5×76.0公分・國立臺灣美術館典藏・財團法人席德進基金會授權。 Shiy De Jinn, Taiwan, <i>Filipino Fisherman</i>, 1975, oil on canvas, 101.5 × 76.0 cm, Nation Taiwan Museum of Fine Arts, ©Shiy De Jinn Foundation.	

ที่มา: “The Secret South: From Cold War Perspective to Global South in Museum Collection,” Taipei Fine Arts Museum Press Release, July 24, 2020, https://www.tfam.museum/News/News_page.aspx?id=1425&ddlLang=en-us.

ตารางที่ 1
จำนวนเจ้าหน้าที่เทคนิคของไต้หวันในฟิลิปปินส์ ไทย และอินโดนีเซีย
ช่วง ค.ศ. 1964 – 1982

ค.ศ.	ฟิลิปปินส์	ไทย	อินโดนีเซีย
1964	10	-	-
1965	10	-	-
1966	19	-	-
1967	22	-	-
1968	25	-	-
1969	25	17	-
1970	-	18	-
1971	-	16	-
1972	2	19	-
1973	2	18	-
1974	2	9	-
1975	-	-	-
1976	-	-	10
1977	-	-	9
1978	-	-	7
1979	-	-	14
1980	-	-	12
1981	2	3	12
1982	-	4	11

ที่มา: Kuo-hsiung Lee, “The Republic of China and Southeast Asia: More Than Economy,” in *Foreign Policy of the Republic of China on Taiwan: An Unorthodox Approach*, ed. Yu San Wang (New York: Praeger, 1990), 82.

ตารางที่ 2
การเปลี่ยนชื่อสำนักงานผู้แทนของไต้หวันในประเทศกลุ่มอาเซียน
ช่วง ค.ศ. 1988 – 1992

ประเทศ	ชื่อสำนักงานเดิม (ปีที่ก่อตั้ง)	ชื่อสำนักงานใหม่ (ปีที่เปลี่ยนชื่อ)
อินโดนีเซีย	Chinese Chamber of Commerce to Jakarta (1971)	Taipei Economic and Trade Representative Office (1989)
มาเลเซีย	Far East Travel and Trade Center (1974)	Taipei Economic and Cultural Center (1988) Taipei Economic and Cultural Office (1992)
ฟิลิปปินส์	Pacific Economic and Cultural Center (1975)	Taipei Economic and Cultural Office (1989)
ไทย	Far East Trade Office (1980)	Taipei Economic and Trade Office* (1992)
สิงคโปร์	Trade Mission of the Republic of China (1969)	Taipei Representative Office (1990)
เวียดนาม	ไม่มี	Taipei Economic and Cultural Office (ก่อตั้ง 1992)

*ต่อมาเมื่อ ค.ศ. 1999 เปลี่ยนเป็น Taipei Economic and Cultural Office

ที่มา: Chen Jie, *Foreign Policy of the New Taiwan: Pragmatic Diplomacy in Southeast Asia* (Cheltenham: Edward Elgar, 2002), 82.

ตารางที่ 3

การเปลี่ยนชื่อสำนักงานผู้แทนของประเทศในอาเซียนประจำไทเป
ช่วง ค.ศ. 1989 – 1995

ประเทศ	ชื่อสำนักงานเดิม (ปีที่ก่อตั้ง)	ชื่อสำนักงานใหม่ (ปีที่เปลี่ยนชื่อ)
อินโดนีเซีย	Indonesian Chamber of Commerce to Taipei (1971)	Indonesian Economic and Trade Office (1995)
มาเลเซีย	Malaysian Airline, Taipei Branch (1977) Malaysian Culture and Trade Exchange Center (1983)	Malaysian Friendship and Trade Center (1988)
ฟิลิปปินส์	Asian Exchange Center (1976)	Manila Economic and Cultural Office (1989)
ไทย	Thai Airways International Ltd. Office (1976)	Thailand Trade and Economic Office (1992)
สิงคโปร์	Office of the Singapore Trade Representative (1979)	Singapore Trade Office (1990)
เวียดนาม	ไม่มีสำนักงาน	Vietnam Economic and Cultural Office (ก่อตั้ง 1993)

ที่มา: Chen Jie, *Foreign Policy of the New Taiwan: Pragmatic Diplomacy in Southeast Asia* (Cheltenham: Edward Elgar, 2002), 83.

ตารางที่ 4

มูลค่าการลงทุนของไต้หวันในไทย มาเลเซีย ฟิlippินส์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม
ช่วง ค.ศ. 1989 – 1995

(หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ)

ค.ศ.	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	เวียดนาม
1989	892.20	815.07	148.69	157.00	1.00
1990	782.69	2,383.00	140.65	618.20	104.43
1991	583.46	1,314.21	11.61	1,056.60	457.66
1992	289.92	602.00	9.27	563.30	531.41
1993	215.00	346.50	5.37	131.00	436.54
1994	477.48	1,149.60	292.37	2,487.50	524.01
1995	1,803.91	565.49	183.80	567.40	1,215.10

ที่มา: ดัดแปลงจาก Tain-Jy Chen, “Introduction,” in *Taiwanese Firms in Southeast Asia: Networking Across Borders*, ed. Tain-Jy Chen (Cheltenham: Edward Elgar, 1998), 12-13.

ตารางที่ 5
มูลค่าการค้าระหว่างอาเซียนกับไต้หวัน และอาเซียนกับจีน
ช่วง ค.ศ. 1993 – 2001

(หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐ)

ค.ศ.	การค้าระหว่าง อาเซียนกับไต้หวัน	การค้าระหว่าง อาเซียนกับจีน
1993	16,439	8,865
1994	20,213	11,062
1995	25,545	13,330
1996	26,693	16,691
1997	29,708	22,650
1998	24,520	20,414
1999	28,770	45,880
2000	38,707	61,515
2001	31,440	55,385

ที่มา: Jing Bo-Jiun, “Taiwan and Southeast Asia: Opportunities and Constraints of Continued Engagement,” *Maryland Series in Contemporary Asian Studies* 2016, no. 2, 62; Vincent Wei-cheng Wang, “The Logic of China-ASEAN FTA: Economic Statecraft of “Peaceful Ascendancy”,” in *China and Southeast Asia: Global Changes and Regional Challenges*, eds. Ho Khai Leong and Samuel C.Y. Ku (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2005), 28-29.

ตารางที่ 6
มูลค่าการลงทุนของไต้หวันและจีนในอาเซียน
ช่วง ค.ศ. 2002 – 2009

(หน่วย: พันล้านเหรียญสหรัฐ)

ค.ศ.	การลงทุนของไต้หวัน ในอาเซียน	การลงทุนของจีน ในอาเซียน
2002	406.8	-71.9
2003	573.3	186.6
2004	377.4	735.0
2005	-184.3	608.4
2006	772.8	1,045.6
2007	784.8	1,684.3
2008	1,745.1	2,109.5
2009	687.9	1,509.5

ที่มา: *ASEAN Statistical Yearbook 2010* (Jakarta: ASEAN Secretariat, 2010), 110. ตัวเลข
 ตัดลบ หมายถึง ในปีนั้นมีการเพิ่มการลงทุนต่ำกว่าการลดการลงทุน

ภาคผนวก 1

บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *ไชน่านิวส์* ตีพิมพ์ในนิตยสาร *จีนเสรีปริทัศน์*

ฉบับเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1975

***ไชน่านิวส์* – ไม่มีที่หลบภัยที่เป็นกลาง**

หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ *ไชน่านิวส์* บอกว่า ประเทศในอาเซียนไม่อาจแสวงหาสันติภาพและความมั่นคงด้วยการถือนโยบายเป็นกลาง

หนังสือพิมพ์ระบุว่า “ด้วยความพยายามเป็นกลาง ประเทศในอาเซียนกำลังเสนอเขตสันติภาพในภูมิภาคอันประกอบไปด้วยสมาชิกปัจจุบัน 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และสิงคโปร์ บวกด้วยเวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า

ทั้ง 9 ประเทศ (หรือ 10 ประเทศ หากเวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้ยังไม่รวมกัน)¹⁵⁷ จะยกเลิกฐานทัพของต่างชาติและข้อตกลงด้านความมั่นคงกับต่างชาติ โดยหวังว่าจะกำหนดผลประโยชน์และชะตากรรมของตนเอง

นี่จะเป็นทางออกที่ดีสำหรับปัญหาต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ว่าพวกคอมมิวนิสต์จะไม่ยอมให้เป็นเช่นนั้น พวกเขาจะปรบมือและเข้าแทนที่สุญญากาศที่สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรฯ ทิ้งไว้หลังถอนตัวออกไป

คำเชิญใดๆ จากอาเซียนที่จะให้เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกรุนั้นก็เหมือนเชิญเสือมาร่วมงานเลี้ยงอาครค่า สำหรับเสือ คุณคืออาหารจานหลัก

ภายใต้พวกคอมมิวนิสต์ เวียดนามกลายเป็นชาติที่มีประชากร 40 ล้านคนและมีกองทัพที่เข้มแข็งที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป้าหมายที่พวกเขาต้องการคือ กัมพูชา ลาว ไทย และดินแดนทางทิศใต้

¹⁵⁷ เวียดนามใต้ล่มสลายเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 แต่การรวมเวียดนามเหนือกับใต้เข้าด้วยกันอย่างเป็นทางการโดยใช้ชื่อประเทศใหม่ว่า “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” เกิดขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1976

อินโดนีเซียเป็นดินแดนที่มีประชากร 130 ล้านคนและมีศักยภาพสูง พวกคอมมิวนิสต์เกือบจะได้ครอบครองหมู่เกาะที่สำคัญทางยุทธศาสตร์เหล่านี้แล้วในสมัยซูการ์โน และพวกเขาก็ไม่เคยเลิกล้มความตั้งใจ หากพิมพ์เขียวของอาเซียนกลายเป็นจริงสถานะของอินโดนีเซียจะยิ่งอ่อนแอลง

แทบไม่น่าเชื่อว่า ชาวฟิลิปปินส์ซึ่งรู้วิธีการต่อรองอย่างหนักกับพวกอเมริกัน จะยอมเอาสนธิสัญญาความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกองทัพอเมริกันที่ฐานทัพอากาศ คลาร์กและอ่าวซูบิกไปแลกกับการทำให้แถลงการณ์ของอาเซียนดูเปล่งประกาย

พวกคอมมิวนิสต์ปรากฏตัวในฟิลิปปินส์เพื่อรอคอยเวลา โดยหวังว่าเมื่อสายสัมพันธ์กับสหรัฐฯ จะขาดสะบั้นลง ฟิลิปปินส์จะเผชิญกับการลุกฮือครั้งใหญ่ในประเทศ โดยมีพวกคอมมิวนิสต์จีนอยู่เบื้องหลัง

ประธานาธิบดีมาร์กอสอาจใช้ประโยชน์จากสถานการณ์ระหว่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งการยินยอมใหม่ๆ จากสหรัฐฯ และฟิลิปปินส์ก็คงได้ร่มป้องกันจากทั้งอาเซียนและสหรัฐฯ ไปสักระยะหนึ่ง แต่ประเทศอื่นๆ ที่ประกาศว่าตนเองเป็นกลางคงจะกลายเป็นลูกแกะในภูมิภาคที่มีหมาป่าคอยด้อมๆ มองๆ

ที่มา: "From the editorial page," *Free China Review*, July 1975, https://taiwantoday.tw/list_tr.php.

ภาคผนวก 2

•

โทรเลขจากสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำไทเป

ลงวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1977

รายงานเรื่องการเยือนไต้หวันของตุนกู อับดุล รัชมาน¹⁵⁸

การเยือนไต้หวันของอดีตนายกรัฐมนตรีตุนกู อับดุล รัชมาน

1. สื่อท้องถิ่นรายงานข่าวการเยือนไต้หวันของตุนกู อับดุล รัชมาน และคำพูดที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์อันแข็งขันของเขอย่างกว้างขวางและชื่นชมระหว่างการเยือน 8 วัน ตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม ถึง 1 สิงหาคม กิจกรรมเด่นในการเยือนครั้งนี้ได้แก่ การกล่าวสุนทรพจน์ ณ สมาคมรัฐศาสตร์จีนและพบนักข่าวในวันที่ 27 กรกฎาคม การมอบเงิน 1,500 เหรียญสหรัฐแก่สมาคมมุสลิมแห่งสาธารณรัฐจีน การติดต่อกันระหว่างตุนกูและภรรยา กับเพื่อนในสมาคมฟุตบอลท้องถิ่น และการแสดงความหวังของเขาที่จะเห็นการกระชับความสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมระหว่างสาธารณรัฐจีนกับมาเลเซีย
2. ในสุนทรพจน์ ณ สมาคมรัฐศาสตร์จีน ตุนกูได้เน้นย้ำความจำเป็นที่อาเซียนจะต้องขยายตัวและสร้างความเข้มแข็งด้วยการเชิญออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และศรีลังกา มาเข้าร่วม พร้อมทั้งผนึกกำลังเพื่อสร้างความมั่นคงร่วมกันของภูมิภาคและความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ เขากล่าวว่าประเทศอุตสาหกรรมในโลกตะวันตกควรมีส่วนรับผิดชอบในการปกป้องบรรดาชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้พ้นจากเงื้อมมือของพวกคอมมิวนิสต์ และพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของภูมิภาคนี้ รัชมานกล่าวว่า มาเลเซียและประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับปักกิ่งเพราะความกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ เขาแสดงความหวังที่จะเห็นการกระชับความสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรมระหว่างสาธารณรัฐจีนกับมาเลเซีย แม้ทั้งสองฝ่ายจะไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกัน ตุนกูบอกกับนักข่าวว่า การสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับสาธารณรัฐประชาชนจีนจะไม่นำไปสู่สันติภาพ

¹⁵⁸ Tunku Abdul Rahman นายกรัฐมนตรีคนแรกของมาเลเซีย ดำรงตำแหน่งช่วง ค.ศ. 1957 - 1970

ของเอเชีย และเอเชียจะมีสันติภาพได้ก็ต่อเมื่อบรรดาชาติในเอเชียตะวันออก
เฉียงใต้รอดจากการตกเป็นคอมมิวนิสต์

3. ระหว่างการเยือน รัชชามาน ได้ไปแสดงความเคารพต่ออดีตรัฐมนตรีาธิบดีเจียงไคเช็ค
ผู้ลี้ภัย และเข้าพบประธานาธิบดีเหียนเจียก้านในวันที่ 27 กรกฎาคม รวมทั้ง
พบเอกอัครราชทูตอังกฤษ¹⁵⁹ (ในงานเลี้ยงอาหารกลางวันที่สมาคมรัฐศาสตร์จีน)
บรรดาผู้นำชาวมุสลิม และบุคคลสำคัญในวงการฟุตบอล ภรรยาของรัชชามาน
(ประธานกิตติมศักดิ์ตลอดชีพของสมาคมนักฟุตบอลหญิงแห่งเอเชีย) มาถึงไทเป
ในวันที่ 30 กรกฎาคมเพื่อร่วมงานแข่งขันฟุตบอลหญิงแห่งเอเชียครั้งที่ 2 ที่จัดขึ้น
ในช่วงวันที่ 2-11 สิงหาคม โดยมีการเปิดอย่างเป็นทางการในวันที่ 2 สิงหาคม
แม้จะไม่มีรายงานข่าวจากสื่อท้องถิ่น แต่พวกเราเชื่อว่ารัชชามานเดินทางออกจาก
ไทเปในวันที่ 1 สิงหาคมตามกำหนดการ
4. ข้อมูลปลีกย่อยที่สำคัญในการเยือนครั้งนี้ก็คือ บทความในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น
ซินเจิงเป่า ตั้งข้อสังเกตว่า รัชชามานดีใจมากที่ได้พบเพื่อนเก่าอย่างหลี่ฮู่ยู่¹⁶⁰
(โค้ชฟุตบอลที่มีชื่อเสียง และปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาสมาคมฟุตบอลแห่งสาธารณรัฐ
จีน) มิตรภาพอันใกล้ชิดระหว่างหลี่ฮู่ยู่กับรัชชามานเริ่มขึ้นตั้งแต่หลี่เป็นเลขานุการ
และรัชชามานเป็นประธานสมาคมฟุตบอลแห่งเอเชียเมื่อ ค.ศ. 1958 และหลี่ผู้นี้เอง
ที่นำ ดร.หวังหลู่¹⁶¹ (ขณะนั้นเป็นเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐจีนประจำไทย และ
ปัจจุบันเป็นประธานสมาคมรัฐศาสตร์จีน) ไปพบนายกรัฐมนตรีรัชชามานที่
กรุงกัวลาลัมเปอร์ และหลังจากนั้นไม่นานสาธารณรัฐจีนกับมาเลเซียก็ได้สถาปนา
“ความสัมพันธ์ทางกงสุล”
5. ความเห็น: การเยือนของตุนกูเป็นที่พอใจของคนจำนวนมาก แต่ก็ดำเนินไป
อย่างเงียบๆ แม้ว่าอดีตเอกอัครราชทูตประจำสหรัฐฯ อย่างคีร์ โจฮารี¹⁶² จะเดิน

¹⁵⁹ เลียนวาร์ด เอส อังเกอร์ (Leonard S. Unger) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำไต้หวันคน
สุดท้ายช่วง ค.ศ. 1974 - 1979

¹⁶⁰ Li Hui-tang หรือ Lee Wai Tong

¹⁶¹ Han Lih-wu

¹⁶² โมฮาเหม็ด คีร์ โจฮารี (Mohamed Khir bin Johari)

ทางมาพร้อมกับระฮ์มานด้วย พวกเราก็ไม่อาจยืนยันว่าเขากำลังเตรียมการอย่าง
จริงจังที่จะพานักธุรกิจมาเลเซียมาเยือนในอนาคตอันใกล้ หากการเดินทางของระฮ์
มานมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้ดี
ขึ้น การรายงานข่าวอย่างกว้างขวางและชื่นชมของสื่อก็อาจนับว่าเป็นสัญญาณทาง
บวกของความสำเร็จ

(ลงนาม)

อังกอร์

ที่มา: Embassy Taipei, “Former Prime Minister Tunku Abdul Rahman’s Visit to Taiwan,”
WikiLeaks Cable: 1977TAIPEI04977_c, August 16, 1977, https://wikileaks.org/plusd/cables/1977TAIPEI04977_c.html.

ภาคผนวก 3

•

คำให้สัมภาษณ์ของเจียงปิงคุน¹⁶³

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจของไต้หวัน
เกี่ยวกับ “นโยบายมั่งได้” เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1995

การแก้ปัญหาของเรา

อะไรทำให้เกิดนโยบายการลงทุนที่มั่งได้ และอะไรคือความสำคัญอันดับต้นของนโยบายนี้

นโยบายนี้เกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไต้หวัน เศรษฐกิจของเราเมื่อ ค.ศ. 1988 เริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงด้วยเหตุการณ์สองอย่างในปีก่อนหน้า เหตุการณ์แรกคือ การยกเลิกกฎอัยการศึก และอีกเหตุการณ์หนึ่งคือ การส่งออกของเราที่ทำลายสถิติโดยพุ่งสูงถึง 60.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยเป็นการส่งออกไปสหรัฐอเมริกา 23.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ แต่ความสำเร็จในการส่งออกนี้สร้างแรงกดดันอย่างมหาศาลต่อเศรษฐกิจเนื่องจากอุปทานของเงินเพิ่มขึ้น ช่วง ค.ศ. 1987 – 1988 เงินเหรียญไต้หวันแข็งค่าขึ้นร้อยละ 30 และธนาคารกลางก็จำเป็นต้องซื้อเงิน 30 พันล้านเหรียญสหรัฐและปล่อยเงินเหรียญไต้หวันจำนวนมหาศาลให้หมุนเวียนในระบบ

ในเวลาเดียวกัน ผู้ผลิตก็เสียความเชื่อมั่นกับบรรยากาศการลงทุนในประเทศ พวกเขากลัวว่าจะเกิด “เศรษฐกิจฟองสบู่” อุปทานเงินที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดการเก็งกำไรอย่างมหาศาลจนราคาหุ้นและอสังหาริมทรัพย์สูงขึ้น สภาพแวดล้อมโดยรวมสำหรับการผลิตจึงแย่งงานทำให้ผู้ผลิตต้องหันไปมองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้ผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นหันไปลงทุนบนแผ่นดินใหญ่หลังจากที่รัฐบาลสาธารณรัฐจีนเปิดเสรีให้ไปลงทุนบนแผ่นดินใหญ่เมื่อปลาย ค.ศ. 1990

อย่างไรก็ตาม กระทรวงเศรษฐกิจมองว่าการพึ่งพาแผ่นดินใหญ่มากเกินไปเป็นเรื่องสุ่มเสี่ยง ช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาเราจึงส่งเสริมการลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียง

¹⁶³ Chiang Pin-kung

ใต้ในฐานะทางเลือกที่ดีกว่า เราเลือกอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนามเป็นเป้าหมายอันดับต้น ในช่วงที่มีการส่งเสริมนี้ สื่อต่างๆ ก็ใช้คำว่านโยบายมุ่งได้บ่อยขึ้น ซึ่งเป็น การเรียกแบบย่อของคำที่เป็นทางการว่า “แนวปฏิบัติในการสร้างความเข้มแข็งให้กับ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”¹⁶⁴ เป้าหมาย เบื้องต้น 2 ประการของนโยบายนี้ก็คือ การแก้ปัญหาให้แก่ผู้ผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้น และการกระจายนักลงทุนไม่ให้กระจุกตัวแต่บนแผ่นดินใหญ่

แต่การกระตุ้นให้นักธุรกิจไปลงทุนยังประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ เหมือนถนนที่รถสวนกันได้ เพราะประเทศเหล่านี้ก็ต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับ การลงทุนเช่นกัน เราได้เจรจาอย่างครอบคลุมกับรัฐบาลของประเทศในอาเซียน [สมาคม ประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้] เพื่อให้ได้มาซึ่งเงื่อนไขที่ได้เปรียบสำหรับนัก ลงทุนของเรา [ชาติในอาเซียนประกอบไปด้วยไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน และตั้งแต่เดือนสิงหาคมก็มีเวียดนาม] เราได้ลงนามกับประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนไปแล้วเพื่อส่งเสริมและปกป้องการลงทุน หลีกเลี่ยงการเก็บภาษีซ้ำซ้อน และทำให้กระบวนการด้านศุลกากรและภาษีคล่องตัวมากขึ้น

ในความพยายามที่จะดึงดูดลงทุนเข้าด้วยกันและเพิ่มตัวเลขการลงทุน เรากำลัง มองหาเขตอุตสาหกรรมในภูมิภาคนี้ ตัวอย่างเช่น อ่าวซูบิกในฟิลิปปินส์ที่ตั้งที่ดีมาก และเราคาดหวังว่านักลงทุนได้หวั่นจะไปที่นั่น [เมื่อปลายเดือนกรกฎาคม บริษัทได้หวั่น จำนวน 50 แห่งได้ลงนามในสัญญาเช่าเพื่อประกอบกิจการที่อ่าวซูบิก โดยคาดว่าจะมี มูลค่าการลงทุน 200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ]

เกาะบาตัมและเมืองเมดานในอินโดนีเซียก็เป็นอีกสถานที่ในอุดมคติสำหรับ เขตอุตสาหกรรม และเรากำลังช่วยผู้ผลิตเพื่อเปิดกิจการที่นั่น รัฐบาลของเราต้องการให้ นักลงทุนมั่นใจว่า ประเทศในอาเซียนนั้นปลอดภัยและมีศักยภาพที่จะทำกำไร ยังมีอีก หลายสิ่งที่ต้องทำเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่ักลงทุน และนั่นคืองานของเรา ตัวอย่างเช่น เราต้องแก้ปัญหาการไม่มีโรงเรียนจีนโพ้นทะเลเพียงพอสำหรับบุตรหลานของนักลงทุน เรากำลังศึกษาปัญหานี้โดยได้รับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการกิจการการเงินโพ้นทะเล และกระทรวงศึกษาธิการ

¹⁶⁴ Guidelines for Strengthening Economic and trade Ties with Southeast Asia

ผู้ประกอบการจากไต้หวันลงทุนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมานานหลายปี นโยบายมุ่งได้สร้างขึ้นบนประสบการณ์ที่ผ่านมาอย่างไรบ้าง

ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ผู้ผลิตจากไต้หวันกว่า 4,000 คนได้ไปลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐบาลของเรายังกระตุ้นให้ผู้ประกอบการตั้งสมาคมธุรกิจไต้หวัน ในไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม เราจัดสัมมนากับรัฐบาลของประเทศในอาเซียนและส่งคณะผู้แทนไปสำรวจแหล่งผลิตอยู่เป็นระยะๆ ทั้งหมดนี้คือวิธีการที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยที่สุดแก่ผู้ผลิตของเรา

เป้าหมายอันดับต้นๆ ของเรายังคงเป็นอินโดนีเซีย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ เราไม่เน้นมาเลเซียหรือไทยเพราะว่ามีนักลงทุนไต้หวันอยู่ที่นั่นมากแล้ว แต่ถ้ามีนักลงทุนที่ใดในอาเซียนต้องการให้เราช่วยเหลือ เราก็จะตอบสนองพวกเขา

ชาติในอาเซียนกำลังเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ ท่านมองเห็นปัญหาหรือโอกาสใหม่ๆ สำหรับนักลงทุนไต้หวันหรือไม่ ตอนนี้ประเทศใดเป็นที่น่าดึงดูดสำหรับนักลงทุนมากที่สุด

ขอยกตัวอย่างมาเลเซียที่กำลังเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เราลงทุนในมาเลเซียไปถึง 8 พันล้านเหรียญสหรัฐตั้งแต่ ค.ศ. 1980 และสร้างงานให้ผู้คนที่นี่มากมาย ตอนนี้มาเลเซียกำลังขาดแคลนแรงงานและส่งสัญญาณว่าจะยกระดับและเน้นย้ำเรื่องอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ในทางตรงกันข้าม อินโดนีเซียและเวียดนามยังต้องการงาน อัตราการว่างงานในอินโดนีเซียสูงกว่าร้อยละ 10 ซึ่งแปลว่ามีคนราว 8 ล้านคนกำลังหางานทำ ส่วนในเวียดนาม เกษตรกรรายย่อยคิดเป็นร้อยละ 80 ของประชากร ทั้งสองประเทศนี้กระตือรือร้นที่จะสร้างงานและต้อนรับอุตสาหกรรมใดๆ ก็ตามที่จะสร้างงาน

โครงสร้างพื้นฐานในประเทศเหล่านี้เพียงพอต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือไม่

โครงสร้างพื้นฐานเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงเสมอในการเข้าไปลงทุน ประเทศในอาเซียนทั้งหมดรู้เรื่องนี้เป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น เมื่อใดก็ตามที่นักลงทุนมองหาที่ตั้งที่มีศักยภาพ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งก็เป็นปัจจัยหลักที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของพวกเขา การขนส่งที่ดีช่วยดึงดูดนักลงทุน

ในฟิลิปปินส์ อ่าวซูบิกมีระบบการขนส่งที่สมบูรณ์แบบเช่นเดียวกับแถบมะนิลาและเซบู โครงสร้างพื้นฐานของเกาะบาตัมในอินโดนีเซียก็ค่อนข้างดี เกาะดังกล่าวมีท่าเรือ 3 แห่ง สนามบิน 1 แห่ง ทางหลวง 1 สาย โรงไฟฟ้า 4 แห่ง และอ่างเก็บน้ำ 6 แห่ง ในเบื้องต้นโครงสร้างพื้นฐานเช่นนี้ช่วยจัดปัญหาให้แก่ผู้ผลิตของเรา ปัจจุบันโครงสร้างพื้นฐานของเวียดนามยังแย่กว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค แต่เรากำลังช่วยพวกเขาสร้างทางหลวงเพื่อเชื่อมถนนที่มีอยู่ นักลงทุนของเรานำเรื่องโครงสร้างพื้นฐานมารวมไว้ใน การประเมินที่ตั้งและประมาณการต้นทุนอยู่เสมอ และยากที่พวกเขาจะลงทุนในสถานที่ซึ่งไม่มีโครงสร้างพื้นฐานเพียงพอ

ในบรรดาตัวอย่างที่ทำนยกมา เกาะบาตัมดูจะสร้างความกังวลในระยะหลังเนื่องจากค่าแรงที่สูงขึ้น เรื่องนี้จะกระทบต่อนักลงทุนหรือไม่

ค่าแรงที่สูงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้สวนอุตสาหกรรมกวงหัว¹⁶⁵ ของเราไม่ประสบความสำเร็จมากนัก แต่ถ้าผู้ผลิตยังคงสนใจแสวงหาโอกาส เราก็ยินดีช่วยข้อดีของที่นี่คืออยู่ใกล้สิงคโปร์ นักธุรกิจและครอบครัวสามารถอยู่ที่สิงคโปร์ และลูกๆ ของพวกเขาเข้าโรงเรียนที่นี่ได้ แม้ว่าค่าแรงที่บาตัมจะสูงกว่าที่อื่นๆ ในอินโดนีเซีย แต่ก็ยังต่ำกว่าไต้หวัน นักลงทุนบนเกาะนั้นจึงต้องชั่งน้ำหนักระหว่างข้อดีกับปัญหาก่อนตัดสินใจ

อะไรคือปัญหาที่นักลงทุนทั้งหลายประสบเหมือนกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และพวกเขาเอาชนะมันได้อย่างไร

ปัญหาใหญ่ที่สุดคือ ราคาของอสังหาริมทรัพย์ ตัวอย่างเช่น ที่ดินในเวียดนามแพงมาก ถ้าบรรดาผู้ผลิตต้องการใช้ที่ดิน พวกเขาจะต้องจ่ายเงินชดเชยที่สูงมาก ในการประชุมครั้งล่าสุดกับนายกรัฐมนตรีของเวียดนาม ผมบอกว่าถ้าต้องจ่ายเงินชดเชยสำหรับที่ดินสูงขนาดนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคตจะสะดุด เรื่องที่สองที่บั่นทอนมากก็คือ ขั้นตอนของรัฐบาลที่ซับซ้อน เรื่องที่สามคือ การศึกษาสำหรับบุตรหลานของนักลงทุนซึ่งจริงๆ แล้วเป็นปัญหาของเราเอง เรื่องที่สี่คือ การขาดผู้จัดการและช่างเทคนิคระดับกลาง

¹⁶⁵ Kwang Hwa Industrial Park

เรื่องประสิทธิภาพของรัฐบาล สถานการณ์ในเวียดนามถือว่าท้าทายที่สุด รัฐบาลมักหยุดชะงักบ่อยๆ เวลาดำเนินการด้านเอกสารและกำหนดให้บรรดาผู้ผลิตของเราดำเนินธุรกิจในรูปแบบการร่วมทุนเท่านั้น ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ ความไร้ประสิทธิภาพเป็นเรื่องที่เอาชนะได้ไม่ยาก ตัวอย่างเช่น เรามีความก้าวหน้ากับ อินโดนีเซียผ่านการเจรจาอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการศึกษาของบุตรหลาน ถ้าผู้ผลิตกระจุกตัวลงทุนในพื้นที่เดียวกันก็ง่ายต่อการตั้งโรงเรียนโพ้นทะเล นี่คือเหตุที่ทำให้เราตั้งโรงเรียนจีนในกรุงจาการ์ตาได้ [เมื่อปลายเดือนกรกฎาคม รัฐบาลอินโดนีเซียอนุมัติให้ตั้งโรงเรียนโพ้นทะเลแห่งที่สอง โดยตั้งที่สุราบายา] นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการของเรายังตกลงให้เงินอุดหนุนโรงเรียนในเวียดนาม และผู้ผลิตจากไต้หวันก็สัญญาว่าจะช่วยบริจาค เงินจึงไม่ใช่ประเด็นหลัก

การธนาคารก็เป็นอีกปัญหาหนึ่ง วิธีการที่ดีที่สุดในการได้เงินทุนเพื่อทำธุรกิจก็คือ การให้ธนาคารของไต้หวันตั้งสาขาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงการคลังได้ อนุมัติให้ธนาคารชินฟง¹⁶⁶ ตั้งสาขาในเวียดนาม ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า แห่งสาธารณรัฐจีน¹⁶⁷ ก็กำลังวางแผนตั้งสาขาในเวียดนามเช่นกัน และบางธนาคาร ก็มีสาขาอยู่แล้วในฟิลิปปินส์

เราต้องช่วยธนาคารของเราตั้งสาขาในต่างประเทศให้มากขึ้น แต่นี่ก็เป็น สถานการณ์เหมือนไก่กับไข่ หากเงินลงทุนของกิจการมีน้อยในที่ตั้งต่างประเทศ ธนาคาร ก็ไม่ยอมไปตั้งสาขา แต่ถ้าไม่มีธนาคารเพื่อช่วยผู้ผลิตของเรา นักลงทุนก็จะลังเลที่จะ ตั้งฐานการผลิต นี่จึงเป็นปัญหาว่าอะไรควรเกิดก่อน

นโยบายมุ่งได้แสดงบทบาทอะไรในการผลักดันสาธารณรัฐจีนให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของเรานั้นยอดเยี่ยมมาก และเราก็มีกำลังคนที่มีการศึกษา ทักษะ และมุมมองที่เป็นนานาชาติ นักศึกษาของเราจำนวนมากที่ไปเรียนใน

¹⁶⁶ Chinfon Commercial Bank

¹⁶⁷ Export-Import Bank of the ROC

สหรัฐอเมริกาและได้รับการฝึกฝนด้านเทคโนโลยีขั้นสูงกำลังจะกลับมา นี่คือข้อได้เปรียบที่ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ไม่มี และเรายังมีเงินทุนมากอีกด้วย

นอกจากนี้ที่สำคัญมากก็คือ เรามีสายเลือดใกล้ชิดกับชาวจีนแผ่นดินใหญ่ และชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นักธุรกิจที่ทรงอิทธิพลจำนวนมากในเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเป็นคนจีน ไต้หวันเป็นฐานที่ดีในการที่จะพยายามสร้างตลาดเฉพาะกลุ่ม¹⁶⁸ ในจีนแผ่นดินใหญ่และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายมุ่งได้ทำให้นักลงทุนมั่นใจว่าพวกเขามีโอกาสพัฒนาในตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสามารถใช้เวลาได้เปรียบจากฐานปฏิบัติการที่สร้างขึ้นแล้วในไต้หวัน

ที่มา: “Solving Problems is Our Job,” *Free China Review*, September, 1995, https://taiwantoday.tw/list_tr.php.

¹⁶⁸ niche market

ภาคผนวก 4

•

โทรเลขจากสถาบันอเมริกันประจำไต้หวัน

ลงวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 2005

รายงานเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของไต้หวันต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นโยบายต่างประเทศของไต้หวัน

ทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้วางตัวออกห่าง

1. สรุป: ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นแย่ลง เนื่องจากนโยบายต่างประเทศของไต้หวันทำให้รัฐบาลของบางประเทศวางตัวออกห่างและเปิดช่องให้ปักกิ่งมีอำนาจมากขึ้น กระทรวงการต่างประเทศของไต้หวันกำลังพยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดทางเศรษฐกิจและการเมืองกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย “นโยบายมุ่งใต้” แต่ก็กำลังสูญเสียอิทธิพลให้แก่นโยบายเศรษฐกิจเชิงรุกและความสัมพันธ์ทางการค้าที่เพิ่มขึ้นของปักกิ่งกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บรรดานักการทูตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประจำไทเปบอกกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า รัฐบาลของพวกเขาแหวะระวังไต้หวันมากขึ้นเพราะรัฐบาลของจีนสูญเสียในนโยบายต่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง พวกเขาสังเกตเห็นว่า การที่ประธานาธิบดีจีนกระตือรือร้นในการป่าวประกาศความสำเร็จด้านนโยบายต่างประเทศและความสัมพันธ์กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อผลประโยชน์ของผู้ชมภายในประเทศได้สร้างความโกรธเคืองแก่ปักกิ่ง รัฐบาลของหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ – รวมถึงผู้สนับสนุนที่ยาวนานอย่างสิงคโปร์ – จึงมองว่าความสัมพันธ์กับไต้หวันเป็นภาระ และได้วางตัวออกห่างจากไทเปแล้วหันไปหาสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้ การที่ไต้หวันไม่สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมต่อภูมิภาคนี้ได้เปิดทางให้ปักกิ่งขยายอิทธิพลจนแทบไม่ถูกท้าทาย และทำให้ไต้หวันเสียโอกาสที่จะมีที่ยืนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จบการสรุป

นโยบาย “มุ่งได้” ของไต้หวัน

2. หลักสำคัญของนโยบายต่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ “นโยบายมุ่งได้” ของไทเป ซึ่งมุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นเพื่อไม่ให้ภูมิภาคนี้อิงเข้าหาปักกิ่งในทางเศรษฐกิจ แอนดรู ลี¹⁶⁹ หัวหน้าฝ่ายกิจการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกระทรวงการต่างประเทศบอกกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า กระทรวงการต่างประเทศเชื่อว่าวิธีการที่ดีที่สุดในการปรับปรุงความสัมพันธ์กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ การมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ดี ลียืนยันว่ายุทธศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศคือการค่อยๆ สร้างความสัมพันธ์ทางการค้า และใช้เศรษฐกิจเป็นตัวเร่งให้มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น ซึ่งอาจรวมถึงความสัมพันธ์ทางการเมือง เขาอธิบายว่าเวียดนามคือจุดเน้นของ “นโยบายมุ่งได้” เพราะฮานอยแสดงความยืดหยุ่นต่อไต้หวัน และไต้หวันก็เป็นหนึ่งในนักลงทุนต่างชาติอันดับต้นๆ ของฮานอยเพราะเชื่อในศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนาม
3. สืบต่อกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า กระทรวงการต่างประเทศจะเดินหน้านโยบาย “มุ่งได้” ต่อไปและขยายให้ครอบคลุมชาติอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เขากล่าวว่ายุทธศาสตร์ต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกระทรวงการต่างประเทศนั้นยืดหยุ่นและออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละประเทศในภูมิภาค โดยกระทรวงการต่างประเทศจะประเมินประสิทธิภาพของนโยบายทุกๆ 2 ปี ตัวอย่างเช่น สืบต่อกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า กระทรวงการต่างประเทศจำเป็นต้องทุ่มทรัพยากรให้มากขึ้นกับมาเลเซีย เพราะกัวลาลัมเปอร์ลังเลที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับไทเป อย่างไรก็ตาม ลีบอกว่าบรรดาผู้บังคับบัญชายังไม่อนุมัติให้เขาเข้าหามาเลเซีย และกระทรวงการต่างประเทศก็ไม่มีแผนจะทุ่มทรัพยากรให้แก่กัวลาลัมเปอร์ ลีเชื่อว่าไทเปมีหลายสิ่งที่มีอบให้มาเลเซียได้ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีขั้นสูง แต่ลีก็แสดงออกในทางส่วนตัวว่าหงุดหงิดใจที่ไทเปไม่มีจุดเน้นไปที่บางประเทศในภูมิภาค และยุทธศาสตร์ในการต้านทานปักกิ่งก็ล้มเหลว

¹⁶⁹ Andrew Lee หรือ หลี่เสียนจาง หัวหน้าฝ่ายและผู้ช่วยอธิบดีกรมกิจการเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกช่วง ค.ศ. 2004-2009

ความสำเร็จอันน้อยนิดในการต้านทานปักกิ่ง

4. ที่ผ่านมามีไทเปประสบความสำเร็จน้อยมากกับนโยบาย “มั่งได้” ที่หวังจะต่อสู้กับอิทธิพลทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ขยายตัวขึ้นของปักกิ่งต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เลอฮงเหิงยีน¹⁷⁰ รองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของเวียดนามประจำไทเปบอกกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสาธารณรัฐประชาชนจีนสำคัญกว่าไต้หวันมาก และฮานอยไม่ต้องการให้ความสัมพันธ์นี้เสียหาย แม้ว่าเลอจะไม่ได้มองข้ามการลงทุนของไต้หวันในเวียดนาม แต่เขาก็บอกว่าฮานอยมีความสัมพันธ์ที่ดีมากกับปักกิ่ง และการกระทำใดๆ ของไต้หวันก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์นี้ได้ เมื่อถูกถามเกี่ยวกับอนาคตของความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับไต้หวัน เลอยอมรับว่าเป็นเรื่องยากที่จะทำนายเพราะฮานอยเชื่อว่าปักกิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาในอนาคตของเวียดนาม คำกล่าวอันหนักแน่นของเลอเกี่ยวกับความสำคัญของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อเวียดนามนั้นตรงข้ามอย่างสิ้นเชิงกับคำยืนยันของสี่แห่งกระทรวงการต่างประเทศที่ว่า เวียดนามคือฐานของของนโยบาย “มั่งได้” ของไทเปและเป็นเรื่องราวแห่งความสำเร็จของไต้หวัน
5. เบญจมาศ ตันเวทยานนท์ รองผู้อำนวยการสำนักงานการค้าและเศรษฐกิจไทยบอกกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า ปักกิ่งมีอิทธิพลมากเหนือบุคคลในรัฐบาลและผู้นำภาคธุรกิจของไทย และนโยบายของกรุงเทพฯ ก็ไม่เน้นไปที่ไทเป ตันเวทยานนท์บอกด้วยว่ากรุงเทพฯ ทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับปักกิ่งและหวังว่าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะเติบโตไปเรื่อยๆ สี่แห่งกระทรวงการต่างประเทศพูดเหมือนกับตันเวทยานนท์โดยอธิบายว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทเปกับกรุงเทพฯ มิได้ใกล้ชิดกันมากนัก เนื่องจากเศรษฐกิจไทยค่อนข้างพัฒนาแล้วและได้ประโยชน์ไม่มากนักจากเศรษฐกิจของไต้หวัน สี่ตั้งข้อสังเกตด้วยว่านายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ของไทยมีความสัมพันธ์ส่วนตัวใกล้ชิดกับสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่านผลประโยชน์ทางธุรกิจอันมหาศาลของเขา และนายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยซึ่งหมายปองตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติก็ต้องการให้สาธารณรัฐประชาชนจีนสนับสนุนเขาในเรื่องนี้

¹⁷⁰ Le Hong Nguyen

6. มาเลเซียโดยรวมแล้วหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์กับไต้หวันและมุ่งไปที่ปักกิ่ง สิ่งที่แตกต่างกันไปจากชาติอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ กัวลาลัมเปอร์ไม่มีสำนักงานการค้าแบบเต็มเวลาที่ไทเป เมื่อสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันติดต่อขอเข้าพบสำนักงานการค้าของมาเลเซียประจำไทเปตอบว่าจะไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานเป็นเวลาเกือบ 2 เดือน โดยมีแต่เจ้าหน้าที่แบบไม่เต็มเวลาเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับบรรดาประเทศด้อยพัฒนาขนาดเล็กก็พบกับความเจ็บปวดเนื่องจากปักกิ่งเช่นกัน ลิแห่งกระทรวงการต่างประเทศบอกกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า การค้ากับกัมพูชากำลังลดลงเนื่องจากบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมกับการลงทุน และพนมเปญก็มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสาธารณรัฐประชาชนจีน

การได้รับบาดเจ็บจากนโยบายต่างประเทศของจีนเช่นกัน

7. ความปรารถนาของไทเปที่จะเห็นความสัมพันธ์กับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดีขึ้นต้องพบกับอุปสรรคจากรัฐบาลของจีนที่มักป่าวประกาศนโยบายต่างประเทศของไทเปเพื่อผลทางการเมืองในประเทศระยะสั้น ต้นเวทยานนท์ของไทยบอกกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า ที่ผ่านมารุงเทพฯ มีปัญหาอย่างมากกับไทเปที่พยายามป่าวประกาศเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับไต้หวัน ต้นเวทยานนท์อธิบายว่าไทยใกล้ชิดกับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากและไม่ต้องการให้ปักกิ่งขุ่นเคือง เธอบอกด้วยว่าไทเปพยายามอยู่เสมอที่จะให้บุคคลระดับสูงเยือนไทย และถ้าไทยยอมต้อนรับไทเปก็จะจัดงานแถลงข่าวอย่างใหญ่โตในวันรุ่งขึ้นเพื่อประกาศข่าวการเยือนซึ่งจะเป็นอันตรายต่อความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพฯ กับปักกิ่ง ต้นเวทยานนท์โอุดครวญว่ารัฐบาลของจีนไม่ยอมให้ความสัมพันธ์เป็นไปอย่างเจียจาง และกรุงเทพฯ ก็ไม่อาจเชื่อใจไทเปได้เพราะไทเปสัญญาจะปิดปากเงียบ แต่แล้วก็กระพือสถานการณ์ให้ร้อนแรงด้วยการจัดแถลงข่าว
8. ยุทธศาสตร์และกลวิธีด้านการต่างประเทศของรัฐบาลจีนส่งผลร้ายแรงที่สุดต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทเปกับสิงคโปร์ซึ่งสนับสนุนไต้หวันมายาวนานและแข่งขันที่สุด ทั้งลิแห่งกระทรวงการต่างประเทศและผู้แทนของสิงคโปร์ประจำไทเปอย่างเคอร์ซินเจ้อ¹⁷¹ ต่างบอกกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า สิงคโปร์คือหนึ่งใน

¹⁷¹ Ker Sin Tze หรือ เคอซินจื้อ

พันธมิตรที่ใกล้ชิดที่สุดของไต้หวัน อย่างไรก็ตาม นับจากประธานาธิบดีเฉินซันสู่ อำนาจเมื่อ ค.ศ. 2000 ความสัมพันธ์ก็แย่ลงเพราะสิงคโปร์วางตัวออกห่างแล้วหัน ไปปรับปรุงความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เคอร์บอกกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและประชาชนสิงคโปร์แทบไม่เห็นอกเห็นใจ ไต้หวัน และรัฐบาลของเฉินก็สร้างความเสียหายให้แก่รัฐบาลสิงคโปร์หลายต่อหลาย ครั้ง เขายกตัวอย่างให้เห็นชัดเจนในกรณีที่ดินเยื่อนสิงคโปร์เมื่อ ค.ศ. 2002 ซึ่งควร เป็นไปแบบเสียบๆ แต่เฉินกลับป่าวประกาศการเยื่อนและอวดว่าเป็นชัยชนะ ทางทหารพูด ซึ่งทำให้เกิดช่วงเวลาที่เราเรียกว่าความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐ ประชาชนจีนกับสิงคโปร์ เคอร์อธิบายให้สถาบันอเมริกันประจำไต้หวันฟังว่า การ ที่พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าหันหน้าหนีเรื่องเอกราชและต่อต้านกรอบจีนเดียวทำให้ สถานการณ์เลวร้ายลง เพราะสิงคโปร์และประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคต่างต้องการเห็น ความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบที่มีเสถียรภาพ

9. การที่นายกรัฐมนตรีลีเซียนลุง¹⁷² แห่งสิงคโปร์เยื่อนไต้หวันเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2004 ก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสิงคโปร์กับไต้หวันเสียหายเช่นกัน รวมทั้ง ทำให้สิงคโปร์ผิดหวังกับนโยบายข้ามช่องแคบของไต้หวัน เจ้าหน้าที่ของสิงคโปร์ใน ไต้หวันระบุว่า สิงคโปร์ประสบปัญหาอย่างมากในการจัดการเยื่อนเมื่อครั้งที่เสี่ยง เป็นรองนายกรัฐมนตรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการเยื่อนครั้งนี้จะเพิ่มพลังให้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างสิงคโปร์กับไต้หวัน แต่แล้วกลับพบว่าประธานาธิบดีเฉินและ พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้ามุ่งไปที่กลวิธีในการจัดการกับสาธารณรัฐประชาชนจีน และรีบเผยแพร่รายละเอียดการประชุมให้สื่อมวลชนทราบ สักกลับมาถึงสิงคโปร์ พร้อมกับความไม่ประทับใจและพบกับแรงกดดันอย่างมหาศาลจากปักกิ่ง ความ หงุดหงิดของสิงคโปร์จากการเยื่อนครั้งนี้และแรงกดดันที่ตามมาจากปักกิ่งต่อ สิงคโปร์ทำให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างมาร์ค เฉิน¹⁷³ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การต่างประเทศของสิงคโปร์ กับจอร์จ โยว¹⁷⁴ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ ต่างประเทศของสิงคโปร์เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2004

¹⁷² Lee Hsien-loong หรือ หลี่เซียนหลง

¹⁷³ Mark Chen หรือ เฉินถั่งซาน

¹⁷⁴ George Yeo หรือ หยางทรงเหวิน

10. ดร.อีริก เทโอ¹⁷⁵ จากสถาบันการระหว่างประเทศของสิงคโปร์¹⁷⁶ เน้นให้เห็นการทะเลาะกันครั้งนี่ว่า มาร์ค เฉิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไต้หวัน ต่อว่าสิงคโปร์อย่างหยาบคายในที่สาธารณะจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ดังลงอย่างฉับพลัน คำพูดของเฉินเป็นการตอบโต้จอร์จ โหยว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสิงคโปร์ซึ่งเรียกร้องบนเวทีสหประชาชาติให้ประธานาธิบดีเฉินดำเนินนโยบายข้ามช่องแคบบนทางสายกลาง เทโอถือว่าการตอบโต้ของรัฐมนตรีต่างประเทศเฉินเป็นความอัปยศ และถือว่าการพูดเช่นนี้สร้างความเสียหายอย่างถาวรต่อความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับสิงคโปร์ เขาอธิบายลักษณะของเหตุการณ์ดังกล่าวว่าเป็นตัวอย่างที่ตีของความไม่เป็นจริงในนโยบายต่างประเทศของเฉินต่อสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) แม้กระทั่งที่แห่งกระทรวงการต่างประเทศก็ยอมรับกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า สิงคโปร์แสดงความต้องการที่จะให้ความสัมพันธ์กับไต้หวันเป็นไปอย่างระมัดระวังและเจียมมากขึ้น และในทางส่วนตัวเขายอมรับกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่าสิงคโปร์ทั้งชาญฉลาดและเก่งในภาคปฏิบัติ เขาสรุปว่าสิงคโปร์หลักแหลมและมุ่งหาสิ่งที่ดีที่สุดต่อผลประโยชน์แห่งชาติในระยะยาว (ความเห็น: เห็นได้ชัดว่าลืมนึกเรื่องนี้เพื่อบอกเป็นนัยว่าไต้หวันไม่หลักแหลมเช่นนั้น จบความเห็น)

โอกาสที่หายไปของไต้หวัน

11. บรรดานักการทูตและผู้เชี่ยวชาญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเมินว่า โดยรวมแล้วนโยบายต่างประเทศของไต้หวันต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเข้าทางผลประโยชน์ของปักกิ่งและทำให้ไต้หวันเสียโอกาสมาก เอลเนอร์ คัง¹⁷⁷ ผู้ช่วยผู้แทนการค้าอาวุโสของสิงคโปร์บอกกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า นโยบายต่างประเทศของไต้หวันต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน และทำให้ปักกิ่งดึงอาเซียนเข้าไปอยู่ในเขตอิทธิพลของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ นอกจากนี้ คังบอกว่านโยบายต่างประเทศที่โง่เขลาของ

¹⁷⁵ Eric Teo Chu Cheow

¹⁷⁶ Singapore Institute of International Affairs (SIIA)

¹⁷⁷ Elenore Kang

ไทเปในภูมิภาคทำให้ไต้หวันเสียโอกาสที่จะต่อสู้กับฤทธิ์เดชของจีนที่เพิ่มขึ้น เธอ ยกตัวอย่างความล้มเหลวของไต้หวันที่จะคว้าโอกาสทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับ สิงคโปร์ คังระบุว่าสิงคโปร์เสนอแนวคิดเรื่องข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 2000 แต่เจ้าหน้าที่ของไต้หวันไม่ได้พยายามอย่างจริงจังที่จะบรรลุข้อตกลง เรอบอกว่าเมื่อบรรดาชาติในอาเซียนบรรลุกรอบข้อตกลงการค้าเสรีกันแล้วและ ไม่มีไต้หวันเป็นสมาชิก โอกาสที่ไทเปจะทำข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับสิงคโปร์และ กับชาติอาเซียนอื่นๆ ก็หายไปด้วย

12. ดร.เทโอ จากสถาบันการระหว่างประเทศของสิงคโปร์เห็นด้วยกับคัง โดยมองว่า รัฐบาลของจีนไม่มียุทธศาสตร์ต่ออาเซียนและมีแต่ทำให้สถานะของไทเปในภูมิภาค นี้แย่ลง ทั้งเทโอและเคอร์ของสิงคโปร์มองว่าเขตการค้าเสรีอาเซียนคือแกนกลาง ของยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจในอนาคตของภูมิภาคนี้ เทโอบอกว่าไต้หวันจัดการ ความสัมพันธ์กับอาเซียนอย่างผิดพลาดและสูญเสียโอกาสทองที่จะแสดงบทบาท ในอาเซียนและยกสถานะทางการทูต ในทางกลับกัน เทโอบอกกับสถาบันอเมริกัน ประจำไต้หวันว่า สาธารณรัฐประชาชนจีนควรมอบ “เหรียญทอง” แก่รัฐบาลของ จีนเนื่องจากมีนโยบายที่ทำให้ชาติในอาเซียนระมัดระวังไต้หวันและผลักดันให้ประเทศ เหล่านี้เข้าสู่วงโคจรของจีน เทโอบอกว่าช่องทางสำหรับเขตการค้าเสรีและการ ปรับปรุงความสัมพันธ์กับอาเซียนในปัจจุบันถือว่า “สิ้นหวัง” แล้วสำหรับไต้หวัน เขายืนยันกับสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ในกระทรวงการ ต่างประเทศของไทยต่างคุ้นเคยและอับอายกับยุทธวิธีของรัฐบาลจีน

ความเห็น: อนาคตที่มีมืดมัว

13. ความเสียหายที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุดในภูมิภาคระหว่างไทเปกับ สิงคโปร์ควรเป็นสัญญาณปลุกให้รัฐบาลจีนตื่น ชาติต่างๆ ในอาเซียนมองรัฐบาล จีนเป็นภาระ และระวั่งที่จะมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับไต้หวันเพื่อรักษาความ สัมพันธ์อันดีกับปักกิ่งเอาไว้ ยุทธวิธีของประธานาธิบดีจีนและพรรคประชาธิปไตย ก้าวหน้าที่ใช้นโยบายต่างประเทศเพื่อผลทางการเมืองภายในประเทศทำให้รัฐบาล ส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้วางตัวออกห่าง และแทบไม่เหลือทางเลือกอื่น นอกเสียจากหันไปหาปักกิ่งจนสร้างผลเสียแก่ไต้หวัน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็น

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงว่าได้หันขาดยุทธศาสตร์ด้านนโยบายต่างประเทศที่มีประสิทธิผลในการต้านทานความพยายามของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่จะโดดเดี่ยวไต้หวัน トラบดีที่นโยบายต่างประเทศของไทยต่อชาติในอาเซียนยังคงเป็นที่เปิดเผย โฉ่งฉ่าง และขับเคลื่อนด้วยการเมืองภายใน สถานะของไทยในภูมิภาคนี้ก็จะยิ่งอ่อนแอและไม่มีใครสนใจมากขึ้นเรื่อยๆ

(ลงนาม)

พาล¹⁷⁸

ที่มา: American Institute Taiwan, “Taiwan’s Foreign Policy Alienating Southeast Asia,” WikiLeaks Cable: 05TAIPEI2477_a, June 6, 2005, https://wikileaks.org/plusd/cables/05TAIPEI2477_a.html.

¹⁷⁸ ดักลาส เอช พาล (Douglas H. Paal) ผู้อำนวยการสถาบันอเมริกันประจำไต้หวันช่วง ค.ศ. 2002 - 2006

บรรณานุกรม

.

ภาษาจีน

จดหมายเหตุของสำนักประวัติศาสตร์ชาติ (Academia Historica) ไต้หวัน
(สืบค้นจาก <https://ahonline.drn.gov.tw/index.php?act=Archive>)

President Chiang Ching-kuo's Cultural Relics. Collection no. 005-030206-00069-014. Academia Historica, Taipei.

President Lee Teng-hui's Cultural Relics. Collection no. 007-030207-00007-031. Academia Historica, Taipei.

President Yen Chia-kan's Cultural Relics, collection no. 006-030204-00026-006, Academia Historica, Taipei.

President Yen Chia-kan's Cultural Relics, collection no. 006-030204-00039-010, Academia Historica, Taipei.

President Yen Chia-kan's Cultural Relics, collection no. 006-030205-00063-009, Academia Historica, Taipei.

คำบอกเล่าของบุคคลระดับสูงของไต้หวัน

ซ่งฉว่อวี (ผู้เล่า) และฟางผิงผิง (ผู้เรียบเรียง). *เจียงจิงกั๋วมีชีชูเป้าเก้ว* (รายงานจากเลขานุการของเจียงจิงกั๋ว). ไถเป่ย์: ซางโจวซูป่าน, 2018.

หนังสือ

หลินเสี่ยวถิง. *เจียงจิงกั๋วเตอะไถวันสื่อได้: จงหัวหมินกั๋วอีไห่ลิ่งจ้านเซี่ยเตอะไถวัน* (ยุคไต้หวันของเจียงจิงกั๋ว: สาธารณรัฐจีนกับไต้หวันในสงครามเย็น). ซินไถเป่ย์: หยวนจู่เหวินฮว่า, 2021.

ภาษาไทย

หนังสือและบทความ

กาญจนะ ประกาศวุฒิสาร, พันเอก (พิเศษ). *ทหารจีนคณะชาติก็กมิดังตักค่างทางภาคเหนือประเทศไทย*. เชียงใหม่: สยามรัตน์พรินตัง, 2546.

เขียน อีระวิทย์. *นโยบายต่างประเทศจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. “ได้หวนกับช่วงปีเริ่มต้นของอาเซียน (ค.ศ. 1967-1978).” ใน พลเอกหญิง ศ.เกียรติคุณ ดร.สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี (บรรณาธิการ), 54 ปี การก่อตั้ง “อาเซียน” และปฏิริยาจากโลกมหาอำนาจและเพื่อนบ้าน: มุมมองจากเอกสารทอดจดหมายเหตุต่างประเทศและนักวิชาการอาวุโส (น. 142-166). ม.ป.ท.: โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2564.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. *ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยากในช่วงต้นของความสัมพันธ์ทางการทูต (ค.ศ. 1975-1978)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2563.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล. *ได้หวนในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.

ภาษาอังกฤษ

เอกสารของไต้หวันและพรรคกั๋วหมินตัง

Peace in the South China Sea, National Territory Secure Forever: Position Paper on ROC South China Sea Policy. Taipei: Ministry of Foreign Affairs, 2016.

President Chiang Kai-shek's Selected Speeches and Messages in 1969. Taipei: Government Information Office, 1970.

Shieh, Milton J. T. *The Kuomintang: Selected Historical Documents, 1894-1969*. Jamaica, NY: St. John's University Press, 1970.

"Thai government requests Vice Speaker P. K. Chiang of the Legislative Yuan to postpone scheduled visit to Thailand." January 22, 2003. Ministry of Foreign Affairs website. https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1329&s=32338.

"The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of China (Taiwan) states the following position related to ROC sovereignty over the South China Sea Islands." July 14, 2020, Ministry of Foreign Affairs website. https://en.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=1328&s=93674.

สุนทรพจน์ คำให้สัมภาษณ์ ชีวประวัติที่ได้รับความเห็นชอบ และบันทึกความทรงจำของบุคคลระดับสูงของไต้หวัน

"Interview of Taiwan President Lee Teng-hui with *Deutsche Welle radio*." July 9, 1999. New Taiwan, Ilha Formosa website. <https://www.taiwandc.org/nws-9926.htm>.

Lee Teng-hui. *The Road to Democracy: Taiwan's Pursuit of Identity*. Tokyo: PHP Institute, 1999.

Lien Chan. *Heading for the 21st Century*. Taipei: Government Information Office, 1994.

Mica, Daniel A. and J. Terry Emerson (eds.). *Opportunity and Challenge: A Collection of statements, interviews and personal profiles of Dr. Fredrick F. Chien*. Tempe, AZ: Arizona Historical Foundation, Hayden Library, and Arizona state University, 1995.

Shen, James C. H. *The U.S. & Free China: How the U.S. Sold Out its Ally*. Washington, D.C.: Acropolis Books, 1983.

Sun, Patrick Pichi. *Recollections of a Floating Life*. N.p.: n.p., 1972.

Van deMeerssche, P. *A Life to Treasure: The Authorized Biography of Han Lih-wu*. London: Sherwood Press, 1987.

วารสาร จีนเสรีปริทัศน์ (Free China Review) เริ่มพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1951 ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น ไทเปปริทัศน์ (Taipei Review) และ ไต้หวันปริทัศน์ (Taiwan Review) เมื่อ ค.ศ. 2000 และ 2003 ตามลำดับ

(สืบค้นจาก https://www.taiwantoday.tw/list_tr.php)

“Always in My Heart.” *Free China Review*, August 1995.

“Building on Success.” *Taiwan Review*, January 2014.

“China’s Position in the Free World.” *Free China Review*, June 1958.

“Commentary: Visit to Indonesia.” *Free China Review*, January 1982.

“Document - Premier Chiang Ching-kuo’s oral administrative report to the first meeting of the 52nd session of the Legislative Yuan.” *Free China Review*, October 1973.

“Documents: Premier Sun Yun-suan’s oral report on administration to the first meeting of the 66th session of the Legislative Yuan,” *Free China Review*, November 1980.

“Economic milestones.” *Free China Review*, June 1968.

“Editorial Paragraphs: It’s Time for a NEATO/German Rearmament/We Want No Stalemate.” *Free China Review*, February 1955.

“Events from day to day.” *Free China Review*, February 1979.

“Friends from ASEAN.” *Free China Review*, February 1978.

“From the editorial page.” *Free China Review*, January 1969.

“From the editorial page.” *Free China Review*, January 1976.

“From the Editorial Page.” *Free China Review*, July 1965.

“From the editorial page.” *Free China Review*, July 1975.

“From the Editorial Page.” *Free China Review*, June 1965.

“From the editorial page.” *Free China Review*, June 1970.

“From the editorial page.” *Free China Review*, June 1972.

“From the editorial page.” *Free China Review*, May 1977.

“Indonesia: Balancing Act.” *Free China Review*, September 1995.

“Investing in the Neighborhood.” *Free China Review*, February 1993.

“Philippines: Back in Business.” *Free China Review*, September 1995.

“President Diem Visits Free China.” *Free China Review*, February 1960.

“Relations The Taichi Way.” *Free China Review*, May 1989.

“SEATO or ATO.” *Free China Review*, January 1958.

“Solving Problems is Our Job.” *Free China Review*, September 1995.

“Strategy for Shared Prosperity.” *Taiwan Review*, September 2016.

“Trade Secrets on Display.” *Taiwan Review*, October 2005.

“Viable Approach to diplomacy.” *Taiwan Review*, April 2016.

หนังสือพิมพ์ ไทเปไทมส์ (Taipei Times)

Chiu Yu-Tzu. “Chen travels to the disputed Pratas Islands.” *Taipei Times*, July 29, 2005, 3. <http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2005/07/29/2003265485>.

Hsiao, Sherry. “Exhibition explores Taiwan’s role in the ‘Global South’.” *Taipei Times*, July 28, 2020, 2. <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2020/07/28/2003740686>.

Hsu, Stacy. “Government rejects South China Sea ruling.” *Taipei Times*, July 13, 2016, 1. <http://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2016/07/13/2003650919>.

Ko Shu-ling. “Chen Shui-bian defends his visit to Taiping Island.” *Taipei Times*, February 4, 2008, 3. <http://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2008/02/04/2003400181>.

“Taiwan gets green light to open trade center in Cambodia.” *Taipei Times*, July 17, 2014, 3. <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2014/07/17/2003595311>.

Tzou Jing-wen. “Lu’s trip a stab in Jiang Zemin’s back.” *Taipei Times*, August 20, 2002. <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2002/08/20/0000164885>.

เว็บไซต์ข่าว Taiwan Today

(สืบค้นจาก <https://www.taiwantoday.tw/index.php>)

“Foreign Ministry seeks to enhance ASEAN relations.” September 19, 2008.

“Ma proposes South China Sea Peace Initiative.” May 26, 2015.

“Ma pushes for closer ASEAN ties.” December 17, 2009.

“MAC calls for Taiwan’s inclusion in regional forum.” August 27, 2010.

“MOFA corrects Cambodia on Taiwan’s status.” August 12, 2010.

“President Tsai eyes expanded Indo-Pacific role for Taiwan.” October 1, 2018.

“ROC needs better ties with regional alliance.” October 23, 2008.

เว็บไซต์ข่าว Taiwan News

“Bloody protest erupts as Chinese minister visits Kaohsiung.” June 27, 2014. Taiwan News website. <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/2514790>.

DeAeth, Duncan. “Vietnam protests Taiwan military drills on Taiping Island in S. China Sea.” August 24, 2018. Taiwan News website. <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3513913>.

“Taiwan not part of China as claimed by Myanmar, Beijing: MOFA.” January 19, 2020. Taiwan News website. <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/3860575>.

“Taiwan protests Vietnam law that claims South China Sea islands.” January 3, 2013. Taiwan News website. <https://www.taiwannews.com.tw/en/news/2112474>.

วิกิลีกส์ (WikiLeaks)

American Institute Taiwan. “Taiwan’s Foreign Policy Alienating Southeast Asia.” WikiLeaks Cable: 05TAIPEI2477_a, June 6, 2005, https://wikileaks.org/plusd/cables/05TAIPEI2477_a.html.

Embassy Taipei. “Former Prime Minister Tunku Abdul Rahman’s Visit to Taiwan.” WikiLeaks Cable: 1977TAIPEI04977_c, August 16, 1977. https://wikileaks.org/plusd/cables/1977TAIPEI04977_c.html.

เอกสารของอาเซียน

ASEAN Statistical Yearbook 2010. Jakarta: ASEAN Secretariat, 2010.

“2008 Joint Communiqué of the 41st ASEAN Ministerial Meeting (July 21, 2008).” In National University of Singapore’s Center of Law website. https://cil.nus.edu.sg/databasecil/2008-joint-communique-of-the-41st-asean-ministerial-meeting/.

“Declaration of ASEAN Concord (1976).” In *Understanding ASEAN*, edited by Alison Broinowski, 278-282. Hong Kong: Macmillan, 1982.

“Joint Statement of the Meeting of Heads of State/Government of the Member States of ASEAN and the President of the People’s Republic of China Kuala Lumpur, Malaysia, 16 December 1997.” ASEAN website. https://asean.org/?static_post=joint-statement-of-the-meeting-of-heads-of-stategovernment-of-the-member-states-of-asean-and-the-president-of-the-people-s-republic-of-china-kuala-lumpur-malaysia-16-december-1997&fbclid=IwAR1nPE74ALqumcPc5pOqv_GyvoEowS3ZhGl0pnjwA36ui0u-980iq8UX8vl.

“Kuala Lumpur Declaration (ZOPFAN Declaration, 1971).” In *Understanding ASEAN*, edited by Alison Broinowski, 294-296. Hong Kong: Macmillan, 1982.

“The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration, 1967).” In *Understanding ASEAN*, edited by Alison Broinowski, 270-272. Hong Kong: Macmillan, 1982.

หนังสือ บทความ และวิทยานิพนธ์

Chen, Hao. “Resisting Bandung? Taiwan’s Struggle for ‘Representational Legitimacy’ in the Rise of the Asian Peoples’ Anti-Communist League, 1954-57.” *The International History Review* 43, no. 2 (2021): 1-20.

Chen Hurng-yu. “Taiwan’s Economic Relations with Southeast Asia.” In *Taiwan in the Asia-Pacific in the 1990s*, edited by Gary Klintworth, 121-133. St. Leonards, NSW: Allen & Unwin, 1994.

Chen Jie. “Taiwan’s Diplomacy in Southeast Asia: Still Going-South?.” In *China and Southeast Asia: Global Changes and Regional Challenges*, edited by Ho Khai Leong and Samuel C.Y. Ku, 231-258. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2005.

Chen Jie. *Foreign Policy of the New Taiwan: Pragmatic Diplomacy in Southeast Asia*. Cheltenham: Edward Elgar, 2002.

Chen, Mu-Min. “Taiwan and the South China Sea.” In *Routledge Handbook of Contemporary Taiwan*, edited by Gunter Schubert, 499-512. Oxon: Routledge, 2016.

Chen, Tain-Jy. “Introduction.” In *Taiwanese Firms in Southeast Asia: Networking Across Borders*, edited by Tain-Jy Chen, 1-22. Cheltenham: Edward Elgar, 1998.

Cole, J. Micheal. *Cross-Strait Relations Since 2016: The End of the Illusion*. Oxon: Routledge, 2020.

- Desker, Barry. "The 1976 Bali Summit: ASEAN Shifts Gears." In *50 Years of ASEAN and Singapore*, edited by Tommy Koh, Sharon Li-Lian Seah, and Li Lin Chang, 21-34. Singapore: World Scientific, 2017.
- Garver, John W. *The Sino-American Alliance: Nationalist China and American Cold War Strategy in Asia*. Armonk, NY: M. E. Sharpe, 1997.
- Gurtov, Melvin. "Taiwan in 1966: Political Rigidity, Economic Growth." *Asian Survey* 7, no. 1 (January 1967): 40-45.
- Hsieh Chiao Chiao. "Strategy for Survival: A Study of the Post-1949 Foreign Policy and External Relations of the Republic of China." PhD diss, University of Warwick, 1983.
- Irvine, David. "Making Haste Less Slowly: ASEAN from 1975." In *Understanding ASEAN*, edited by Alison Broinowski, 37-69. Hong Kong: Macmillan, 1982.
- Irvine, Roger. "The Formative Years of ASEAN, 1967-1975." In *Understanding ASEAN*, edited by Alison Broinowski, 8-36. Hong Kong: Macmillan, 1982.
- Jeldres, Julio A. "Cambodia's Relations with China: A Steadfast Friendship." In *Cambodia: Progress and Challenges since 1991*, edited by Pou Sothirak, Geoff Wade, and Mark Hong, 81-95. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2012.
- Jing Bo-Jiun. "Taiwan and Southeast Asia: Opportunities and Constraints of Continued Engagement." *Maryland Series in Contemporary Asian Studies* 2016, no. 2, Article 1.
- Kruarattikan, Sitthiphon. "The Ties That Binds: King Bhumibol Adulyadej's Relations with Taiwan." In *Modern Taiwan and Southeast Asia*, edited by Jindai Taiwan yu Dongnanya Lunwenji Bianji Chuban Weiyuanhui, 273-285. Taipei: National Taiwan Library, 2019.

- Ku, Samuel C.Y. "The Changing Political Economy of Taiwan's and China's Relations with Southeast Asia: A Comparative Perspective." In *China and Southeast Asia: Global Changes and Regional Challenges*, edited by Ho Khai Leong and Samuel C.Y. Ku, 259-280. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2005.
- Ku, Samuel C.Y. "Beyond Diplomacy: The Political Economy of Taiwan's Relations with Southeast Asia." In *Taiwan's Political Re-Alignment and Diplomatic Challenges*, edited by Wei-chin Lee, 271-295. Cham: Palgrave Macmillan, 2020.
- Lee, Kuo-hsiung. "The Republic of China and Southeast Asia: More Than Economy." In *Foreign Policy of the Republic of China on Taiwan: An Unorthodox Approach*, edited by Yu San Wang, 77-100. New York: Praeger, 1990.
- Lin, Hsiao-ting. *Accidental State: Chiang Kai-shek, the United States, and the Making of Taiwan*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2016.
- Marks, Thomas A. *Counterrevolution in China: Wang Sheng and the Kuomintang*. Oxon: Routledge, 2014.
- Peraïno, Kevin. *A Force So Swift: Mao, Truman, and the Birth of Modern China, 1949*. New York: Broadway Books, 2017.
- Rubinstein, Murray A. "Political Taiwanization and Pragmatic Diplomacy: The Eras of Chiang Ching-kuo and Lee Teng-hui, 1971-1994." In *Taiwan: A New History*, edited by Murray A. Rubinstein, 436-495. Oxon: Routledge, 2015.
- Secretariat, Asian Peoples' Anti-Communist League. *Proceedings: 23rd APACL Conference, Taipei, Republic of China, April 18-22, 1977, Theme: Save Asia -Through Anti-Communist Unity*. Taipei: Secretariat, APACL, 1977.

- Tkacik, Jr., John J. "Removing the Taiwan Stone from Asia's Great "Go" Game: Thoughts on Taiwan's Geographic and Demographic Role in Asia-Pacific Security," In *National Identity and Economic Interest: Taiwan's Competing Options and Their Implications for Regional Stability*, edited by Peter C. Y. Chow, 247-281. New York: Palgrave Macmillan, 2012.
- Van der Kroef, Justus M. "Normalizing Relations with China: Indonesia's Policies and Perceptions." *Asian Survey* 26, no. 6 (August 1986): 909-934.
- Wang, Vincent Wei-cheng. "The Logic of China-ASEAN FTA: Economic Statecraft of "Peaceful Ascendancy"." In *China and Southeast Asia: Global Changes and Regional Challenges*, edited by Ho Khai Leong and Samuel C.Y. Ku, 18-41. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2005.

แหล่งข้อมูลอื่นๆ

- Branigin, William. "Diplomacy by Taiwan Upsets China." *The Washington Post*, February 19, 1994. <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1994/02/19/diplomacy-by-taiwan-upsets-china/af2b5b4b-b1b8-4bee-a25e-ea601a97a546/>.
- "China lashes at Taiwan's 'vacation diplomacy'." February 7, 1994. UPI Archives. <https://www.upi.com/Archives/1994/02/07/China-lashes-at-Taiwans-vacation-diplomacy/4724760597200/>.
- Hu Xijin. "Lithuania will pay the price for making radical moves on the Taiwan question." *Global Times*, August 10, 2021. <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1231087.shtml>.
- Lin, Hsiao-ting. "Taiwan's Cold War in Southeast Asia." Cold War International History Project e-Dossier no. 70. <https://www.wilsoncenter.org/publication/taiwans-cold-war-southeast-asia>.

- “Malaysia’s New Prime Minister Talks about China-Taiwan Relations.” May 18, 2018. *CommonWealth Magazine website*. <https://english.cw.com.tw/article/article.action?id=1949>.
- “PM Lee Hsien Loong at the Aspen Security Forum.” August 3, 2021. *Prime Minister’s Office Singapore website*. <https://www.pmo.gov.sg/Newsroom/PM-Lee-Hsien-Loong-at-the-Aspen-Security-Forum>.
- Sambath, Thet and Porter Barron. “Hun Sen Says Taiwan Can’t Reopen Office.” *The Cambodia Daily*, May 13, 2003. <https://english.cambodiadaily.com/news/hun-sen-says-taiwan-cant-reopen-office-27533/>.
- “Taiwan protests against Cambodia sending Taiwanese fraud suspects to China.” July 27, 2017. *Reuters website*, <https://www.reuters.com/article/us-cambodia-china-taiwan-idUSKBN1AC0D1>.
- “The Secret South: From Cold War Perspective to Global South in Museum Collection.” *Taipei Fine Arts Museum Press Release*. July 24, 2020. https://www.tfam.museum/News/News_page.aspx?id=1425&ddlLang=en-us.
- “U.S.- Japan Joint Leaders’ Statement: “U.S. – JAPAN GLOBAL PARTNERSHIP FOR A NEW ERA”.” April 16, 2021. *The White House website*. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/04/16/u-s-japan-joint-leaders-statement-u-s-japan-global-partnership-for-a-new-era/>.
- Wu, J. R. “Taiwan president says visit to disputed island was to promote peace.” January 28, 2016. *Reuters website*, <https://www.reuters.com/article/us-taiwan-southchinasea-idUSKCN0V600J>.

ประวัติผู้เขียน

สิทธิพล เครือรัฐติกาล สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (เกียรตินิยมอันดับสอง) จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2545 ปริญญาโท สาขาวิชาเอเชียแปซิฟิกศึกษา จาก School of Oriental and African Studies, University of London เมื่อ พ.ศ. 2546 และปริญญาเอก สาขาวิชาสหวิทยาการ จากวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2554 มีความสนใจด้านประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนสมัยใหม่ โดยมีผลงานที่ได้รางวัลสภาวิจัยแห่งชาติรวม 2 เรื่อง ได้แก่ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเรื่อง “ภาพลักษณ์ของเจิ้งเหอในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีน” ได้รางวัลวิทยานิพนธ์ระดับดีเด่น สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2554 และงานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือหลังสิ้นสุดสงครามเย็น (ค.ศ. 1989 – 2011)” ได้รางวัลงานวิจัยระดับดีมาก สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ประจำปี พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยอื่นๆ อีก 5 เรื่อง หนังสือและตำรา 5 เรื่อง บทความในหนังสือและวารสารอีกกว่า 20 เรื่อง รวมทั้งยังเคยเป็น Visiting Fellow ประจำ College of International Affairs, National Chengchi University ไทเป เมื่อ พ.ศ. 2560 และเป็นผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อช่วง พ.ศ. 2561 – 2564

ปัจจุบัน สิทธิพล เครือรัฐติกาล เป็นรองศาสตราจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการ และที่ปรึกษาสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีผลงานล่าสุดเป็นตำราและหนังสือรวม 2 เล่ม ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2563 ได้แก่ *ประวัติศาสตร์โลกสมัยใหม่* จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ *ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยากในช่วงต้นของความสัมพันธ์ทางการทูต (ค.ศ. 1975-1978)* จัดพิมพ์โดยศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ ปัจจุบันกำลังทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับไต้หวันในยุคสงครามเย็น

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center-ISC)
จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 2530 โดยพลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านวิชาการต่างๆ เช่น การบรรยายและสัมมนา การระดมสมองระหว่างข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยราชการต่างๆ กับนักวิชาการภาคเอกชน สื่อมวลชนและผู้แทนภาคประชาสังคม รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันวิชาการทั้งในประเทศและในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศได้ยุติการปฏิบัติงานไประยะหนึ่ง และงานบางส่วนได้ถูกมอบให้หน่วยงานอื่นภายใต้กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการแทน

โดยที่ในปัจจุบัน สถานการณ์โลกและภูมิภาคได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ กระทรวงการต่างประเทศจึงรื้อฟื้นศูนย์ศึกษาการต่างประเทศขึ้นใหม่เมื่อเดือนสิงหาคม 2562 เพื่อส่งเสริมการศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและนโยบายด้านการต่างประเทศในมิติต่างๆ อาทิ การเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศและองค์การระดับภูมิภาค รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านการทูตและการต่างประเทศ ตลอดจนทำหน้าที่เชื่อมต่อกับ “ชุมชนด้านการต่างประเทศ” ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ จัดพิมพ์เอกสารในชุด study paper เพื่อส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์และอภิปรายทางวิชาการในประเด็นเกี่ยวกับการทูตและการต่างประเทศ รวมทั้งเพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการพิจารณานโยบายการต่างประเทศของไทย

เอกสารในชุด study paper ของศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ

**ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยาก
ในช่วงต้นของความสัมพันธ์ทางการทูต (ค.ศ. 1975 - 1978)**

สิทธิพล เครือรัฐติกาล

ISBN 978-616-341-090-0

•

ยุทธศาสตร์การทูตสาธารณะของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้:

บทเรียนและข้อเสนอแนะต่อไทย

เสกสรร อานันท์ศิริเกียรติ

ISBN 978-616-341-078-8

•

กฎหมายระหว่างประเทศกับการใช้แม่น้ำโขง

ศิวดี งามวิเศษชัยกุล

ISBN 978-616-341-079-5

•

การทูตสิ่งแวดล้อม

ศุภมิตร ปิติพัฒน์

ISBN 978-616-341-091-7

•

กว่าจะมาเป็นประชาคมอาเซียน

ฐากร พานิช

ISBN 978-616-341-104-4

•

อาเซียนในมุมมองของไต้หวัน

สิทธิพล เครือรัฐติกาล

ISBN 978-616-341-105-1

ผู้สนใจสามารถติดต่อได้ที่ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ
อีเมล isc@mfa.mail.go.th หรือสืบค้นได้ที่ isc.mfa.go.th

INTERNATIONAL STUDIES CENTER (ISC)
The Government Complex (Building B, 8th Floor),
Chaengwatthana Road, Bangkok 10210, Thailand

email: isc@mfa.mail.go.th
website: isc.mfa.go.th